

**UŞAK'TAKİ GELENEKSEL MESLEKLER
ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME**

Gökhan ORHANTEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

Uşak

Haziran, 2019

**UŞAK'TAKİ GELENEKSEL MESLEKLER ÜZERİNE HALK BİLİMSSEL
BİR İNCELEME**

Gökhan ORHANTEKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halkbilim Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

ÖZET

UŞAK'TAKİ GELENEKSEL MESLEKLER ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME

Gökhan ORHANTEKİN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

Geleneksel meslekler, eski dönemlerden beri varlığını koruyan, bireysel yaratıcılığın ön planda olduğu, kendi içinde belirli ritüellerin ve geleneklerin bulunduğu, aktarımı genellikle usta-çırak ilişkisiyle sağlanan, ve toplum tarafından kabul görmüş olan meslekler olarak tanımlanabilir. Bu meslekler, toplumların kültürel kimliğinin canlılığını sürdürebilmesi açısından önemli öğelerden birisidir. "Uşak'taki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme" adlı çalışmada Uşak ilinde yapılmakta olan geleneksel meslekler tespit edilmiştir. Geleneğin ustalarıyla yapılan görüşmeler neticesinde bu mesleklerin sürdürülebilmesi için yapılması gereken hususlar üzerine çıkarımlar yapılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın tanımı, amacı ve öneminden bahsedilmiş, kapsam ve sınırlılıklar belirlenmiş ve çalışmanın yapılacağı Uşak ili hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde çalışmamızı oluştururken başvurduğumuz akademik kaynakların kısa tanıtımı yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmamız sırasında kullanacağımız yöntem ve gereçlerden söz edilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise gelenek ve küreselleşmeden söz edilirken ulaşılan geleneksel meslekler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmamız geleneksel unsurların saklanarak değil yaşatılarak korunması gerektiği ilkesine bağlı kalınarak oluşturulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Uşak, geleneksel meslek, geleneği güncellemek*

ABSTRACT

A FOLKLORIC RESEARCH ON TRADITIONAL WORKS IN UŞAK

GÖKHAN ORHANTEKİN

MA Thesis, Department of Turkish Language And Literature

Uşak University, Institute of Social Sciences, June 2019

Consultant: Asst. Prof. Derya ÖZCAN

Traditional professions can be defined as professions that have existed since ancient times, where individual creativity is in the foreground, there are certain rituals and traditions within itself, whose transfer is generally provided by master-apprentice relationship and accepted by society. These professions are one of the important elements for the survival of the cultural identity of the societies. In the study titled "Halk A Folk Scientific Study on Traditional Occupations in Uşak ", traditional occupations in Uşak were determined. As a result of the interviews with the masters of the tradition, inferences were made on the issues that should be done in order to maintain these professions.

Our study consists of three parts. In the introduction part, the definition, aim and importance of the study is mentioned, the scope and limitations are determined and information is given about Uşak province where the study will be conducted. In the first part, the academic resources that we used to create our study were briefly introduced.

In the second part of the study, the methods and materials we will use during our research are mentioned. In the third and last part, information about traditional occupations is mentioned while mentioning tradition and globalization. Our study is based on the principle that traditional elements should be preserved by keeping, not by hiding.

Keywords: *Uşak, traditional work, modernisation of tradition*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 164008029 No'lu öğrencisi Gökhan ORHANTEKİN'in "Uşak'taki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme" adlı tezi 11 /06 /2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKIN	

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Sosyal bir varlık olan insanoğlu, yaşamını sürdürebilmek için birtakım gereksinimlerini gidermek zorunda kalmıştır. Değişen yaşam şartları ve kullanılan aletlerin çeşitliliği el becerisi gerektiren mesleklerin doğmasını sağlamıştır. Zamanla içinde bulunduğu toplumun kültürünü yansıtan bu meslekler "geleneksel" sıfatını kazanmıştır. Bir toplumu ayakta tutan ve yüzyıllar boyunca var olmasını sağlayacak olan en temel unsur kültürdür. Bu sebeple Halk bilimi bir toplumun temel yapı taşı olan kültürün dününü, bugününü inceleyerek gelecek kuşaklara aktarımı noktasında çalışmalar yapmakta ve yok olmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. Geleneksel meslekler de günümüzde varlığını devam ettirmeye çalışan ve Halk biliminin inceleme alanına giren kültürel unsurlardandır.

"Uşak'taki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme" adlı çalışmamızla, UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras olarak nitelendirdiği geleneksel meslekleri tespit etmek ve ulaşılan verileri yazıya geçirip bu mesleklerin yok olmasının önüne geçmek amaçlanmıştır. Kültürel unsurların saklanarak değil yaşatılarak korunması ilkesinden hareketle geleneksel mesleklerin sürdürülebilirliği hakkında fikirler üretilmeye çalışılmıştır.

Uzun bir çalışma dönemi boyunca akademik bilgi ve tecrübeleriyle yol göstericim olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Derya Özcan'a, maddi ve manevi olarak desteklerini hep yanımda hissettiğim annem Ayfer Orhantekin ve babam Naci Orhantekin'e, varlığından güç aldığım ablam İlknur Orhantekin Yılmaz'a ve beni evinde, dükkânında misafir ederek, zaman zaman işini bırakarak bu çalışmanın ortaya çıkması için bilgiler veren kaynak kişilerime teşekkür ederim.

Gökhan ORHANTEKİN

Uşak, 2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gökhan Orhantekin
Doğum Yeri ve Tarihi : Kumluca, 15.11.1990
Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı (2009-2014)
Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Halkbilimi Bilim Dalı (2016-2019)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Denevimi

Çalıştığı Kurumlar : Uşak Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama
ve Araştırma Merkezi (2016- Halen)

İletişim

E-posta Adresi : gokhanorhantekin@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
FOTOĞRAF TABLOSU	xi
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
A. ÇALIŞMANIN TANIMI, AMACI, ÖNEMİ, KAPSAM VE SINIRLILIKLAR. 1	1
A.1. Çalışmanın Tanımı.....	1
A.2. Çalışmanın Amacı.....	1
A.3. Çalışmanın Önemi	2
A.4. Kapsam ve Sınırlılıklar	2
B. UŞAK HAKKINDA GENEL BİLGİ	3
1. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI.....	5
1.1. KİTAPLAR	5
1.2. MAKALELER VE BİLDİRİLER	6
1.3. TEZLER	8
2. BÖLÜM: MATERYAL VE YÖNTEM	11
2.1. YÖNTEM	11
2.2. GEREÇLER.....	13
3. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA.....	14
3.1. GELENEK NEDİR?	14

3.2. GELENEKSEL MESLEKLER VE EL SANATLARININ SINIRLARI	15
3.3. MESLEK KOLLARININ ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA AHİLİK TEŞKİLATI VE TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRLAR KONFEDERASYONU	17
3.4. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE GELENEKSEL MESLEKLER	19
3.5. UŞAK'TAKİ GELENEKSEL MESLEKLER	21
3.5.1. Ham madde Olarak Lif Kullanılan Geleneksel Meslekler.....	21
3.5.1.1. Halı Dokumacılığı.....	21
3.5.1.1.1. Halı Dokumacılığı ile İlgili Genel Değerlendirme.....	30
3.5.1.2. Kilim Dokumacılığı	33
3.5.1.2.1. Kilim Dokumacılığı ile İlgili Genel Değerlendirme	40
3.5.1.3. Terzilik	42
3.5.1.3.1. Terzilik ile İlgili Genel Değerlendirme	49
3.5.1.4. Yorgancılık.....	50
3.5.1.4.1. Yorgancılık ile İlgili Genel Değerlendirme.....	54
3.5.2. Ham madde Olarak Maden Kullanılan Geleneksel Meslekler	55
3.5.2.1. Demircilik	55
3.5.2.1.1. Demircilik ile İlgili Genel Değerlendirme	60
3.5.2.2. Nalbantlık.....	61
3.5.2.2.1. Nalbantlık ile İlgili Genel Değerlendirme.....	65
3.5.2.3. Kalaycılık	65
3.5.2.3.1. Kalaycılık ile İlgili Genel Değerlendirme	67
3.5.3. Ham madde Olarak Deri ve Hayvansal Artık Kullanılan Geleneksel Meslekler	67
3.5.3.1. Davul Yapımı	70
3.5.3.1.1. Davul Yapımı ile İlgili Genel Değerlendirme.....	76
3.5.3.2. Deri Konfeksiyonculuğu	77
3.5.3.2.1. Deri Konfeksiyonculuğu ile İlgili Genel Değerlendirme	83
3.5.3.3. Saraçlık.....	85

3.5.3.3.1. Saraçlık ile İlgili Genel Değerlendirme.....	91
3.5.4. Ham madde Olarak Ağaç Kullanılan Geleneksel Meslekler	92
3.5.4.1. Ahşap Oymacılığı-Su Kabağı İşlemeciliği-Minyatür Oyuncakçılık..	92
3.5.4.1.1. Ahşap Oymacılığı-Su Kabağı İşlemeciliği-Minyatür Oyuncakçılık ile İlgili Genel Değerlendirme.....	93
3.5.4.2. Kabak Kemane Yapımı	95
3.5.4.2. Kabak Kemane Yapımı ile İlgili Genel Değerlendirme	96
3.5.5. Ham madde Olarak Taş Kullanılan Geleneksel Meslekler.....	96
3.5.5.1. Tespihçilik.....	96
3.5.5.1.1. Tespihçilik ile İlgili Genel Değerlendirme.....	98
3.5.6. Ham madde Olarak İnce Dallar-Saplar ve Ağaç Şeritleri Kullanılan Geleneksel Meslekler.....	99
3.5.6.1. Sepetçilik.....	99
3.5.6.1.1. Sepetçilik ile İlgili Genel Değerlendirme.....	101
3.5.7. Diğer Meslekler	102
3.5.7.1. Helvacılık	102
3.5.7.1.1. Helvacılık ile İlgili Genel Değerlendirme	104
3.5.7.2. Tarhanacılık.....	106
3.5.7.2.1. Tarhanacılık ile İlgili Genel Değerlendirme.....	107
3.6. GELENEKSEL MESLEK USTALARI İLE GÖRÜŞME VE ÇIKARIMLAR	108
SONUÇ.....	119
KAYNAK KİŞİ DİZİNİ	124
KAYNAKÇA	139

FOTOĞRAF TABLOSU

Fotoğraf 1 Uşak Belediyesi Dokur Evi Binası	23
Fotoğraf 2 Yün ve Pamuğun İp Haline Getirilmiş Şekilleri	26
Fotoğraf 3 Halı Dokuma Tezgâhı	27
Fotoğraf 4 Halı Makası Örneği	27
Fotoğraf 5 Eleme Örnekleri	28
Fotoğraf 6 Kirkit Örneği	28
Fotoğraf 7 Bıçaklı Tığ Örnekleri.....	29
Fotoğraf 8 Dokur Evinde Halı Dokuyan Dokuyucular	31
Fotoğraf 9 El Dokuması Halıların Tamir İşlemi	32
Fotoğraf 10 El ile Dokunmuş Uşak Halıları	32
Fotoğraf 11 Altınbaş Kilimi Deseni Örneği.....	33
Fotoğraf 12 Albaş Kilimi Deseni Örneği.....	34
Fotoğraf 13 Takmak Kilimi Deseni Örneği	34
Fotoğraf 14 Toplu Kilim Deseni Örneği.....	35
Fotoğraf 15 Namazlağı Deseni Örneği	35
Fotoğraf 16 Eşme Belediyesi Kilim Dokuma Atölyesi	37
Fotoğraf 17 Yün İplik Örneği	38
Fotoğraf 18 Kilim Dokuma Tezgâhı	38
Fotoğraf 19 Kilim Dokumada Kullanılan Kirkit Örneği	39
Fotoğraf 20 Eleme Örneği.....	39
Fotoğraf 21 Özel Bir Atölyede Kilim Dokuyan Dokuyucular.....	41
Fotoğraf 22 El ile Dokunmuş Kilim Örnekleri	41
Fotoğraf 23 50 Yıllık Bir Terzi	44
Fotoğraf 24 Terzilerin Kullandığı Dikiş Makinesi.....	44
Fotoğraf 25 Dikiş İğnesi Örneği	45
Fotoğraf 26 Çeşitli Renk ve Desenlerdeki Kumaş Örnekleri.....	45
Fotoğraf 27 İplik Örnekleri	46
Fotoğraf 28 Ütü Örneği.....	46
Fotoğraf 29 Makas Örneği	47

Fotoğraf 30 Overlok Makinesi Örneği	47
Fotoğraf 31 Çizgi Taşı Örneği	48
Fotoğraf 32 Yüksüğün Kullanılış Şekli	48
Fotoğraf 33 Terzi Ramazan Altinkaya	49
Fotoğraf 34 Yorgancı Bekir Karataş	50
Fotoğraf 35 Yorgancuların Kullandığı İğne Örneği	51
Fotoğraf 36 Yüksük Örnekleri	52
Fotoğraf 37 Metre Örneği	52
Fotoğraf 38 Fermuar Örnekleri	53
Fotoğraf 39 Değnek Örnekleri	53
Fotoğraf 40 Yapımı Tamamlanmış Yorgan Örnekleri	54
Fotoğraf 41 Kıskaç Örneği	57
Fotoğraf 42 Örs Örneği	57
Fotoğraf 43 Çekiç Örneği	58
Fotoğraf 44 Balyoz Örneği	58
Fotoğraf 45 Eğinin Kullanım Şekli	59
Fotoğraf 46 Demircilerin Yaptığı Tarım Aletleri	61
Fotoğraf 47 Nalbant Şükrü Çelik ve oğlu Demirci Hasan Çelik	62
Fotoğraf 48 Nal Örneği	63
Fotoğraf 49 Mıh Örneği	63
Fotoğraf 50 Kerpeten Örneği	64
Fotoğraf 51 Çekiç Örneği	64
Fotoğraf 52 Kalaycı Dükkânı	67
Fotoğraf 53 Ham Derinin İşlenme Aşamaları	69
Fotoğraf 54 Kasnak Örnekleri	72
Fotoğraf 55 Deri Örneği	72
Fotoğraf 56 İşkence Örneği	73
Fotoğraf 57 Dekupaj Örneği	73
Fotoğraf 58 Pres Örneği	74
Fotoğraf 59 Törpü Örneği	74

Fotoğraf 60 Vernik, Fırça, Boya ve Ceviz Macunu Örnekleri.....	75
Fotoğraf 61 Yapımı Tamamlanmış Davul Örnekleri	76
Fotoğraf 62 Yapımı Tamamlanmış Tokmak Örnekleri	77
Fotoğraf 63 Deri Dikiş Makinesi Örneği	79
Fotoğraf 64 Makas Örneği	79
Fotoğraf 65 İp Örnekleri	80
Fotoğraf 66 Deri Kesim Bıçağı Örnekleri.....	80
Fotoğraf 67 Fermuar Örnekleri	81
Fotoğraf 68 Çekiç Örneği	81
Fotoğraf 69 Solüsyon Örnekleri.....	82
Fotoğraf 70 Tirpirtir Örneği	82
Fotoğraf 71 Deri Ceket Örnekleri-1	83
Fotoğraf 72 Deri Ceket Örnekleri-2.....	84
Fotoğraf 73 Çanta, Cüzdan ve Kemer Örnekleri	84
Fotoğraf 74 Saraç Alaattin Bozkuşluoğlu	85
Fotoğraf 75 Saraciye Dükkânı	86
Fotoğraf 76 Bıçkı Örneği	87
Fotoğraf 77 Dikiş Makinesi Örneği	87
Fotoğraf 78 Cilde Örneği	88
Fotoğraf 79 Çekiç, Kerpeten, Maket Bıçağı ve Makas Örnekleri.....	89
Fotoğraf 80Dizgin Örnekleri.....	90
Fotoğraf 81 Cirit Oyununda Kullanılan Eyer Örneği	90
Fotoğraf 82 Yular Örnekleri.....	91
Fotoğraf 83 Tamir Edilmiş Bir Eyer Örneği	92
Fotoğraf 84 Kaynak kişimiz Uğur Kavcı Yerel Basında	94
Fotoğraf 85 Uğur Kavcı ve Atölyesi.....	94
Fotoğraf 86 Tespih Yapımında Kullanılan Torna Örneği.....	98
Fotoğraf 87 Yapımı Tamamlanmış Tespih Örnekleri. Soldan Sağa: Kuke Ağacı, Sedef Taşı, Zar Kehribar, Katalin (Kesme), Katalin (Yuvarlak), Katalin (Yuvarlak)99	
Fotoğraf 88 Çengelli Bıçak Örneği	100

Fotoğraf 89 Yapımı Tamamlanmış Kulplu Sepet Örnekleri.....	101
Fotoğraf 90 Yapımı Tamamlanmış Kulpsuz Sepet Örnekleri.....	102
Fotoğraf 91 Kuşaktan Kuşağa Aktarılan Helvacılık Geleneği.....	104
Fotoğraf 92 Kaynak Kişilerimiz Mehmet ve Mert Çiçek'in Helvacı Dükkânı ve Helva İmalathanesi	105
Fotoğraf 93 Yapımı Tamamlanmış Helvalar	105
Fotoğraf 94 Tarhananın Köy Ekmeği ile Servis Edilmesi	107
Fotoğraf 95 "Tarhana Baba" Olarak Bilinen Mustafa Yeldanlı.....	108

KISALTMALAR

cm	: santimetre
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
kg	: kilogram
K.K.	: Kaynak kişi
m²	: metrekare
mm	: milimetre
MÖ	: Milattan önce
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk lirası
vb.	: ve Benzeri
vd.	: ve Diğerleri
Yay.	: Yayıncılık/Yayınevi
YİH	: Yaşayan İnsan Hazinesi
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

A. ÇALIŞMANIN TANIMI, AMACI, ÖNEMİ, KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

A.1. Çalışmanın Tanımı

Bir toplumun kimliğini kültürel değerler oluşturmaktadır. Kültürel değerlerin yok olması toplumların kimliğinin kaybolmasına sebep olacaktır. Geleneksel meslekler de bir ulusun kültürel kimliğinin canlılığını sürdürebilmesi için gerekli olan en önemli öğelerden birisidir, fakat değişen dünya ve gelişen teknoloji, sosyal hayatın şekillenmesinde pay sahibi olan geleneksel mesleklerin unutulmasına ya da unutulmaya yüz tutmasına sebep olmuştur.

Kültürün önemli bir ögesi olan geleneksel mesleklerin kaybolması halk bilimi açısından sorun teşkil etmektedir. Bu bağlamda Uşak ilinde devam etmekte olan geleneksel meslekler tespit edilerek bu mesleklerle ilgili derleme çalışmaları yapılmıştır.

A.2. Çalışmanın Amacı

Bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin ekonomik hayata yansımalarının ardından sosyal ve kültürel hayatta da çeşitli değişimler yaşanmıştır. Kültürel ve sanatsal değeri bulunan geleneksel meslekler de bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Bu sebeple tez çalışmamızın amacı Uşak ili Merkez ilçesi ve Merkez ilçesine bağlı köylerde varlığını sürdürmekte olan geleneksel meslekleri tespit etmek, bu mesleklerin dününü, bugününün incelemek ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda fikirler üretmektir.

Halı ve kilim gibi sembolleri bulunan Uşak ilinde dokumacılık başta olmak üzere demircilik, deri ve ağaç işleri gibi çeşitli kollarda geleneksel meslekler yaşatılmaktadır. Bu meslekleri devam ettiren kişilerin derlenmesi ve geleneksel mesleklerin herkes tarafından tanınması tezimizin temel dayanağıdır. UNESCO'nun

somut olmayan kültürel miras olarak nitelendirdiği geleneksel meslekleri tespit etmek ve kültürel değerlerimize sahip çıkmak yine bu tezin amaçları arasındadır.

A.3. Çalışmanın Önemi

Hızla değişen dünya ve gelişen teknoloji ile birlikte bu hıza ayak uydurmaya çalışan insanoğlu, makineleşmenin önüne geçememiştir. Birçok dalı etkileyen makineleşme ticari ve ekonomik hayatı da etkilemiş ve geçmişten günümüze varlığını sürdüren geleneksel mesleklerin de bozulmasına sebep olmuştur. Çeşitli bölgelerde tezgâhlar kapanırken pek az yerde zanaatkârlar birtakım fedakarlıklarla ayakta kalmayı başarmışlardır. Bu tez çalışmasıyla sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan ve varlığını sürdüren geleneksel mesleklerin gelecek kuşaklara aktarılması sağlanacak, geleneğin devamı hususunda çözüm önerileri üretilmeye çalışılacaktır.

A.4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada konu olarak halk biliminin araştırma alanlarından geleneksel meslekler seçilmiş ve Uşak'ta tespit ettiğimiz geleneksel meslekler derlenmiştir. Uşak ili 6 ilçe ve 242 köye sahiptir. Çalışma sahası Uşak Merkez ve Merkez'e bağlı köyler olarak sınırlandırılmıştır. Kültürel yapı bakımından pek fazla değişime uğramayan ve yerli Uşak halkının ağırlıklı olarak yaşadığı Merkez'e bağlı 35 köy seçilmiş ve derleme için bu köylere gidilmiştir. Uşak ili Merkez ilçesinde de dokunan ve dünya çapında bir üne kavuşmuş olan Eşme kilimi ile ilgili daha detaylı bilgi almak amacıyla Eşme ilçesinde yaşayan kaynak kişilerle de görüşülmüştür.

İlin en büyük idari tüzel kişisi İl Özel İdaresi ile görüşülerek çalışmamızın kapsamında gideceğimiz köyler hakkında bilgi alınmıştır. Bu köyler "Aşağıkaracahisar köyü, Akse köyü, Belkaya köyü, Bozköy köyü, Bozkuş köyü, Buğdaylı köyü, Çamyuva köyü, Çarıkköy köyü, Çevreköy köyü, Çınarcık köyü, Çukurağıl köyü, Derbent köyü, Eskisaray köyü, Gögem köyü, Gücer köyü, Güneli köyü, Güre köyü, Hacıkadem köyü, İlyaslı köyü, İkisaray köyü, Kalfa köyü, Kapaklar köyü, Karaağaç köyü, Karaköse köyü, Karakuyu köyü, Kaşbelen köyü, Kedyünü köyü, Kılcan köyü, Mesudiye köyü, Mollamusa köyü, Muharremşah köyü, Ormandamı köyü, Ortaköy köyü, Sorkunlar köyü, Ürünköy köyü, " şeklindedir.

Çalışma konumuz hakkında bize yardımcı olabilecek geleneksel meslek ustalarına ulaşılmış ve 17'si kadın 37'si erkek olmak üzere toplam 54 kaynak kişi ile görüşülerek 16 meslek tespit edilip derlenmiştir. Ayrıca çalışma oluşturulurken konu hakkında yapılmış çalışmalardan, tezlerden ve makalelerden de yararlanılmıştır.

B. UŞAK HAKKINDA GENEL BİLGİ

Uşak ve çevresinin MÖ 4000 yılından itibaren yerleşime açıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle bronz çağında yerleşimin daha yaygınlaştığı görülmektedir. MÖ 2000'de Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran Hititlerin 1000'de ise Frizlerin batı sınırını oluşturan Uşak ve çevresi bu kültürlerden ziyade İon Kültürünün etkisi altında kalmıştır. MÖ 7. yüzyılda Kral Gyges'in Lidya İmparatorluğunu ele geçirmesi ile topraklarının büyük kısmı Lidya'da kalan Uşak MÖ 620'de tamamen Lidya'nın egemenliğine girmiştir. Dünyada ilk kez parayı basan ve kullanan, dönemin en zengin krallığı olan Lidya'nın hakimiyeti, MÖ 546 yılına kadar devam etmektedir. Bu süre içerisinde Efes'ten başlayan kral yolu yapılmış ve yol Gediz (Hermos) nehrini takip ederek Uşak ili sınırları içerisinde Güre köyü, Uşak- Kremon- Agora kentlerine uğrayarak devam etmiştir. Lidya'nın tarih sahnesinden silinmesi sonucu Uşak ve çevresi Pers egemenliği altına girmiştir. Ardından Büyük İskender, Bergama Krallığı, Doğu Roma İmparatorluğu hakimiyetine giren Uşak, Miryakefalon Savaşı sonucunda Selçuklulara geçmiştir.¹ (T.C. Uşak Belediyesi, 2019).

Beylikler döneminde Germiyoğulları'na ait olan Uşak, Yıldırım Bayezid'in Germiyoğulları'na son vermesiyle Osmanlı Devleti'ne dâhil olmuştur. Osmanlı devrinde Hüdavendigâr Vilayetinin Kütahya Sancağına bağlı bir kaza olan Uşak, 20 Nisan 1924 tarihli 491 Sayılı Teşkilat-i Esasiye Kanunu ile yapılan idari düzenlemede yine Kütahya Vilayetinin bir kazası olarak kaldı. Türkiye Cumhuriyetinin yeni idari yapısı içinde Banaz, Sivaslı Karahallı ve Ulubey Nahiyeleri, Uşak kazasına bağlandı. 9 Temmuz 1953 tarih ve 6129 Sayılı kanunla vilayet haline getirilen Uşak'a Manisa ilinden Eşme ilçesi bağlandı ve nahiyeler ilçe statüsüne getirildi.² (T.C. Uşak Belediyesi, 2019).

¹ <https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/> 11.05.2019, 14.22

² <https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/> 11.05.2019, 14.24

"Uşak ili komşuları olan Kütahya ve Afyon illeri gibi İç Anadolu ile Ege Bölgesi arasında geçiş bölümünü teşkil eder. Kuzeyinde Şaphane, Kuzeydoğusunda Murat Dağı, Güneydoğusunda Bulkaz Dağı ile çevrilidir. Uşak- Kütahya il sınırını oluşturan Murat Dağı volkanik yapılıdır. Bu dağın eteğinde kaplıcalar bulunmaktadır."³ (T.C. Uşak Belediyesi, 2019).

Coğrafi konumundan dolayı Akdeniz iklimi ile İç Anadolu'nun karasal iklimi arasında kaldığından bitki örtüsü de buna benzer bir durum göstermektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise İç Anadolu'ya göre daha ılık geçen bir karasal iklim egemendir. Ege Denizi üzerinden gelen bulutların getirdiği yağışlar, il iklimini Orta Anadolu ikliminden ayırır. Uşak şehrinin yüzölçümü 5341 km, toplam ilçe sayısı 5, toplam belde sayısı 18, toplam köy sayısı ise 242'dir.⁴ (T.C. Uşak Belediyesi, 2019).

---

³ <https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/> 11.05.2019, 14.48

⁴ <https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/> 11.05.2019, 14.54

1. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI

1.1. KİTAPLAR

Bahattin Ögel tarafından hazırlanan "Türk Kültür Tarihine Giriş" adlı ansiklopedik eser ciltler halinde yayımlanmıştır. Türk kültür tarihine ait tüm değerlerin yer aldığı eser 9 ciltten oluşmaktadır. Bununla birlikte eserde, tarihin farklı dönemlerinde Türklerin kullandığı araç ve gereçler ile enstrümanlar hakkında bilgiler de yer almaktadır (Ögel, 1978).

Sedat Veyis Örnek tarafından yazılan ve 1995 yılında yayımlanan "Türk Halkbilimi" adlı eserde halk bilimimize ait genel ve özel konular hepsi ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Üç bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde Türk halk bilimine ilişkin genel bilgiler, ikinci bölümde sosyal normlar, üçüncü bölümde ise geçiş dönemleri hakkında bilgiler yer almaktadır (Örnek, 1995).

"Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi" adlı eser M. Öcal Oğuz tarafından hazırlanan bir eserdir. Bu eserde küreselleşme ile ilgili detaylı bir bilgi verilirken aynı zamanda kaybolan değerlere de dikkat çekilmiş, bunun sonucunda da bu değerlerin korunması ve yaşatılması için yapabileceklerimiz hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur (Oğuz, 2002a).

M. Öcal Oğuz, Emine Aydoğan, Nilgün Aytuzlar, Tuba Saltık Özkan'ın birlikte hazırladıkları "Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Gelenekse Meslekler" adlı eser 2005 yılında yayımlanmıştır. Eser Mustafa Arlı'nın "Kullandıkları Ham Maddeye Göre El Sanatlarının Sınıflandırılması" çalışmasından esinlenerek düzenlenmiş, kimi durumlarda uygun alt başlıklar geliştirilirken derlenen meslek gruplarına uygun olarak bu tasnif üzerinde bazı değişikliklere gidilmiştir (Oğuz, Aydoğan, Aytuzlar, & Saltık Özkan, 2005).

M. Öcal Oğuz ve Ezgi Metin'in editörlüğünde yayımlanan "2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Meslekler" adlı kitap Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi tarafından işaret edilen El Sanatları Geleneği'nin

gelecekte koruma altına alınması gereken geleneksel meslekleri belirlemeye yönelik bir envanter çalışmadır (Oğuz & Metin, 2006).

"Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar" adlı çalışma M. Ali Diyarbakırlıoğlu tarafından hazırlanmış ve 2010 yılında İstanbul Ticaret Odası aracılığıyla basılmıştır. Bu ansiklopedik çalışmada Türkiye genelinde unutulmaya yüz tutmuş meslekler, mesleklerin üretim şekilleri, mesleklerin icrası esnasında kullanılan araç ve gereçlerin resimleriyle birlikte röportajlar yer almaktadır (Diyarbakırlıoğlu, 2010).

M. Ali Yolcu tarafından hazırlanan "Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler" adlı eser 2014 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır. Eserde Giriş, İnceleme ve Sonuç olmak üzere üç bölüm bulunmaktadır. Giriş bölümünde geleneksel meslek kavramı üzerinde durulmuştur. İnceleme bölümünde ise tespit edilen 27 meslek kullanılan ham maddeye göre sınıflandırılmıştır. Sonuç bölümünde tespit edilen mesleklerle ilgili yapılmış çıkarımlara yer verilmiştir (Yolcu, 2014).

Antalya Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar" adlı kitap 2015 yılında basılmıştır. Mahmut Davulcu, Mustafa Tokat ve Selma Yörür tarafından hazırlanan kitapta, 2012-2014 yılları arasında yapılan alan araştırmasında Antalya ilinde yaşayan geleneksel meslek, sanat ve zanaatlar tespit edilerek halk bilimsel açıdan incelenmiştir (Davulcu, Tokat, & Yörür, 2015).

Adem Öger ve Recep Tek'in editörlüğünü yaptığı "Risale-i Muze-duzluk (Ayakkabıcılık Risalesi)" adlı çalışma 2017 yılında Gazi Kitabevi tarafından basılmıştır. Çalışmada, Geleneksel Meslek Kavramı ve Fütüvvetnameler, Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Risalelerin Özellikleri, Uygurlarda Ayakkabıcılık, Risale-i Müze -duzluk ve Özellikleri, Transkripsiyonlu Metinler başlıkları bulunmaktadır (Öger & Tek, 2017).

1.2. MAKALELER VE BİLDİRİLER

Melda Özdemir ve Fatma Yetim tarafından hazırlanan ve 1997 yılında *Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri* sempozyumunda sunulan "Günümüz Ekonomisindeki Geleneksel El Sanatlarının Yeri ve Önemi" bildiride, geçmişten geleceğe kültür aktarımında bir köprü görevi gören el

sanatlarının son dönemlerde ekonomik anlamda yaşadığı etkilenmeden söz edilmektedir (Özdemir & Yetim, 1997).

Mücella Kahveci tarafından 1998 yılında yayımlanan "21. Yüzyıla Gिरerken Geleneksel Türk El Sanatları" adlı makalede, çağın getirdiği yenilikler karşısında geleneksel Türk el sanatlarının durumu tartışılmış, teknoloji karşısında bu sanatların nasıl ayakta kalabilecekleri hususunda fikirler öne sürülmüştür (Kahveci, 1998).

"Ulusal Kalıtın Küreselleşmesi ve Türk El Sanatları" adlı makale Milli Folklor dergisinin 54. sayısında yayımlanmıştır. M. Öcal Oğuz tarafından hazırlanan bu çalışmada, el sanatlarının halk kültürünün görsel verimlerden olduğu, bunların geleneksel ve çağdaş yönleriyle ulusal kalıta kazandırılması ve halk kültürü müzeciliğinin yaygınlaştırılması konuları üzerinde durulmaktadır (Oğuz, 2002b).

Halide Sarioğlu Milli Folklor dergisinin 66. sayısında yayımlanan "El Sanatlarını Milli Değer Olarak Algılamak" adlı makalesinde, kültür ve milli kültür unsurlarının oluşumunu açıklamış, bu bağlamda el sanatlarına milli bir kültür unsuru olarak gereken önemin verilmesi konusunda yapılabilecekler dikkat çekmiştir (Sarioğlu, 2005).

M. Öcal Oğuz tarafından yazılan ve Milli Folklor dergisinin 77. sayısında yayımlanan "UNESCO ve Geleneğin Ustaları" adlı makalede, UNESCO tarafından "Yaşayan İnsan Hazinesi" olarak tanımlanan geleneğin ustalarının somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda yapacakları katkılardan söz edilmektedir (Oğuz, 2008).

Hülya Taş'ın yazdığı "Mustafakemalpaşa'da Kaybolmaya Başlamış Mesleklerin Son Temsilcileri" adlı makalede Bursa iline bağlı Mustafakemalpaşa ilçesinde yok olmaya başlayan protezcilik, saraçlık, hasırcılık, çömlekçilik mesleklerinin son temsilcilerine yer verilmiştir (Taş, 2012).

Ferhat Arslan, İlker Mümin Çağlar ve Cengiz Gürbıyık tarafından yazılan "Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Meslekler: Turgutlu Örneği" adlı makalede Manise iline bağlı Turgutlu ilçesinde yapılan saha çalışmasının sonucunda tespit edilen 14 meslek kaleme alınmış ve değerlendirilmiştir (Arslan, Çağlar, & Gürbıyık, 2017).

1.3. TEZLER

Ayça Yavuz'un "*Cumhuriyet Döneminde Ankara Kalesi'ndeki Geleneksel El Sanatları*" adıyla 2006 yılında tamamladığı yüksek lisans tezinde Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Ankara Kalesi'nde icra edilmekte olan ve kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatları incelenmiştir. Prof. Dr. Öcal Oğuz'un danışmanlığında tamamlanan çalışma ayrıca, kültürel birer kimlik haline gelen el sanatlarının toplumsal ve kültürel açıdan dönüşümünü ve sorgulanmasını da içermektedir (Yavuz, 2006).

Aycan Özentürk Tezgel'in "*Samsun İli'nin Vezirköprü İlçesi'ndeki Geleneksel Meslekler*" adıyla 2008 yılında tamamladığı yüksek lisans tezinde bölgede devam ettirilen bakırcılık, semercilik, kalaycılık, semavercilik meslekleri tespit edilmiş, küreselleşmenin bu geleneksel meslekleri etkileyip etkilemediği incelenmeye çalışılmıştır (Özentürk Tezgel, 2008).

Zümrüt Çavaç tarafından hazırlanan "*Samsun İli Taraklı İlçesinde El Sanatları ve Zanaatları*" adlı yüksek lisans tezinde demircilik, kaşıkçılık, mutafık, dokumacılık, saraçlık, semercilik ve kunduracılık meslekleri tespit edilmiş ve incelenmiştir. Çalışmada Taraklı'da var olan ancak kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarının son temsilcileri ile görüşülerek el sanatları çevresinde kümelenmiş tüm maddi ve manevi unsurlar derlenmeye çalışılmıştır (Çavaç, 2008).

Hilal Bozkurt tarafından oluşturulan "*Manisa İli Kula İlçesi El Sanatları*" adlı yüksek lisans tezinde Manisa'nın Kula ilçesinde yapılmakta olan halıcılık, keçecili ve bakırcılık araştırılmıştır. Bu mesleklerin günümüzdeki durumları incelenirken icraları esnasında kullanılan araç ve gereçler hakkında da bilgi verilmiştir (Bozkurt H. , 2010).

Mustafa Duman'ın "*Gaziantep'teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*" adıyla 2011 yılında tamamlamış olduğu yüksek lisans tezinde Gaziantep ilinde varlığını sürdürmekte olan bakırcılık, sedefçilik, kutnuculuk, kilim dokumacılığı, zurnacılık, yemenicilik, küpçülük ve aba dokumacılığı gibi geleneksel meslekler ele alınmış ve bu mesleklerin korunarak yaşatılması amaçlanmıştır (Duman, 2011).

Yıldırım Karadeniz tarafından oluşturulan "*Düzce ve Çevresi El Sanatları*" adlı yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Düzce ve çevresinde devam eden geleneksel el sanatlarından kolon dokuma, sedef kakma, yakma gravür, metal gravür, savat, kilim ve kesme hat yer alırken ikinci bölümde ise Düzce ve çevresinde devam eden geleneksel zanaatlardan ahşap kaşık, minyatür beşik ve el yapımı keman gibi sanatlar incelenmiş ve bu sanatları yapmakta olan icracılarla görüşülmüştür (Karadeniz, 2011).

Duygu Kiremitçi'nin "*Cumhuriyet Döneminde (2005'ten Günümüze) Bursa Irgandı Köprüsü'ndeki Geleneksel El Sanatları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*" adıyla 2011 yılında tamamladığı yüksek lisans tezinde hızla kentleşip küreselleşen toplumda, Bursa Irgandı Köprüsünde yaşatılmaya çalışılan, Türk halk kültürünün önemli birer parçası olan geleneksel el sanatları üzerine bir inceleme yapılmıştır (Kiremitçi, 2011).

Mehmet Aktürk tarafından hazırlanan "*Gaziantep İlinde Yaşayan El Sanatları*" isimli tez 2013 yılında tamamlanmıştır. Çalışmada Gaziantep'te halen üretimi yapılan Antep işi el işlemeciliği, bakır işlemeciliği, kilim dokumacılığı, kutnu kumaşı dokumacılığı, toprak işleri, sedefkârlık ve yemenicilik olmak üzere toplam yedi farklı el sanatı incelenmiştir (Aktürk, 2013).

Dilan Gültekin Önder'in hazırladığı "*Isparta İlinde Yaşayan El Sanatları*" isimli tezde Isparta ili ve çevresinde devam etmekte olan halıcılık, yorgancılık, bakır işlemeciliği, oyacılık, işlemecilik, çorapçılık, keçecilik, semercilik, minyatür at arabası yapımıcılığı, demircilik, dericilik, ahşap işlemeciliği ve kaşıkçılık meslekleri tespit edilmiş ve incelenmiştir (Gültekin Önder, 2014).

Sedat Kaya'nın "*Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Ahşap El Sanatları*" adlı tezi 2014 yılında tamamlanmıştır. Çalışmada Düzce ili Kaynaşlı ilçesinde halen üretimi yapılan ahşap oymacılığı, beşik, sofra, kemeçe, keman, şimşir kaşık, çeşitli oyuncaklar, oklava ve merdane gibi ürünler incelenmiş ve bu ürünleri yapmakta olan ustalar ile yapılan görüşme ve çıkarımlara yer verilmiştir (Kaya S. , 2014).

Ercan Genç tarafından 2015 yılında tamamlanan "*Elazığ İli El Sanatları*" adlı yüksek lisans tezinde, yörede halen sürdürülmekte olan halıcılık, çit baskıcılığı, iğne oyacılığı, semercilik, ve bakırcılık incelenmiştir. Bu mesleklerin ham maddeleri,

yapımında kullanılan araç ve gereçler ile yapım teknikleri hakkında bilgiler verilmiştir (Genç, 2015).

Gamze Akkurt'un "*Kütahya El Sanatı Ustalarının Yaşayan İnsan Hazinesi Bağlamında Değerlendirilmesi*" adıyla 2018 yılında tamamlamış olduğu yüksek lisans tezinde Kütahya el sanatlarını etkileyen küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin getirdiği olumsuzluklar eleştirilmiş ve el sanatlarına olan ilginin azalmasının önüne nasıl geçileceği üzerine öneriler sunulmuştur (Akkurt, 2018).

Çalışmamızda geleneksel meslekler ve el sanatları hakkında genel bilgiler vermek amacıyla yukarıda kısa tanıtımını yaptığımız kaynaklara başvurulmuştur. Yapılan literatür taramasında geleneksel meslekler ve el sanatları hakkında yazılan kitapların, yayımlanan makale ve bildirilerin ve ayrıca yapılmış tezlerin az sayıda olması dikkat çekmektedir. Sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan ve varlığını sürdüren geleneksel mesleklerin gelecek kuşaklara aktarılması için konu hakkında yapılan çalışmaların artması gerekmektedir. Çalışmamız bu düşünceden yola çıkılarak oluşturulmuştur.

2. BÖLÜM: MATERYAL VE YÖNTEM

Halk bilimi alanında yapılan araştırmalar, metin merkezli ve bağlam merkezli olmak üzere iki temel çizgide yapılmaktadır. Ürünlerin yapısal özellikleri ve metinden hareketle tarihi dönemler içerisinde uğradığı gelişimsel süreçleri metin merkezli kuram ve yaklaşımlar incelemektedir. Bağlam merkezli kuram ve yaklaşımlar ise ürünlerin sadece metinden yola çıkılarak incelenmesi anlayışına karşı çıkmaktadır. Bağlam merkezli yaklaşımlar ürünün olduğu bağlam ve işlevi araştırmanın yanında metnin kendisini de incelemektedir. Yani bağlam merkezli halk bilimi yaklaşımlarında ulaşılacak istenen, ürünlerin toplum ve kişiler üzerindeki etkisiyle birlikte ürünün oluşum süreci ve amacını ortaya koymaktır (Çobanoğlu, 2015).

Halk bilimi ürünlerinin derlenmesi ve değerlendirilmesi 20. yy başlarında ortaya çıktı. Derlenen ürünlerin ve yapılan görüşmelerin olduğu gibi kaleme alınıp ürünlerin durumu ve geleceği hakkında bir çalışma yapılmaması bu araştırmaları yetersiz kılmaktaydı. Bu sebeple araştırmacılar ortaya çıkarılan ürünlerin korunması ve yaşatılmasını amaçlayan uygulamalı halk bilim çalışmalarını başlattılar.

2.1. YÖNTEM

Halk bilimi ürünlerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan alan araştırması üç ana yöntem etrafında şekillenir. Bunlar anket, gözlem (doğal ve yapay gözlem) ve görüşme (yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş) yöntemidir. Görüşme ya da mülakat olarak adlandırılan yöntem bunların içerisinde en etkili olanıdır.

Metin Ekici tarafından hazırlanan "Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri" adlı eser saha araştırması yapacak araştırmacılara yol gösterici niteliğindedir. Dört bölümden oluşan kitabın birinci bölümü derleme ve planlanması, ikinci bölümü alana çıkmadan önce yapılması gereken hazırlıklar, üçüncü bölümü alanda kullanılan derleme yöntemleri, dördüncü bölümü alanda derleme çalışmasından sonra yapılması gerekenler şeklinde başlıklandırılmıştır. Saha araştırmamızda bu eserden sıkça faydalanılmıştır (Ekici, 2013).

Görüşme veya mülakat da diyebileceğimiz bu yöntemin kullanılması durumunda derlemeci ve anlatıcı-icracı bir arada bulunmaktadır. Derlemecinin önceden hazırladığı sorular veya görüşme sırasında kendiliğinden doğan sorular, derlemeci tarafından, "kaynak kişi" adı verilen anlatıcı-icracıya yöneltilmesi şeklinde gerçekleşir. Gerek sorulan sorular ve gerekse alınan cevaplar, ya yazılmak suretiyle ya da ses (teyp) veya ses ve görüntü (video kamera) kaydediciler kullanılarak kaydedilir (Ekici, 2013).

Görüşme yöntemi yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş görüşme olmak üzere ikiye ayrılır. Yönlendirilmiş görüşme derlemeci tarafından önceden hazırlanmış ve mümkünse bir kısmı ezberlenmiş soruların, belli bir sıra içerisinde kaynak kişiye yöneltilmesi yoluyla yapılan derleme çalışmasıdır. Görüşme yönteminde daha az tercih edilen bir yöntem olan yönlendirilmemiş görüşmede, kaynak kişinin kendisi, icrası anlatımı ve anlattığı veya icra ettiği halk bilgisi ürünü hakkında, önceden soru hazırlamadan bilgi elde etme ve kaydetme yöntemidir (Ekici, 2013, s. 72,73).

Anket yöntemi alana çıkmadan veya alanda kullanılacak bir yöntemdir. Yöntem; bir bölgede daha çok hangi halk bilgisi ürünlerinin bulunduğunu, bunları kimlerin en iyi şekilde icra edebildiğini, halk bilgisi ürünlerinin icra zamanı ve yeri gibi konularda ön bilgi toplamak için kullanılabilir (Ekici, 2013).

Gözlem yöntemini kullanmadaki temel amaç, halk bilgisi ürünlerinin bizzat yaratım ortamlarının içine girmek, halk bilgisi ürünlerinin yaratıldığı ortam ve bağlamın bizzat içinde yer alıp, yaşayarak kaydetmektir. Bağlamın içinde yer alan derlemeci, doğal olarak derleme yapma işini bir süreliğine ertelemek veya içinde yer aldığı halk bilgisi olayının tamamlanmasını beklemek ve yaşadıklarını daha sonra kaydetmek zorundadır. Bu durumda, yaratılan ürünlerle ilgili sorular ertelenmek zorundadır ve görüşmeye dayalı olan 'Görüşme Yöntemi' ile bu sorular cevaplanabilecektir (Ekici, 2013).

"Görüşme tekniğinin yararlarından ilki, bu işin yüz yüze gelerek yapılması, dolayısıyla karşılıklı konuşma, açıklama olanaklarının bulunmasıdır. İkinci olarak bir takım yanlışları hemen düzeltebilme olanağına sahip olmaktır. Ayrıca, görüşülen kimsenin, görüşme ve konuşma sırasında yapacağı mimiklerden, jestlerden, taklitlerden anlamlar çıkarmanın, bunlarla soruları bütünlemenin denetlemenin olanak içinde bulunmasıdır" (Örnek, 1995, s. 59).

Çalışmamızda ağırlıklı olarak görüşme (mülakat) yöntemini kullanılmıştır. Çalışmamıza başlamadan önce bir plan belirlendi. Uşak ve geleneksel meslekler hakkında yapılan çalışmaları inceleyip izleyeceğimiz yol hakkında fikir sahibi olundu. İncelediğimiz derleme metotları ile ilgili çalışmalar neticesinde kaynak kişilere sorabileceğimiz sorularımız belirlenmiştir. Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinden yaptığımız derlemelerde özellikle köylere gitmeden önce bu bölgelerin yetkili kişilerine haber vermeye çalışıldı. Köy muhtarları bizi, bu hususta bize yardımcı olabilecek kaynak kişilere ya da köy halkının yoğun olarak bulunduğu köy meydanı, köy kahvesi gibi yerlere yönelttiler. Uşak Merkezde ise yerli Uşak halkının yönlendirmeleriyle geleneksel meslekleri devam ettirmekte olan ustalarımızı icra ortamlarında ziyaret edip daha önceden belirlediğimiz sorularımız yöneltildi. Alan araştırmalarında bilgilerin tamamına görüşme yöntemiyle ulaşamayacağı için bazı durumlarda ortamı gözlemleyip çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

2.2. GEREÇLER

Alan araştırmamızı yapmak üzere sahaya çıkmadan önce görüşme esnasında bir konuya takılıp kalmamak ve kaynak kişimizi yönlendirerek bu kişiden doyurucu bilgiler almak adına bir soru kâğıdı hazırlanmıştır. Derleme esnasında kaynak kişiye öncelikle kendimiz tanıtılıp araştırmanın amacından ve öneminden bahsedilmiştir. Konu hakkında çeşitli örnekler verilerek doyurucu bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Derleme sırasında defter ve kalem kullanılmış fakat kaynak kişilerin verdiği tüm bilgileri o an not alamayacağımız düşünüldüğü için ses kayıt cihazından da yararlanılmıştır ve daha sonra konu hakkında söylenmiş cümleler yazıya geçirilmiştir. Çalışmanın gerçekliğine dikkat çekmesi açısından somut örnekler gösterebilmek amacıyla fotoğraf makinesi kullanılarak görüşme yaptığımız kişilerin, icra ortamının, kullanılan eşyaların ve ortaya çıkarılan ürünlerin fotoğrafları çekilmiştir.

3. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. GELENEK NEDİR?

Çalışmamıza konu olarak seçtiğimiz "Geleneksel Meslekler" ifadesinin ne olduğu hususunun daha net anlaşılabilmesi için, toplumların tarihsel süreç içerisindeki maddi ve manevi kabullenmeleri olarak ifade edebileceğimiz "gelenek" kavramını açıklamak gerekmektedir.

"Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon"⁵. TDK sözlüğünde şeklinde tanımlanan gelenek hakkında bazı bilim insanları da çeşitli fikirleri ileri sürmüşlerdir (Türk Dil Kurumu, 2019).

Etnoloji sözlüğünde gelenek ile ilgili "Bir toplulukta kuşaktan kuşağa geçen kültür mirasları, alışkanlıklar, bilgiler, töreler ve davranışlar" olarak söz edilmektedir (Örnek, 1971, s. 94).

Sedat Veyis Örnek "Nitelikleri bakımında genellikle tutucu olan gelenekler aile, hukuk, din ve politika gibi toplumsal kurumlar üzerinde daha etkilidirler; bunlara bakarak bilim ve sanat, geleneklerin daha az etkisi altındadır" ifadesiyle geleneğin işlevi hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır (Örnek, 1995, s. 126).

Erman Artun'un geleneğin işlevinin küreselleşme karşısındaki durumu hakkındaki fikirleri ise " Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçen toplumumuz, bugün artık bilgi ve iletişim toplumuna geçiş aşamasındadır. Toplumlar arası haberleşme olanaklarının çok sınırlı olduğu dönemlerde kültürler ve uygarlıklar arası ilişkiler dar alanda kalmıştır. Genellikle komşu kültürlerin birbirini etkilediği dönemlerin aksine günümüzde coğrafi bakımdan çok uzaktaki kültürler bile hızlı bir etkileşim içindedir. Sanayi ve tarımın gelişmesi, ulaşım ve teknolojinin getirdiği yenilikler, iletişim halk kültürünü etkilemektedir. Köyden kente göç olgusu halk

⁵ <http://sozluk.gov.tr/> 12.05.2019, 23.05

kültürünün doğal ortamını değiştirmiştir. Halk kültürü sözlü, yazılı kültür ortamlarının yanı sıra elektronik kültür ortamlarında yayılır hale gelmiştir. Gelenek sosyo- kültürel yapı içinde ancak yeni işlevler kazanarak var olan işlevlerini koruyarak yaşayabilir" olarak ifade etmiştir (Artun, 2004).

Yaşar Kaya ve Taner Tatar geleneği "[...] genel olarak intikal etme dairesi içerisinde izah edilmektedir. Nitekim kelimenin İngilizce karşılığı olan "tradition" da nakletme ile alakalıdır. Nakletme, bilgiyi uygulamayı, teknikleri, hukukları, şekilleri, sözlü ve yazılı birçok diğer, özelliği kapsar. Bu bakımdan gelenek yaşayan bir varlık gibidir; iz bırakır ama bu ize indirgenemez" (Kaya & Tatar, 2008, s. 37,38) olarak tanımlamaktadırlar.

Metin Ekici tarafından ise gelenek "Eskiden beri devam edip gelen, gayri resmi yol ve yöntemlerle kazanılan ve kuşaktan kuşağa aktarılan ve zamanın ihtiyaçlarına göre her kuşakta belli ölçüde bireysel yaratıcılığa ve değişmeye ve de gelişmeye izin veren bilgi, hareket ve materyal ürünleri üretme ve kullanma tarzı" şeklinde tanımlanmıştır (Ekici, 2013, s. 20).

Gelenek hakkında ortaya atılan fikirlerden hareketle bir gelenek tanımı yapacak olursak: Bir toplumda eski dönemlerden beri süregelen ve değerli görülen, belirli noktalarda kutsal kabul edilen soyut ya da somut kabullenmelerdir diyebiliriz.

Geleneğin işlevi ve küreselleşme karşısındaki durumu hakkında ise, geleneğin asla yok olmayacağını fakat zamanın şartlarına göre kendisini güncelleyeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

3.2. GELENEKSEL MESLEKLER VE EL SANATLARININ SINIRLARI

Var olduğu günden beri hayatını idame ettirebilmesi için yeme, içme, barınma, gibi çeşitli gereksinimleri bulunan insanoğlu, başlarda bu ihtiyaçlarını avcılık ve toplayıcılık yaparak gidermiştir. Artan nüfusa ve farklılaşan yaşam şartlarına bağlı olarak doğayı keşfeden insanlar, tarımla uğraşmaya başlayarak yerleşik hayata ilk adımlarını atmıştır. Değişen bu yaşam şartlarından sonra kullanılan aletler de çeşitlilik göstermeye başlamıştır. İnsanoğlu bazen taşları, bazen madenleri, bazen ise ağaçları kullanarak çeşitli aletler yapmayı başarmıştır. Öyle ki bu beceriler daha sonra birer meslek haline gelmiştir. El becerisi gerektiren bu meslekleri zanaat olarak tanımlamak mümkündür.

Geleneksel meslek, kendi içinde belli ritüelleri ve gelenekleri olan, usta-çırak ilişkisiyle aktarımı sağlanan, bireysel yaratıcılığın ön planda olduğu, eski dönemlerden beri süregelen ve toplum tarafından kabul görmüş meslekler olarak ifade edilebilir. El sanatları ise halk bilimsel yönlerinden ziyade sanatsal açıdan incelenen meslek kollarıdır.

Geleneksel meslekler ve el sanatları kavramlarıyla ilgili belirtilen görüşler şu şekildedir:

"El sanatları, bireyin bilgi ve becerisine dayanan, genellikle, doğal ham maddelerin kullanıldığı, elle ve basit aletler dışında makine gücüne ihtiyaç duyulmadan yapılan ve toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, folklorik özelliklerini yansıtan, yapan kişinin zevk ve becerisinin göstergesi olan, gelir sağlayıcı üretime yönelik etkinliklerdir" (Özdemir & Yetim, 1997, s. 191).

Toplumların tarihlerinden gelen maddi miraslardan birisi ve en yaygın şekilde yaşanan el sanatları geleneğidir. İnsan ihtiyaçlarını karşılamak üzere ürettiği eşyaya, yaşadığı sosyal ve kültürel ortamlardan beslenen duygu zenginliğini yansıtarak estetik değerler kazandırmıştır. Bunun yanında el sanatı ürünü, motiflerine ve renklerine yüklenen anlamlarla anlatım aracı olma görevini de üstlenmiştir. Bu yönüyle el sanatları, geçmişten geleceğe köprü oluşturabilen önemli kültür değerleridir (Sarıoğlu, 2005).

Mustafa Duman, 2011 yılında ortaya koyduğu "Gaziantep'teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme" adlı tezinde geleneksel meslek kavramının çerçevesiyle ilgili şunları söylemektedir: "Geleneksel meslek kavramının çerçevesini çizmediğimiz takdirde şuna benzer sorular zihnimizi meşgul edecektir: Kaportacılık neden geleneksel bir meslek değildir? Neticede bu meslek de hemen hemen yarım asırdır ülkemizde varlığını sürdürmektedir. Bu soruya verilecek yanıt şu şekilde olmalıdır: Kaportacılık geleneksel bir mesleğimiz değildir; çünkü bu meslek içerisinde bireysel yaratıcılık, geleneğe dayalı bir usta-çırak ilişkisi, sanatsal bir kaygı yoktur ve bu meslek bize bizi anlatmaz. Yani toplumumuz tarafından bize ait olarak kabul edilemez" (Duman, 2011, s. 15).

Geleneksel meslek denildiğinde geçmişten beri süregelen ve halk estetiğini ürünlere yansıtan, geleneksel yollarla çırak yetiştiren ve el sanatlarıyla ilişkili

meslekler akla gelmektedir. Geleneksel meslekte endüstriyel üretim koşullarından ziyade basit el aletlerinin yanında kol gücü ön plana çıkmaktadır (Yolcu, 2014).

Tarihi devirler içinde çiftçilik, çobanlık, dericilik, sepetçilik, çömlekçilik, tüccarlık, ağaç oymacılığı, aşçılık, kasaplık, değirmencilik, gibi meslekler ortaya çıkmıştır. Bu mesleklere ilişkin bilgi ve tecrübeler zaman içinde yazıya geçirilmiştir. Bir mesleğin ortaya çıkışını, mesleğin pirlarını, mesleği icra edenlerin uyması gereken kuralları ve icra sırasında okunması gereken ayet ve duaların bulunduğu bu eserler geleneksel meslekleri konu almaktadır ve bu eserlere fütüvvetname de denilmektedir (Öger & Tek, 2017).

Geleneksel meslekler ve el sanatları hakkında belirtilen görüşleri inceledikten sonra çalışmanın sınırlarını oluşturulmaya çalışılmış ve alan araştırması bu sınırlar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

3.3. MESLEK KOLLARININ ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA AHİLİK TEŞKİLATI VE TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRLAR KONFEDERASYONU

İnsan ihtiyaçlarını karşılamak için varlığını sürdüren geleneksel meslekler, tarihi süreç içerisinde ayakta kalabilmek için belirli kurum ve kuruluşların desteğine ihtiyaç duymuşlardır. Eski dönemlerde Ahilik teşkilatının üstlendiği bu görevi günümüzde ise Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu devam ettirmektedir.

13. yüzyılda Ahi Evran önderliğinde kurulan ve Anadolu'da yaşayan halkın çeşitli meslek kolları ile sanat alanında yetişmeleri için çaba gösteren, bununla birlikte kişilerin ahlaki açıdan da yetişmelerini sağlayan ahilik teşkilatı varlığını 19. yüzyıla kadar sürdürmüştür. Anadolu Selçuklu Devleti'nden Osmanlı Devleti'ne geçiş aşamasında çalışma, bilgi, ahlak, temeliyle oluşturulan Ahilik, sanat ve meslek yönünden toplumun ekonomik yapısını etkilemiş, ahlaki açıdan da devlet yapısının temel özelliklerinin belirlenmesinde söz sahibi olmuştur⁶ (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

Ziya Kazıcı, ahiliğin Türklere has milli bir karakter taşıdığını, Osmanlı esnaf ve sanatkârlarının ictimai bünyelerinde önemli bir rol oynadığını söylemektedir. Bu

⁶ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12334/ahilik-kulturu-haftasi-kutlamalari.html> 11.05.2019, 17.02

teşkilatın kendi aralarında vaz ettikleri kanun ve nizamlar, bu alanda hazırlanan resmi kanun-namelerin temelini teşkil etmiştir. Bunun sonucu olarak osmanlı ülkesinde bütün Türk sanatkârları ahi babalardan veya onun yetki verdiği kişilerden aldıkları izin belgesiyle iş görüp sanat icra eder veya satış yapabilir duruma gelmişlerdir (Kazıcı, 1978).

Ahilik teşkilatı insanı bir bütün olarak ele almış, usta-çırak ilişkisinde çırağı emeği sömürülecek kişi yerine iyi bir esnaftan önce iyi bir insan olmayı, mesleği tüm yönleriyle öğrenip topluma yararlı olacak şekilde yetiştirmeyi amaçlamıştır. Usta-çırak münasebetlerinde baba-evlat tarzı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Ahilik teşkilatının günümüzdeki temsilcisinin Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu amaçlarını şu şekilde belirlemiştir:

- 1- "Esnaf ve sanatkârlar odaları, birlikleri ve federasyonları arasında birliği temin, gelişme ve ilerlemeyi sağlamak,
- 2- Genel olarak esnaf ve sanatkârların çalışmalarını mesleki yönden ve kamu yararına uygun olacak şekilde düzenlemek ve bu hususta gerekli görülecek her türlü tedbiri almak ve teşebbüste bulunmak,
- 3- Mesleki eğitimlerini geliştirmek, esnaf ve sanatkârları yurt çapında ve uluslararası düzeyde temsil etmek,
- 4- Sorunlarının çözümü için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinden gerekli girişimlerde bulunmak,
- 5- Ulusal ekonomideki gelişmelere paralel olarak lüzumlu görülecek mesleki tedbirleri almak,
- 6- Bakanlık tarafından esnaf ve sanatkârlarla ilgili verilecek görevleri yapmak üzere kurulmuştur"⁷ (Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu, 2019).

Esnaf ve sanatkârların korunmasını, belli bir düzen içinde varlıklarını sürdürmelerini amaçlayan her iki teşkilat, geleneksel mesleklerin de unutulmasına engel olmakta ve bozulmadan diğer kuşaklara aktarımında etkin rol oynamaktadır.

⁷ <http://www.tesk.org.tr/tr/hakkinda/amaci.php> 11.05.2019, 17.29

Ahilik teşkilatında eğitim üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar askeri eğitim, ahlak eğitimi ve mesleki eğitimidir. Ahilik teşkilatının kurulduğu zamanlarda dönemin şartlarında dolayı askeri eğitime ihtiyaç duyulmaktaydı. Ahlak eğitimi ve mesleki eğitim ise günümüzde usta-çırak münasebetlerinin devam ettiği meslek kollarından varlığını korumaktadır.

Görüşmelerde bulunduğumuz Uşak Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu başkanı Atalay Savaş, mesleki eğitimi geliştirmek için gerek bakanlıklar tarafından gerek belediye ve halk eğitim merkezleri tarafından çıraklık ve kalfalık kurslarının açıldığını belirtmiştir. Her yıl Eylül ayı içerisinde Ahilik haftasını kutladıklarını belirten Atalay Savaş, bu etkinliklerde yılın ahisi, yılın kalfası, yılın ustası gibi çeşitli kategorilerde ödüller verdiklerini ve bu durumun geleneksel mesleklerle uğraşan kişilerin işlerine daha fazla motive olmalarını sağladığını ifade etmiştir (K.K.52).

3.4. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE GELENEKSEL MESLEKLER

Kültürel değerlerin varlığını sürdürmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda uygulamalı halk bilimi çalışmalarının üzerinde durmak gerekmektedir. Küreselleşme diye adlandırılan olguyla birlikte dünyanın tek tipleşmesinin hızlanmasına bir tepki olarak, ulusların kimliklerini muhafaza etme ve kimlikleriyle diğer uluslar tarafından tanınma ihtiyacının ortaya çıkışı, folklor disiplini açısından yeni bir süreci başlatmıştır (Ersoy, 2006/1, s. 234).

Uygulamalı halk bilimi olarak adlandırılan süreç, kırsal veya geleneksel ürünler de dâhil olmak üzere kültürü kentsel alanda yeniden üretmek, canlandırmak, yeni gereksinimler olarak kullanmak olarak tanımlanabilir (Oğuz, 2008).

Kırsalda bulunan kültürel öğelerin kentlere taşınıp sergilenmesi ve yeni boyutlar kazanmasıyla "saklayarak koruma" anlayışının yerini "yaşatılarak koruma" alacaktır ve bu değerlerin dar bir alandan kurtarılıp, unutulmasının ya da yok olmasının önüne geçilecektir.

Somut olmayan kültürel miras, geçmişe dayanan bir gelişimsel süreci takip etmektedir. UNESCO ile birlikte, daha önce varlığını sürdüren disiplin bir ad kazanmıştır. Bu, halk biliminin yeni adı olarak düşünülmemelidir.

"Somut olmayan kültürel miras terimi, yeni bir disiplinin adı değildir. Mevcut bir disipline yeni ad olarak da önerilmemiştir. Bu nedenle halk biliminin yeni adının somut olmayan kültürel miras olduğunu düşünmek yanlıştır. Somut olmayan kültürel miras terimi, UNESCO'nun kültürel mirasın korunması ile ilgili çalışmalarından doğmuş ve yaygınlık kazanmıştır" (Oğuz, 2013, s. 5).

Kültürel değerlerin korunması hususunda UNESCO tarafından birtakım sözleşmeler çıkartılmıştır. 1972 tarihli "Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi" ile 2001 tarihli "Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi" somut olmayan kültürel mirasın korunması hususunda: 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi", 2005 yılında ise "Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi". Türkiye, Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni 1983, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni 2006 yılında kabul etmiştir (Oğuz, 2007).

"Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Amaçları:

- 1- Somut olmayan kültürel mirası korumak;
- 2- Somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı konumundaki toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek;
- 3- Somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak;
- 4- Uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak.(ortak dosya)"⁸ (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

UNESCO tarafından kültürleri koruma çerçevesinde kabul edilen diğer bir yaklaşım da Yaşayan İnsan Hazine Sistemi'dir. Bu sistemle birlikte geleneksel meslekleri icra eden ustalar tespit edilmiş, onlara hak ettikleri değerin verilmesinin yanında daha iyi koşullar çalışmaları ve geleneğin devamını sağlamaları amaçlanmıştır. Bu sayede kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin unutulmasının önüne geçilecek, gelenek ustaları hem kendilerini hem ortaya koydukları ürünleri tanıtabilecek, geleneği devam ettirecek yeni ustaların yetişmesi sağlanacaktır.

⁸ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html> 12.05.2019 11.25

Yaptığımız derleme çalışmalarının sonucunda tespit ettiğimiz Halı Dokumacılığı, Kilim Dokumacılığı, Sepetçilik, Ahşap Oymacılığı, Saraçlık ve Yorgancılık Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri listesinde yer almaktadır.⁹ Tarhanacılığın da listeye dahil olması için çalışmalar yürütülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

3.5. UŞAK'TAKİ GELENEKSEL MESLEKLER

Yapılan saha araştırması ve derleme çalışmaları neticesinde Uşak ili Merkez ilçesi ve Merkeze bağlı köylerde 16 tane geleneksel mesleğin varlığını sürdürdüğü belirlenmiştir. Ulaşılan bu meslekler Mustafa Arlı'nın "Kullandıkları Ham Maddeye Göre El Sanatlarının Sınıflandırılması" (Arlı, 1986) çalışmasından hareketle tasnif edilmiştir. Kullandıkları ham maddeye göre altı bölümde incelenen mesleklerin yanında Uşak'ta yaygın olan Helvacılık ve Tarhanacılık meslekleri ise Diğer Meslekler başlığı altında yedinci bölümde incelenmiştir.

3.5.1. Ham madde Olarak Lif Kullanılan Geleneksel Meslekler

3.5.1.1. Halı Dokumacılığı

Halı, Türk Dil Kurumu tarafından "Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı." şeklinde tanımlanmaktadır¹⁰ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Tarih boyunca Anadolu'nun birçok ilinde yapılmış olan ve Türk kültürü açısından derin izler taşıyan halı dokumacılığı günümüzde teknolojinin geldiği nokta ve büyük fabrikaların ortaya çıkışıyla sayılı yerlerde ayakta kalmaya çalışmaktadır. "Ağrı, Aksaray, Balıkesir, Çanakkale, Gümüşhane, Isparta, Kayseri, Kırşehir, Kocaeli, Manisa, Muğla, Niğde, Samsun, Sivas, Tokat, Uşak ve Yalova halı dokuma geleneğinin devam ettiğine dair Kültür Bakanlığına bildirimde bulunan illerdir"¹¹ (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

Eski dönemlerde göçebe bir hayat sürdürdüğü için avcılık, toplayıcılık ve hayvancılıkla geçimini sağlayan Türk halkı, halının ham maddesi olan koyun yünü hakkında da derin bilgiye sahip olmuştur. Bu durum Türk halkının halı dokuma

⁹ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> 16.06.2019, 14.23

¹⁰ <http://sozluk.gov.tr/> 24.03.2019, 13.37

¹¹ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-51121/hali-dokuma-gelenegi.html> 24.03.2019, 14.41

sanatının dünyada en önemli temsilcisi olmasında etkin rol oynamaktadır. "Halı ve halıcılık denince bütün dünyada Yaylacı Türkler hatıra gelir" (Ögel, 1978, s. 143).

Dünyanın bilinen en eski halısının Orta Asya'da Pazırık Kurganları adı verilmiş olan anıt mezarlarda yapılan arkeolojik kazıların sonucunda ortaya çıkartıldığı söylenmektedir. "Beşinci Pazırık kurganın çıkartılan Hun halısı. 1.89X2 m. ebadında. Halen Leningrad Hermitaj müzesinde teşhir edilmektedir. Gördes (Türk) ilmesi ile dokunan bu ilk Türk halısında, bir desimetre kare'ye tesadüf eden ilme sayısı 3600 olup, bu sayı halının bütünü üzerinde 1.250.000'lik bir ilme miktarına tekabül eder" (Diyarbakirli, 1972, s. 120).

Halı dokumacılığının Anadolu'da ilk örneklerine Selçuklular döneminde rastlanmaktadır. Aynı dönemde bazı halı atölyeleri saray için çalışmak üzere dönemin başkenti Konya'da kurulmuştur. Osmanlı döneminde Anadolu'da 11. yy.'da başlayan halı sanatı 13 ve 14 yy.'da zirveye ulaşmıştır. İlk olarak halı dokuma için ev tezgâhları kullanılırken, 12. yy.'da atölye halıcılığı gelişmiş ve büyük boyutlu halılar dokumaya başlanmıştır (Yılmaz, 2017, s. 103).

Uşak ilinde eski dönemlerden beri halı dokumacılığının yaygın olarak yapıldığı bilinmektedir. Yapılan görüşmelerde eskiden hemen hemen her evde bir halı dokuma tezgâhının bulunduğu ve kadınların aile ekonomisine halı dokuyarak katkıda bulunduğu öğrenilmiştir. Günümüzde ise bu sayı yok denecek kadar azdır.

"Bir el sanatı olarak halıcılık Uşak'a Orta Asya'dan göçüp gelen yörükler tarafından getirilmiştir. Murat dağı ve Ahır dağı yaylaları ile Manisa ve Aydın kışlakları arasında çok önemli bir yeri olan Uşak kasabası da o dönemlerden önem kazanmıştır. Bu devirde yapılan halı işleri ev ve aile çevresinden dışarıya taşmamıştır. Uşak halılarının önem kazanması ilerleyen zamanlara 16. ve 17. yy.'lara dayanır" (MEGEP, 2012, s. 3).

"Uşak halılarının en önemli özelliklerinden biri atkı, çözü ve atılan düğüm ipliklerinin yün olmasıdır. Çok az olarak pamuk iplikli halılar dokunmuştur. Türk Gördes düğümü olarak da bilinen düğüm tekniği ile dokunmuştur. Desimetre karede dokunan ilmik sıklığı 30x30, 40x40 arasında değişmektedir. Bu düğüm de halının sağlamlığını ve kalitesini arttırır" (MEGEP, 2012, s. 4).

"Uşak halılarının en tanınmış tipleri; kitap ciltlerinden esinlenen "madalyonlu", geometrik bir yerleşime sahip "yıldızlı", kuş biçimini çağrıştıran yaprak kompozisyonundan ötürü "kuşlu" olarak adlandırılır. Bu tipler, boyut ve kompozisyon açısından bazı varyasyonlarla 17. yy.'ın sonuna kadar üretilmişlerdi. Selçuklu halılarından sonra Türk halı sanatının ikinci parlak devri 16. yy.'da Uşak ve çevresinde yapılan halılarla başlar. Türk halıları içinde en büyük ve en tanınmış grup olan Uşak halıları, Avrupalı ressamların tablolarında sık sık tasvir edilip 18. yy'ın sonuna kadar çok tutulduğu halde envanter kayıtlarında Uşak adı geçmez ve bunlar Türk halıları diye bilinir" (MEGEP, 2012, s. 3).

Uşak halısının geçmişi 1500'lü yıllara dayanmaktadır. Tarihte Osmanlı saraylarında, Avrupa şatolarında, camilerde, kiliselerde kullanılan ve aynı zamanda bir prestij sembolü olan halılar tamamen el ile dokunmaktadır. Eskiden Uşak'ta ve köylerde neredeyse her evde bulunan dokuma tezgâhları günümüzde varlığını Uşak Belediyesi tarafından açılan Dokur Evi ile bazı özel atölyelerde sürdürmektedir.

Fotoğraf 1 Uşak Belediyesi Dokur Evi Binası

Görüşmelerde bulunduğumuz kaynak kişilerimizden halı dokumacılığı hakkında çeşitli bilgiler edindik.

Aladdin Öztürk, baba mesleği olduğu için çocuk yaşta halı dokumayı öğrenmiş. Asıl ustasının ağabeyi olduğunu söyleyen kaynak kişimiz 20 yıl Aksaray'da halı dokumacılığı yaptıktan sonra halıcılığın merkezi olan Uşak'a gelmiş

ve Uşak Merkez ilçesine bağlı Muharremşah köyünde ağabeyi ile birlikte bir halı dokuma ve tamirat atölyesi kurmuştur. 38 yıldır bu işin içinde olduğu söyleyen ustamız, yapılan halıların yurt dışına özellikle Amerika'ya satıldığını, ülkemizde ise maliyetinin yüksek olmasından dolayı el dokuması halıların yerine fabrika malı halıların daha çok tercih edildiğini aktarıyor. Antalya'nın yüksek kesimlerinde bulunan yaylalarda yetişen koyunların yünlerini ip haline getirip, halıları bu iplerle dokuduklarını aktaran ustamız, bu bölgenin hayvanlarının yünlerini tercih etmelerinin sebebini ise şöyle açıklıyor: "Rakım yüksek olduğu için en geç yaylaların koyunları kesilir. Bu yüzden en uzun canlı yün orada olur" (K.K.1).

Döndü Sallabaş, köydeki kadınların dokumacılıkla uğraşmasından dolayı 7-8 yaşlarında annesinden halı dokumayı öğrenmiş ve bu işe başlamıştır. Döndü Sallabaş, köyde bulunan halı dokuma tezgâhlarının kalkmasından sonra bir süre bu işi bırakmak zorunda kalmıştır. Daha sonra evinin geçimine katkı sağlamak amacıyla Muharremşah köyündeki halı dokuma atölyesinde işe girmiş ve 17 yıldır bu atölyede halı dokumaktadır (K.K.2).

Dursun Yalçın, Uşak Belediyesi Halk Eğitim Merkezinin açtığı kursta halı dokumayı öğrenmiş ve Dokur Evi'nde çalışmaya başlamıştır. 7 yıldır bu işi yaptığını söyleyen Dursun Yalçın, 40 yaşından sonra meslek sahibi olduğu için çok mutlu olduğunu belirtirken, açılan kurslar sayesinde bu tür mesleklerin gelecek kuşaklara aktarılacak olmasından dolayı umutlu olduğunu söylemektedir (K.K.3).

Emine Soysal, 12 yaşında köyde açılan halı dokuma kursuna gitmiş ve dokumacılığı orada öğrenmiştir. Annesi, kardeşleri ve köyün diğer kadınları ile uzun yıllar bu işi yapmışlardır. 8 yıldır ise Dokur Evi'nde halı dokuyan ustamız Dokur Evi'nin en yaşlı çalışanlarından birisidir. Gözlerinin artık zor gördüğünü ve ilmek atmakta zorlandığını söyleyen Emine Soysal, zor görünen bu işin aslında çok eğlenceli olduğunu ve gözlerinin gördüğü sürece bu işi yapmaya devam edeceğini aktarmıştır (K.K.4).

Fatma Emektar, eskiden her evin önünde halı dokuma tezgâhının bulunduğunu, kendisinin de çocuk yaşta bu işi annesinden öğrendiğini söylüyor. Bu iş sayesinde maddi olarak eşine destek olduğunu ve çocuklarını okuttuğunu söyleyen Fatma Emektar, 5 yıldır da Dokur Evi'nde halı dokumaktadır (K.K.5).

Hülya Karaköse, evlendikten sonra Uşak'a gelin olarak gelmiş; Uşak Belediyesi Halk Eğitim Merkezinin açtığı kursa giderek dokumacılığı öğrenmiştir. 4 yıldır Dokur Evi'nde çalıştığını belirten kaynak kişimiz "Uşak'a gelmeden önce Uşak halısının ününü duymuştum ama benim de halı dokuyabileceğimi hiç düşünmemiştim. Uzun yıllar daha halı dokumak isterim." diyerek bu işi severek yaptığını aktarmıştır (K.K.6).

Mehmet Ali Aydın, çeşitli işlerde çalıştıktan sonra halı dokumayı öğrenmiş ve 25 yıldır Muharremşah köyündeki halı dokuma atölyesinde çalışmaktadır. Atölyede yapılan iş bölümünden dolayı dokuma işi yerine daha çok iplerin boyanması işini yaptığını söyleyen Mehmet Ali Aydın, ip haline gelen yünlerin kök boya içinde kaynatılarak renklendirildiğini, modanın değişken olmasından dolayı kullanılan renklerin değişebildiğini fakat sarı, mavi, yeşil, kahverengi ve gri renklerin sürekli olarak kullanıldığını aktarmıştır (K.K.7).

Melahat Yüksel, annesi halı dokuma ustası olduğu için çocukken onun yanında halı dokumayı öğrenmiştir, 8 yıldır da Dokur Evi'nde halı dokuyan bir dokuyucudur. Bu işi eğlenerek ve zevk alarak yaptığını söyleyen Melahat Yüksel, eşine de maddi olarak destek olabildiği için mutlu olduğunu belirtmektedir (K.K.8).

Şeref Solak, görüşmelerde bulunduğumuz Alaaddin Öztürk ile birlikte Uşak'a gelmiş ve Muharremşah köyünde kurulan halı dokuma atölyesinde çalışmaya başlamıştır. Çocuk yaşta aile büyüklerinden öğrendiği dokumacılığı 30 yıldır yaptığını söylemektedir. Halı dokumanın yanında el dokuması halıların tamiratını da yaptıklarını söyleyen Şeref Solak, eski halılardan yıkama ve fırçalama yoluyla ölü yünlerin çıkartılığını ve 100-120 yıllık halılara eski görünümlerini kazandırdıklarını aktarmıştır (K.K.9).

Ümmü Çoban, evlendikten sonra Uşak Merkez ilçesine gelmiş, Uşak Belediyesi Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı kursta halı dokumayı öğrenmiştir. 4 yıldır Dokur Evi'nde halı dokuyan ustamız, evde oturmak yerine böyle bir işte çalışıyor olmanın kendisini mutlu ettiğini söylüyor (K.K.10).

Zeliha Aktaş, 13 yaşında yengesinden öğrendiği dokumacılığı 25 yıldır yapmaktadır. Dokur Evi'nde ise 4 yıldır Uşak halısı dokuduğunu belirtmiştir (K.K.11).

Derleme çalışmamızda kaynak kişilerimiz aracılığıyla halı dokumada kullanılan araçlar ve halı dokumanın aşamaları hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır.

Kullanılan Araçlar

Yün ve Pamuk: El dokuması halılarda keçi ya koyunyünü kullanılmaktadır. Rakımı yüksek olan bölgelerdeki keçi ya da koyunların yünü tercih edilmektedir. Bu yünler ip haline getirildikten sonra kök boya ile çeşitli renklere boyanarak kullanıma hazır hale getirilmektedir.

Fotoğraf 2 Yün ve Pamuğun İp Haline Getirilmiş Şekilleri

Tezgâh: Dokuma işleminin yapılması için bir halı dokuma tezgâhına ihtiyaç vardır. Yatay tezgâh, dikey tezgâh ve masa tezgâhı olmak üzere 3 çeşit tezgâh bulunmaktadır. Uşak'ta yatay tezgâh kullanılmaktadır. Eskiden ağaç kullanılarak yapılan bu tezgâhlar günümüzde demirden yapılmaktadır. Her iki yanda bulunan ayaklar tezgâhın dik durmasını sağlamaktadır. Köylerde evlerin önünde bulunan ve ağaçtan yapılmış tezgâhların ayakları toprağa gömülerek sıkıştırılmaktadır.

Fotoğraf 3 Halı Dokuma Tezgâhı

Halı makası: Dokuma işlemi sırasında atılan ilmelerin boylarının halıya göre ayarlanması için kullanılan alete denir. Halı dokuma işlemine başlanmadan önce hav yüksekliği kaç cm olacaksa halı makası bu ölçüye göre ayarlanır. Halı dokuma işlemi bitene kadar makasın ayarı aynı kalır ve böylece halının tamamında aynı hav yüksekliği elde edilir. Ölçüsü ayarlanabilen makasların yanında standart bir ölçüye göre üretilmiş olan ve ayarlanamayan makaslar da mevcuttur.

Fotoğraf 4 Halı Makası Örneği

Elembe: İpleri yumak şekline getirme amacıyla kullanılır.

Fotoğraf 5 Elembe Örnekleri

Kirkit: Atılan her sıra düğümden sonra geçirilen atkı düğümlerinin sıkıştırılması için kullanılan tarak şeklindeki dişli alete denir. Diş sayısı 17-21 adet olarak farklılık gösterebilir. Genellikle demirden yapılırsa da ağaçtan yapılan kirkitler de vardır. Ceviz gibi sert ağaçlar kullanılmaktadır. Kirkitler çözümlerinin arasına kolayca girebilecek şekilde olmalıdır. Kolay hareket edilebilmesi için ahşap malzemedeki sap kısmı bulunmaktadır. Bazı yörelerde ıstar tarağı olarak adlandırılmaktadır.

Fotoğraf 6 Kirkit Örneği

Bıçak: Atılan her ilmeğin ardından uzun kalan ip özel bir bıçak yardımıyla kesilir. Ucunda bulunan tığ yardımıyla ilmek de atıldığı için bıçaklı tığ da denilmektedir. Genellikle küçük boyutlu olan bu bıçaklar çakı görünümündedir. Sap kısımları dokuyucunun avucuna kolayca yerleşebilecek şekilde üretilmektedir.

Fotoğraf 7 Bıçaklı Tığ Örnekleri

Burgu demiri: Dokunan halının tezgâh üzerinde arkaya doğru kaydırılabilmesi için mengenerin gevşetilmesi gerekir. Bu işlemde burgu demiri kullanılır.

Çımbar: Dokuma tezgâhının sağında ve solunda bulunan, dokuma işlemi sırasında halının daralmasını engelleyen tarak şeklinde dişlere sahip olan araçtır.

Yapım Aşamaları

Halı dokuma işlemi çözgü ipinin tezgâha sarılıp gerdirilmesiyle başlar. Gerginleştirilen çözgü ipleri halının en ve boy ölçülerine göre ayarlanır ve gücü örgüsü örülmeye başlanır.

Gücü örgüsü: Çözgü ipliklerinin üzerine örülen bu örgü ön ve arka tellerin birbirinden ayrılması için yapılmaktadır. Gücü örgüsünden sonra varangelen ağacı takılır. Varangelen çözgü tellerinin yarısının önde yarısının arkada durmasını sağlamaktadır.

Çiti ve kilim örme: Dügümleme işleminden önce çözgü ipliklerinin paralel hale gelmesi ve halının dokunacak kısımlarının sökülmesinin önlenmesi amacıyla atılacak düğümlerin zemininin hazırlandığı örgüdür. Halının başlangıç ve bitiş aşamasında dağılmasını engellemek için yapılmaktadır.

Kenar örgüsü: Dokumanın yan kısımlarına iki veya üç çözgü çiftine yapılan ve dokumanın sağlam olmasını sağlayan örgü şekline denmektedir. Ön ve arka çözgülerin arasındaki ağızlıktan her ilmek sırasından geçirilmektedir. Atılan her ilmek kirkitle sıkıştırılmaktadır.

Hav Yüksekliği Ayarlama: Kırkım makasıyla iki veya üç sıralık ilmeler ayarlı kırkım makası yardımıyla kesilmektedir. Yapılan bu kesim işleminde hav yüksekliğinin her yerde aynı olması gerekir.

Bitirme işlemleri: Halı dokumanın bitirme aşaması da başlangıç aşamasına benzemektedir. Aynı şekilde yine kilim örgüsü yapılır. Halı dokumaya başlamadan önce bırakılan saçak payı bitiş aşamasında da aynı boyutta bırakılır. Çözgü ipleri kesilerek halının alt ve üst merdaneden alınması sağlanır.

Kaynak kişilerden aldığımız bilgilere göre 6 m²'lik bir halı iki kişi tarafından ortalama iki ayda dokunmaktadır (K.K.1, K.K.2, K.K.3, K.K.4, K.K.5, K.K.6, K.K.7, K.K.8, K.K.9, K.K.10, K.K.11).

3.5.1.1.1. Halı Dokumacılığı ile İlgili Genel Değerlendirme

Dokumacılık insan ihtiyaçları sonucunda ortaya çıkan, başlama tarihi ve yeri kesin olarak bilinmeyen en eski sanatlardan birisidir. Korunma, örtünme ve süslenme gibi ihtiyaçlarını gidermek için dokuma sanatından faydalanan insanlar, zaman içerisinde bu sanatı yaşadıkları yerlerin döşenmesini sağlamak üzere icra etmeye başlamışlardır. Halı dokumacılığı da bu ihtiyacın sonucunda ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir.

Halı dokumacılığının Anadolu coğrafyasında yoğun olarak yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Uşak ilinin de halı dokumacılığın yapıldığı şehirlerden birisi olduğu ve Uşak halısının dünya çapında bir üne sahip olduğu tespit edilmiştir. Eskiden kadınların ev ekonomisine katkı sağlamak amacıyla yaptıkları halı dokumacılığı, yörede yaygın hale gelmiş ve köylerde her evin altında bir dokuma tezgâhi bulunmaktaymış. Halı üreten fabrikaların seri üretime geçmesiyle

dokuma tezgâhlarında gözle görülür bir azalma yaşanmıştır. Özel dokuma atölyeleri ve Uşak Belediyesi tarafından açılan Dokur Evi ile halı dokuma geleneğinin yok olmasının önüne geçileceği düşünülmektedir. Uşak Halk Eğitim Merkezi tarafından verilen dokuma eğitiminin ve sertifikalarının mesleği öğrenmek isteyen kişilere olanak sağladığı görülmüştür. Mesleğin sürdürülebilmesi için dokuma tezgâhlarının artması ve el dokuması halıların pazar payının yüksek olması gerektiği düşünülmektedir.

Fotoğraf 8 Dokur Evinde Halı Dokuyan Dokuyucular

Fotoğraf 9 El Dokuması Halıların Tamir İşlemi

Fotoğraf 10 El ile Dokunmuş Uşak Halıları

3.5.1.2. Kilim Dokumacılığı

Kilim "Döşeme, divan gibi yerlere serilen, genellikle desenli, havsız, kalın, kıl veya yün dokuma" olarak tanımlanmaktadır¹² (Türk Dil Kurumu, 2019). Bilinen en eski dokuma türlerinden birisidir. Hayvancılıkla uğraşan ilk Türk toplumlarında yetiştirile hayvanların yünlerinden elde edilen ipliklerle kilim dokunmaktaydı. Günümüzde kilim dokuma geleneğinin devam ettiğine dair Kültür Bakanlığına bildirimde bulunan iller şu şekildedir: Afyonkarahisar, Balıkesir, Bayburt, Elazığ, Eskişehir, Gümüşhane, Hakkari, Isparta, Kırıkkale, Kırklareli, Ordu, Manisa, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Tokat ve Uşak¹³ (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019).

Kilimler dokundukları bölgelerin kültürel değerlerini ve özelliklerini yansıtmaktadırlar. Uşak şehrinin Eşme ilçesinde meşhur olan kilimler Uşak Merkez ilçesinde ve köylerinde de dokunmaya devam etmektedir. Kök boya ve yün kullanılarak dokunan bu kilimler, bölgenin kültürünü ve geleneğini yansıması açısından son derece önemlidir.

Uşak iline bağlı Eşme ilçesinde halkın kendi evinde dokuduğu kilimler altınbaş kilimleri, albaş kilimi, takmak kilimleri, toplu kilimler ve namazlağılar gibi çeşitli gruplara ayrılmışlardır (MEGEP, 2012, s. 4).

Altınbaş kilimleri, tek eksek üzerinde sıralanmış dikdörtgen topar kıvrım denilen, taban tabana gelecek biçimde yerleştirilmiş eli belinde kız ve tavşan topuğu motiflerinin kullanıldığı bir kilim çeşididir (MEGEP, 2012, s. 5).

Fotoğraf 11 Altınbaş Kilimi Deseni Örneği

¹² <http://sozluk.gov.tr/> 28.03.2019, 10.07

¹³ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-51128/kilim-dokuma-gelenegi.html> 28.03.2019, 11.13

Albaş kilimi olarak adlandırılan kilimlerde zeminde altıgen toplar, kenarları birbirine bitişik olarak sıralanmıştır. Bu kilimlerde genelde zemin uzunlamasına üçe bölünmüş başı altıgen toplar, bu ayrılan bölümler içinde tek eksende sıralanmıştır. Altıgenler bıçkır motiflerden oluşmaktadır (MEGEP, 2012, s. 6).

Fotoğraf 12 Albaş Kilimi Deseni Örneği

Takmak kilimlerinde zemin genelde uzunlamasına üçe bölünmüş basık altıgen toplar bu ayrılan bölümler içinde tek eksende sıralanmıştır. Altıgenler bıçkın motiflerden oluşmuştur. Madalyonlar arasına genelde karagöz bazen de çakmak motifleri yerleştirilmektedir (MEGEP, 2012, s. 5.6).

Fotoğraf 13 Takmak Kilimi Deseni Örneği

Toplu kilimler, genel olarak baklavaya yaklaşan iç içe kancalı basık altıgen madalyonlar bir eksende tek veya çift sıra halinde yan yana yerleştirilmiştir. Madalyonlara bölgede top denilmektedir. Top sayısı kilimin büyüklüğüne göre

değişmektedir. Top sayısına göre kilimlere üç, beş ya da yedi toplu gibi adlar verilir (MEGEP, 2012, s. 7).

Fotoğraf 14 Toplu Kilim Deseni Örneği

Namazlağılar, camilere bağış olarak yapılan kilim çeşididir. Seccade olarak da adlandırılmaktadır.

Fotoğraf 15 Namazlağı Deseni Örneği

Görüşmelerde bulunduğumuz kayak kişilerimizden kilim dokumacılığı hakkında bilgiler aldık.

Alime Karadedeli, çocukluğunda başladığı kilim dokumacılığının daha sonra kursuna gitmiş ve usta öğretici sertifikası almıştır. Köydeki birçok gence halı ve

kilim dokumayı öğrettiğini söyleyen Alime Karadedeli, 44 yıl yaptığı kilim dokumacılığını yaşlanınca bırakmak zorunda kalmıştır (K.K.12).

Aylin Yıldırım, annesinden öğrendiği kilim dokumacılığını 15 yıldır yapmakta olduğunu söylemiştir. Özel bir kilim dokuma atölyesinde halen kilim dokuma geleneğini devam ettirmektedir (K.K.13).

Derya Çiftçi, ilkokulu bitirdikten sonra annesinden kilim dokumayı öğrenmiştir. 10-12 sene kilim dokuduktan sonra bu işi bıraktığını söyleyen Derya Çiftçi, kızının üniversiteyi kazanması, oğlunun da sünnet düğününü yapacak olması sebebiyle gelir getirmesi açısından Eşme Belediyesi'nin açmış olduğu kilim dokuma atölyesinde tekrar kilim dokumaya başlamıştır. Kilimlerdeki motiflerin altınbaş, elmacık, dikme, parmak ve sızgı gibi isimlerinin olduğunu söyleyen kaynak kişimiz, "Mutlu olduğun zaman cıvıl cıvıl bir kilim çıkar ortaya ama üzgün olduğunda renkler daha kasvetli olur." diyerek dokunan kilimin aslında kilimi dokuyan kişinin psikolojisini yansıttığını aktarmıştır (K.K.14).

Dilek Ertuğrul, ilkokulu bitirdikten sonra mahallenin diğer kız çocuklarıyla birlikte kursa giderek kilim dokumayı öğrendiğini söyleyen Dilek Ertuğrul, şimdi de Eşme Belediyesi tarafından açılan kilim dokuma atölyesinde kilim dokuduğunu, geçmişine ve kültürüne sahip çıktığı için mutlu olduğunu belirtmiştir (K.K.15).

Hamide Türkmen, ilkokula giderken usta olan komşusundan öğrendiği kilim dokumacılığını 22 yıl yapmış fakat talebin azalması ve kilim dokuma tezgâhının kalkması sebebiyle işi bırakmak zorunda kalmıştır. Gündüz terzilik gece dokumacılık yaptığını söyleyen Hamide Türkmen, 150-200 kişiye bu işi öğrettiğini, aktarmıştır. Eskiden köyde her evin altında bir dokuma tezgâhının olduğunu söyleyen kaynak kişimiz, günümüzde bu geleneğin azalmış olmasından dolayı son derece üzgün olduğunu belirtmektedir (K.K.16).

Hasibe Özkan, 1975 yılında doğmuştur ve ilkokul mezunudur. Annesinden 7 yaşında öğrendiği kilim dokumacılığını günümüzde de özel bir kilim dokuma atölyesinde devam ettirmektedir (K.K.17).

Melike Ünal, Manisa'dan Eşme'ye gelin olarak gelmiştir. Neredeyse yöredeki tüm kadınların kilim dokumayı bildiğini görünce Melike Ünal da bunu öğrenmek istemiş ve belediyenin açtığı kilim dokuma kursuna katılarak öğrenmiştir. Hem bir

meslek sahibi olduğunu hem de çok değerli arkadaşlıklar kurduğunu söyleyen Melike Ünal, eşine de maddi olarak destek vermenin mutluluğunu yaşadığını aktarmıştır (K.K.18).

Sıdika Uçar, okul bittikten sonra kilim dokumayı öğrendiğini ve 29 yıldır bu işi yaptığını söylemektedir. Kilimlerin bir anlamı olduğunu, eskiden kızların erkeklere mektup yazmak yerine aşklarını, sevgilerini dokudukları kilimlerle dile getirdiklerini söyleyen kaynak kişi, kilimlerde bulunan renklerin de bir anlamı olduğunu aktarmıştır. "Kırmızı sevgiyi, sarı güneşi, yeşil muradı, beyaz saflığı ve temizliği, mavi gökyüzünü, siyah ise hüznü sembolize eder" (K.K.19).

Zahide Kutlu, Eşme Belediyesi tarafından açılan kursta öğrendiği kilim dokumacılığını yine belediye tarafından açılan kilim dokuma atölyesinde devam ettirmektedir. Dokuyucuların içlerinden gelen her duyguyu kilime yansıtabildiklerini söyleyen kaynak kişimiz böyle bir geleneği devam ettirebildikleri için çok mutlu olduğunu belirtmiştir (K.K.20).

Kaynak kişilerimizden bu işte kullanılan araçlar ve kilim dokuma işleminin aşamaları hakkında bilgiler aldık.

Fotoğraf 16 Eşme Belediyesi Kilim Dokuma Atölyesi

Kullanılan Araçlar

Yün iplik: İp haline getirilen yünler kök boya ile boyanır ve dokumaya uygun hale getirilir. Kilim yapımında tercih edilen ipler küçükbaş hayvanların yünlerinden elde edilir. Bu yünler küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olduğu çevre illerden getirilir.

Fotoğraf 17 Yün İplik Örneği

Tezgâh: Kilim dokuma işleminde üç çeşit tezgâh kullanılabilir. Bunlar yatay tezgâh, dikey tezgâh ve sarma tezgâhtır. Tezgâhların sağ ve sol tarafında dik durmalarını sağlayan ayaklar bulunur. Eski dönemlerde tezgâhlar ayak kısımlarından yere sabitlenirken günümüzde ise taşınabilecek şekilde üretilmektedir. Bu tür tezgâhlara seyyar tezgâh da denmektedir.

Fotoğraf 18 Kilim Dokuma Tezgâhı

Kirkit: İlmeklerin sıkıştırılması için kullanılan, dokunacak kilimin kalitesine göre yerleştirilmesini sağlayan tarak şeklindeki dişli alete denir. Günümüzde demirden yapılmış kirkitler kullanılır. Ağaçtan yapılmış kirkitler eski dönemlerde kullanılmıştır. Tarak şeklindeki kirkitin çözgü ipleri arasında yukarıdan aşağıya doğru, atılan ilmeklerin üzerine vurulabilmesi dokuyucunun eliyle kavrayabileceği şekilde yapılmış bir de sapı bulunmaktadır.

Fotoğraf 19 Kilim Dokumada Kullanılan Kirkit Örneği

Elembe: İplerin yumak haline getirilebilmesi için kullanılan alettir.

Fotoğraf 20 Elembe Örneği

Çözü: Tezgâhın üzerine gerilen iplere denmektedir.

Terzek: İpliklerin sarılıp yumak haline getirilmesine yarar.

Mitit: Dokunan kilimin tezgâhın üstünde düz durması için gereklidir.

Selmin: Dokunan kilimin sarılmasına yarayan kalın bir tahta parçasıdır.

Gerdirme çubuğu: İplerin gerdirilmesi için kullanılmaktadır.

Dizgi ya da keşken çubuğu: Çözülerin ortasından geçirilen oklava şeklindeki uzun çubuklara denir.

Yapım Aşamaları

Kilim dokuma işlemi çözü iplerinin tezgâha gerilmesiyle başlamaktadır. Daha sonra zincir örgüsünün yapımıyla dokuma işlemi başlamış olur. Zemin rengi olacak iplikler bir elin parmaklarının arasına sıkıştırılır ve çözülerin arasına geçirilmesi sağlanır. İlk iplik soldan sağa geçirilmişse dokuma işlemi sağdan sola olacak şekilde yapılır. Düz atkı denilen bu işlem tekrar edilerek kenar kısımların dokuma işlemi yapılır. Daha sonra asıl zeminin dokuma işlemine geçilmektedir. Seçilen desene göre yapılan bu işlemde desenin belli olmasını sağlamak amacıyla renkli ipler çözüler üzerinde geri döndürülür. Desenli kısımların da dokunmasının ardında tekrar atkı işlemi yapılır ve kilim dokuma işlemi tamamlanmış olur (K.K.12, K.K.13, K.K.14, K.K.15, K.K.16, K.K.17, K.K.18, K.K.19, K.K.20).

3.5.1.2.1. Kilim Dokumacılığı ile İlgili Genel Değerlendirme

Kilim dokuma sanatının Uşak ilinde eski dönemlerden beri yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kaynak kişilerimiz kilimlerin dokundukları bölgelerin özelliklerini ve kültürel değerlerini taşıdıklarını, ayrıca kilim dokuyan kişilerin psikolojilerini de bize yansıttıklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle kilim dokuma sanatının bir bölge için ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Uşak ilinin Eşme ilçesinde dokunan kilimlerin dünya çapında bir üne sahip kavuşması ve pazar payının yüksek olması bu geleneğin yok olmasının önüne geçmiştir. Eski dönemlerde köylerdeki evlerin önünde bulunan kilim dokuma tezgâhları günümüzde Eşme Belediyesi tarafından açılan kilim dokuma atölyelerinde dokuyucularla buluşmuştur. Yine belediye tarafından verilen kilim dokuma kursları mesleğin devamı açısından önemli bir yer tutmaktadır. Her yıl düzenlenen Uluslararası Eşme Kilim Festivali el

dokuması kilimlerin daha fazla kişi tarafından tanınmasına katkı sağlamaktadır. Kilimlere olan ilginin artması ve kilim dokuma sanatını sürdüren kişilerin emeklerinin boşa gitmediğini görmeleri mesleğin sürdürülmesi açısından önem taşımaktadır. 2019 yılı Ağustos ayı itibariyle 24. Uluslararası Eşme Kilim Festivali yapılacaktır.

Fotoğraf 21 zel Bir Atölyede Kilim Dokuyan Dokuyucular

Fotoğraf 22 El ile Dokunmuş Kilim rnekleri

3.5.1.3. Terzilik

Terzi giysi biçip diken kimse, dikişçi manasına gelmektedir¹⁴ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Anadolu'nun kıyafet kimliğinin oluşmasında Türkler önemli rol oynamaktadır. Orta Asya'dan gelen Türkler göçebe bir hayat sürdükleri ve hayvancılıkla uğraştıkları için deri onlar için önemli bir malzemeydi. Ata binme ve savaşçılık özelliklerinden dolayı rahat kıyafetler tercih etmişler, tamamlayıcı olarak da kısa veya uzun deri çizmeleri seçmişlerdir. Daha sonra ise kıyafetin üzerine kaftan giyme geleneği ve ardından gömlek, şalvar, hırka, entari giyme dönemleri başlamıştır. Terzilik mesleği de bu kıyafetlerle birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır.

Günlük hayatta birçok mahallede terziye rastlamaktayız fakat günümüzde bu terzilerin birçoğu sadece müşterinin talebine göre tekstil firmalarının yaptığı kıyafetlerin üzerinde oynamalar yaptıklarını söylüyorlar. İnsanlar etek, elbise, pantolon, takım elbise ve gömlek gibi kıyafetleri artık terzilere diktirmek yerine hazır şekilde satın alıp bunlarda kısaltma, daraltma, genişletme gibi işlemler için terzilerin kapılarını çalmaktalar. Her türden giysiyi dikme geleneği sürdüren terzilerle görüşmelerde bulduk ve mesleğe dair sorular yönelttik.

Güngör Gök, ilkokul bitince ailedeki çocukların bir ustanın yanına çırac olarak gönderildiğini, kendisinin de babası tarafından bir terzinin yanına çırac olarak verildiğini söylemektedir. Çeşitli ustaların yanında çalıştığını ifade eden kaynak kişimizin çıraklık ve kalfalık dönemi 6 yıl sürmüş ve ardından kendi dükkânını açmaya karar vermiş. 40 yıldır terzilik yaptığını söyleyen ustamız teknolojinin gelişmesi ile birlikte tekstil fabrikalarının artmasından dolayı artık insanların kıyafet diktirmeye pek sıcak bakmadıklarını ve mesleğin giderek yok olmaya başladığını üzümlere dile getirmektedir. 15-20 tane çırak yetiştirdiğini söyleyen Güngör Gök, bu çırakların sadece birkaç tanesinin terzilik yaptığını diğerlerinin asgari ücret ve sigortalı olmasından dolayı Uşak'ta bol miktarda bulunan tekstil fabrikalarında çalışmayı tercih ettiklerini söylemiştir (K.K.21).

İbrahim Uysal, 15 yaşında çıraklığa başlamış, beş yıl çıraklık yaptıktan sonra askerlik görevini tamamlamak için bir süre terziliğe ara vermiştir. Askerden dönünce

¹⁴ <http://sozluk.gov.tr/> 30.03.2019, 18.03

tekrar çıraklık ve ardından kalfalık yaptığını anlatan İbrahim Uysal, 25 yaşına gelince kendi dükkânını açmıştır ve 50 yıldır terzilik yapmaktadır. "Çocuklarımı büyüttüm, emekli oldum ama evde boş boş oturmak yerine dükkân beklemek beni daha mutlu ediyor." diyen kaynak kişimiz 8-10 tane çırak yetiştirdiğini ve bunlardan sadece 2 tanesinin günümüzde terziliği devam ettirdiğini ifade etmektedir. Erkek terzisi olarak iş yaptığını ifade eden İsmail Uysal ağırlıklı olarak yaptığı ürünlerin takım elbise, ceket ve pantolon olduğunu belirtmektedir (K.K.22).

Ramazan Altinkaya, 47 yıldır terzilik yapmaktadır. Ustamız mesleğe okuldan sonra çırak olarak başlamıştır. 2 yıl süren çıraklıktan sonra 5 yıl da kalfalık yaptığını belirten kaynak kişimiz 18 yaşını doldurunca kendi dükkânını açtığını söylemiştir. Önceden usta çırak ilişkisinin esnafılıkta çok önemli bir yerinin olduğunu ifade eden Ramazan Altinkaya "Bir çocuk bir esnafın yanında çıraklığa başladıysa işi öğrenene kadar oradan çıkamazdı, çıksa da diğer esnaflar onu kabul etmezdi. Bu yüzden işi öğrenmek zorunda kalır ve bu sayede bir meslek sahibi olurdu. Günümüzde ise çırak bulamıyoruz." diyerek usta çırak ilişkisinin bitmek üzere olmasından duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir (K.K.23).

Şadan Çoşkun, görüşmelerde bulunduğumuz en genç terziler arasındadır. 26 yıldır bu mesleği yapmaktadır. Mesleğe çırak olarak başlamış ardından İzmir'de bir moda evine giderek ustalık belgesi almış ve halen terzilik yapmaktadır. Takım elbise, yelek, ceket, pantolon, abiye, etek gibi ürünler yaptığını söyleyen kaynak kişimiz bu ürünleri müşterinin talebine göre yaptıklarını ifade etmektedir (K.K.24).

Turgut Çetin, okul bitince babası tarafından bir terzinin yanına çırak olarak gönderilmiştir. Başlarda bu işi pek sevmese de yıllar geçtikçe alıştığını ifade eden sanatçımız maddi olarak da getirisinin güzel olmasından dolayı terziliğe devam ettiğini ve 40 yıldır bu işi yaptığını ifade etmiştir. Yanına gelen çıraklara bu işi öğretmek için çok uğraştığını fakat onların çok istekli olmamasından dolayı kendisinin isteğinin de yok olduğunu söyleyen Turgut Çetin "Meslekte artık son zamanlarım, eskisi kadar iş de gelmiyor. Emekli de olduğum için birkaç yıl içinde dükkânı kapatırım." diyerek terziliğe veda edeceğini aktarmıştır (K.K.25).

Fotoğraf 23 50 Yıllık Bir Terzi

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Kaynak kişilerimiz dikim işlemlerinde kullandıkları aletleri şu şekilde aktardılar.

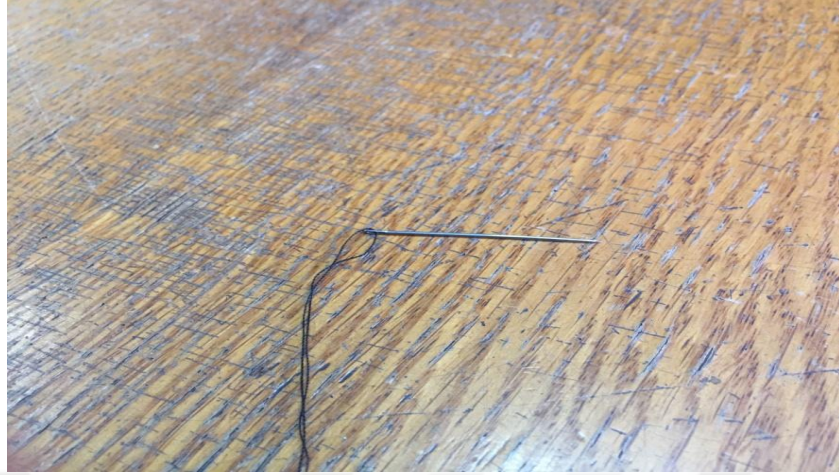
Dikiş makinesi: Eskiden ayakla ya da elle çevirmeli pedala sahip olan, günümüzde ise otomatik olanlarının bulunduğu seri ve nizami ilmekler atabilen mekanizmaya sahip bir makinedir. İğnenin aşağı yukarı hareket etmesi usulüne dayanır. Terzilerin olmazsa olmazıdır.

Fotoğraf 24 Terzilerin Kullandığı Dikiş Makinesi

Dikiş iğnesi: Makine ile dikilemeyen daha küçük noktadaki dikiş işlemleri için kullanılır. İncelik ya da kalınlığa göre boyutları farklılık gösterebilir.

Fotoğraf 25 Dikiş İğnesi Örneği

Kumaş: Pantolon, etek, elbise gibi kıyafetleri elde etmek için seçilen tekstil liflerinin oluşturduğu dokunmuş yapıdır. Müşterinin talebine göre seçilen kumaşla istenen ürünün dikim işlemi yapılır.

Fotoğraf 26 Çeşitli Renk ve Desenlerdeki Kumaş Örnekleri

İplik: Kumaşları birleştirmek için kullanılan naylon, ipek ve yün benzeri liflere denir. Renkleri çeşitlilik gösterebilir.

Fotoğraf 27 İplik Örnekleri

Ütü: Dikilecek ürünün parça parça ya da bir bütün halinde düzleştirilmesi için kullanılır.

Fotoğraf 28 Ütü Örneği

Makas: Kumaşların ve ipliklerin kesilmesi için kullanılır.

Fotoğraf 29 Makas Örneği

Mezura: Her türden ölçü alma işleminde kullanılan 1.5 metre uzunluğundaki eşyaya denir. Kolay ulaşabilmeleri açısından terzilerin boyunlarında bulunur.

Overlok makinesi: Kumaşların kenarında bulunan gereksiz dikişlerin temizlenmesi amacıyla kullanılan alete denir.

Fotoğraf 30 Overlok Makinesi Örneği

Çizgi taşı: Ölçü alınacak kumaşın üstüne işaretler çizgi taşıyla koyulur. Bu çizgiler daha sonra kolay şekilde kaybolabilmektedir.

Fotoğraf 31 Çizgi Taşı Örneği

Yüksük: Dikiş işlemi esnasında iğnenin parmağa batmasını engellemesi amacıyla genellikle orta parmağa geçirilen eşyadır.

Fotoğraf 32 Yüksüğün Kullanılış Şekli

İlk olarak kendisine kıyafet diktiren kişinin ölçüleri alınmaktadır. Daha sonra ise seçilen kumaşın üzerine bu ölçülerin belli olması için çizgi taşı ile işaret koyulur. İşaretlenen yerler uygun şekilde makas ile kesilir. Daha sonra el ile dikiş işlemine geçilir. Dikiş iğnesi ile kesilen parçalar birleştirilir, bu işleme teyelleme denir. Teyellenen bu kısımlar daha sonra dikiş makinesi ile dikilir ve teyeller sökülür,

böylece el dikişi izi kalmaz. Kumaşların kenar kısımlarının overlok makinesi ile temizlenmesinin ardından ütü aşamasına gelmektedir. Ütünün de yapılmasıyla kıyafet hazır hale gelmektedir (K.K.21, K.K.22, K.K.23, K.K.24, K.K.25).

3.5.1.3.1. Terzilik ile İlgili Genel Değerlendirme

İnsanoğlu tarih boyunca üzerine giyeceği kıyafetleri çeşitli kumaşlar kullanarak kesip dikmiş ve bunun sonucunda terzilik mesleği ortaya çıkmıştır. Eski dönemlerden günümüze kadar gelen bu meslek dikiş makinelerinin ortaya çıkmasıyla ilkel kimliğinden sıyrılmış ve modern bir görünüm kazanmıştır. Daha sonra ortaya çıkan tekstil fabrikaları ve büyük giyim mağazaları bazı terzilerin dükkânlarını kapatmalarına sebep olsa da günümüzde birçok sokakta terziye rastlamak mümkündür. Giyim mağazalarının kıyafetleri hazır bedenlere göre üretmeleri, terzilerin ise kıyafet isteyen kişinin kendi bedenine göre özel olarak dikmeleri terzilerin varlığını sürdürmesindeki en büyük etkenlerden birisidir. Ayrıca terzilerin hazır kıyafetleri onarması ya da kısılma ve daraltma gibi işlemleri de yapmaları ayakta kalmalarını sağlamıştır.

Terzilik mesleğinin popüler kültürden etkilendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kaynak kişilerimizin, kıyafet diktirmek isteyen kişilerin televizyonda ya da internette gördükleri ünlülerin veya dizi/film karakterlerinin giydikleri kıyafetlere benzer ürünler istediklerini söylemeleri bu düşüncemizi doğrular niteliktedir.

Fotoğraf 33 Terzi Ramazan Altunkaya

3.5.1.4. Yorgancılık

Yorgan, yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün gibi şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtüdür¹⁵ (Türk Dil Kurumu, 2019). Göçebe Türk toplumlarında örtünmek için hayvan kıllarından yapılmış dokumalar kullanılmış fakat yerleşik hayata geçilmesiyle yorganlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Yorgan, yorgancılık mesleğinin bir ürünü olmasının yanında halk estetiğini yansıtan bir kültür malzemesi olarak da kabul edilmektedir. Gelişen teknoloji yüzünden yorgancılık mesleği gün geçtikçe önemini yitirmektedir. Saha çalışmalarımızda Uşak ilinde yorgancılık mesleğini sürdüren son ustalarla görüşmelerde bulunduk.

Bekir Karataş, 1955 yılında Sivas ilinde doğmuştur. İlkokul mezunu olan ustamız 1974 yılında Uşak'a gelmiş. İlk olarak babasıyla birlikte hallaçlık yapan Bekir Karataş bir gün gittiği bir köyde "Yorgan da dikiyor musunuz?" sorusunu "Evet dikiyoruz." diye cevap verdiği gün yorgancılığa başladığını söylemiştir. Daha önce yorgan diken ustaları izlerken aklında kalan bilgilerle evde kendi kendine yorgan dikmeye başladığını belirten kaynak kişimiz 40 yıldır bu işi yaptığını aktarmıştır. Yanına birçok çırak geldiğini fakat hiçbirisinin bu mesleği devam ettirmediğini söyleyen ustamız 7 çocuğuna da bu işi öğrettiğini ve hepsinin evlerinde kendi yorganlarını dikebildiklerini aktarmıştır (K.K.26).

Fotoğraf 34 Yorgancı Bekir Karataş

¹⁵ <http://sozluk.gov.tr/> 02.04.2019, 17.19

Feyzullah Hantaş, 1964 yılında Uşak'ta doğmuştur ve ilkokul mezunudur. Okul bitince dayısının yanında çıraklığa başlamıştır. 1977 yılından beri yorgancılık yapmaktadır. 45 yıldır bu mesleğin içinde olduğunu söyleyen kaynak kişimiz, yorgancılığı Yusuf Azman, Ali Bilgin, Nadir Argın ve Mehmet Acar adında dört farklı ustadan öğrendiğini belirtmiştir. Dikilecek yorganların modellerinin müşterinin talebine göre farklılık gösterdiğini söyleyen ustamız, günümüzde insanların hazır yorganları tercih etmelerinden dolayı üzgün olduğunu ifade etmiştir (K.K.27).

Kaynak kişilerimiz yorgancılık hakkındaki bilgilerini bizimle paylaşarak kullandıkları malzemeler ve yorganın yapım aşamaları hakkında bilgiler vermişlerdir.

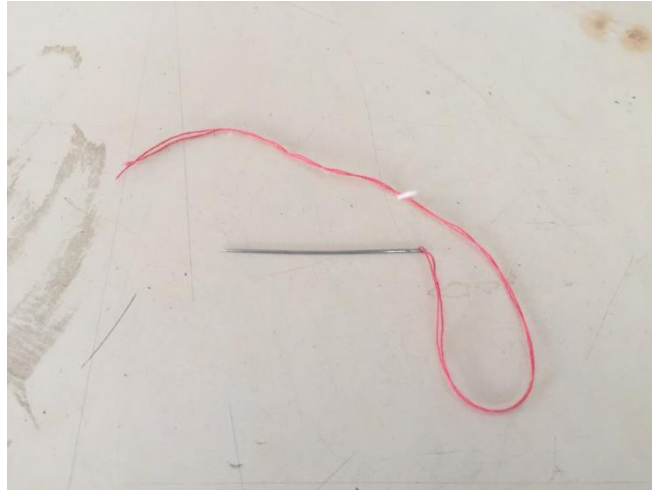
Kullanılan Malzemeler ve Yapım Aşamaları

Yün: Yorgan yapımında teri çektiği için daha sağlıklı olması sebebiyle koyun yünü tercih edilmektedir.

Pamuk: Kışların yumuşak geçtiği yerlerde pamuk kullanılmaktadır.

Elyaf: Sıcak havanın dışarı çıkmasını, soğuk havanın da içeri girmesini engellediği için tercih edilmektedir.

İğne: Dikim işlemi için dikiş iğnesi kullanılmaktadır.

Fotoğraf 35 Yorgancıların Kullandığı İğne Örneği

Yüksük: Dikim esnasında iğnenin parmağa batmasını engellemek amacıyla parmağa geçirilen halkanın adıdır.

Fotoğraf 36 Yüksük Örnekleri

Metre: Yorgan dikiminde yapılacak ölçümler için kullanılır. Tahtadan yapılmış olanları tercih edilir.

Fotoğraf 37 Metre Örneği

Fermuar: Müşterinin talebine göre bazı yorganların ağız kısmına fermuar dikilmektedir. Böylece istendiği zaman içinde bulunan yün, pamuk ve elyaf gibi maddeler çıkarılıp yıkanabilir.

Fotoğraf 38 Fermuar Örnekleri

Değnek: Yorganın şeklinin düz olması için içine koyulan maddenin dövülmesi işleminde kullanılır. Sopa da denmektedir.

Fotoğraf 39 Değnek Örnekleri

Kaynak kişilerden aldığımız bilgilere göre astar ve yüz yorganın istenen boyutlarına göre kesilip birbirine dikilmektedir. Yere serilen astarlanmış yüzün üstüne sopayla dövülerek kabartılmış pamuk atılır. Üzerine pamuk yayılmış olan yüz rulo şeklinde katlanır ve kenar kısımları pamukların çıkmaması için dikilir. Daha sonra içi doldurulan yüz pamuğun bir yere toplanmaması amacıyla sopayla

dövülmektedir. Daha sonra yorganın kenarlarının dikim işlemine geçilir. Parmağına yüksüğünü takan usta bu işlemi el dikişi belli olmayacak şekilde yapmaktadır. Müşterinin beğendiği bir model varsa yorganın deseni ona göre tebeşir ile çizilir ve dikilir. Tüm bu işlemlerin tamamlanmasının ardından yorgan kırışıklığının gitmesi amacıyla askıya asılır ve yorgan hazır hale gelir (K.K.26, K.K.27).

3.5.1.4.1. Yorgancılık ile İlgili Genel Değerlendirme

İnsanoğlunun örtünme ihtiyacıyla birlikte yorgan ortaya çıkmıştır. Sağlık açısından faydalı olması ve kış aylarında insanların üşmesini engellemesi yönüyle yorganlar günümüzde hemen hemen her evde kullanılmaktadır. Yorgan yapma işinin bir meslek haline gelmesi yorgancılık mesleğini doğurmuştur. Yorgancıların sayısındaki azalmanın sebebi olarak gelişen teknolojiyi ve seri üretim yapan fabrikaları gösterebiliriz.

Halk estetiğini yansıtan ve kültürün bir parçası olan yorganlar genç kızların çeyizlerini süslemektedir. Çeyizi için yorgan seçen kişiler çoğunlukla el yapımı yorganları tercih etmektedirler. Bu da yorgancılık mesleğinin devamını sağlamaktadır.

Fotoğraf 40 Yapımı Tamamlanmış Yorgan Örnekleri

3.5.2. Ham madde Olarak Maden Kullanılan Geleneksel Meslekler

3.5.2.1. Demircilik

Demir, "Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510°C'de eriyen, mavimsi esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (simgesi Fe)"¹⁶ şeklinde tanımlanan bir madendir. Arkeoloji biliminin araştırmalarına göre insanoğlu Paleolitik dönemden beri demiri kullanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Demircilik, ham maddesi maden olan sanatlardan birisidir ve demir madenin ısıtılıp basit el aletleriyle işlenmesi ya da şekil verilmesine dayanan bir meslektir. İnsanlar tarihsel süreçte demir madenini günlük hayatlarında çeşitli araç ve gereçlerin yapımında ya da silah yapmak amacıyla kullanmışlardır.

Demir madeni Türklere ait birçok destan veya edebiyat ürününde karşımıza çıkmaktadır. Bunların en önemlisi Ergenekon Destanı'dır. Mite göre; Türkler, kurultayın kararı üzerine Ergenekon'dan çıkmak için demircinin önderliğinde dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat demir dizerler. Dağın her tarafını demirle doldururlar. Yetmiş deriden, yetmiş körük yapıp yetmiş yere koyarlar. Tanrının yardımıyla demir dağ erir ve yol açılır. Sonra gök yeleli bir bozkurt çıkıp, Türklere yolu gösterir. Türk Dünyası'nın Yeni Günü olarak bilinen bu olay her yıl Nevruz etkinlikleri kapsamında örs üzerinde çekiçle demir dövülerek temsil edilmektedir (Bayat, 2016, s. 234).

Türk mitolojisinde önemli bir yeri bulunan demir hakkında Mircea Eliade demirin gök menşeli olarak kabul edilmesinden dolayı iyileştirici gücünün olduğuna inanıldığını söylemektedir (Eliade, 2003).

Günümüzde demircilik Anadolu'nun birçok yerinde son temsilcileriyle birlikte ayakta kalmaya çalışmaktadır. Uşak ilinin Merkez ilçesine bağlı köylerinde bu mesleği devam ettirmeye çalışan ustalar bulunmaktadır.

Hasan Çelik, henüz 6 yaşındayken nalbantlık yapan babasının yanında çıraklığa başlamış, demir ve ocak hakkında bir şeyler öğrenmeye başlayınca bir demircinin yanına çırak olarak gönderilmiştir. Yaklaşık 40 yıldır bu işi yaptığını söyleyen ustamız bu işin çıraksız yapılamayacağını ve şu an yanında 2 tane çırağının

¹⁶ <http://sozluk.gov.tr/> 07.04.2019, 12.24

olduğunu aktarmıştır. Daha önce yetiştirdiği çıraklar ise mesleği devam ettirmemiştir. Hasan Çelik önceden insanların tarlalarda kullandıkları çapa, balta, nacak ve kürek gibi tarım aletlerini yaptıklarını, günümüzde ise makineli tarıma geçilmesinden dolayı fabrikalarda üretilen ve traktörlerin arkasına takılan pulluk ve kaz ayağı gibi aletlerin tamiratını yaptıklarını söylemiştir (K.K.28)

Nurullah Kaya'nın 16 yaşında başlayan çıraklığı 3 yıl sürmüştür ve ardından 30 yıl demircilik yapmıştır. Geçimini tamamen bu işle sağladığını ve iyi kazandığını belirten kaynak kişimiz sağlık sorunlarından dolayı işi bırakmak zorunda kaldığını aktarmıştır. 3-4 tane çırak yetiştirdiğini söyleyen Nurullah usta bunlardan 1 tanesinin mesleği günümüzde de devam ettirdiğini söylemektedir (K.K.29).

Süleyman Korkmaz'ın 12 yaşında başlayan çıraklık dönemi 17 yaşına kadar devam etmiştir. Ustası Güre köyünden Ramazan Görgülü'dür. Askerlik görevini tamamladıktan sonra kendi yerini açmıştır ve 31 yıldır demircilik yapmaktadır. 2 tane çırak yetiştirdiğini söyleyen Ramazan Görgülü, yetiştirdiği çırakların mesleği devam ettirmediklerini aktarmıştır. Köyde yaşayan insanların tarım ve hayvancılıkla uğraşmasından dolayı yaptıkları ürünlerin de bu alanlara yönelik olduğunu söyleyen kaynak kişimiz geçimini sadece bu işle sağladığını belirtmiştir (K.K.30).

Ziya Dinçer, komşu köyleri olan Güre'de açılan kursta demircilik mesleğini öğrenmiştir. Yaklaşık 25 yıl demircilik yapmış, fakat emekli olunca bırakmıştır. Hayatının bir döneminde Almanya'da da çalıştığını belirten ustamız yanına birçok çırak geldiğini fakat hemen hemen hepsinin işi zor bulup gittiklerini söylemektedir (K.K.31).

Yetiştirdikleri çırakların bu işi yapmıyor olmasından şikâyetçi olan ustalarımız demirciliğin geleceğinden kaygı duymaktadırlar. Bu mesleklerin unutulmasını istemeyen geleneğin son temsilcileri demircilik hakkında bize bildiklerini aktarmışlardır.

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Kıskaç: Isıtılacak olan demiri ocağa koymak ya da ocaktan almak amacıyla kullanılan alete denir.

Fotoğraf 41 Kıskaç Örneği

Örs: Ocakta ısıtılarak tavlanan demirin üzerinde dövüldüğü alete denir.

Fotoğraf 42 Örs Örneği

Çekiç: Tavlanan demiri dövmek için kullanılır.

Fotoğraf 43 Çekiç Örneği

Ocak: Kömürle yakılan ve demirin ısıtılarak tavlanması amacıyla kullanılan yere denir. Körük yardımıyla ocaktaki kömürün daha çabuk yanması sağlanır.

Maşa: Ocaktaki kömürü karıştırmak için kullanılan alettir.

Balyoz: Çekicinin küçük geldiği durumlarda tavlanan demiri dövmek ve demire şekil vermek amacıyla kullanılır.

Fotoğraf 44 Balyoz Örneği

Zımba: Sıcak demire delik açmak için kullanılır. Çeşitli boyutları vardır. Deliğin büyüklüğüne göre farklılık gösterir.

Keski: Isınan demiri kesmek, bölmek için kullanılır.

Makas: Şekil verilen demiri kesme işine yarar.

Su kabı: Sıcak demirin soğutulması için kullanılmaktadır.

Mengene: Demirin işlenmesi sırasında sıkıştırılıp sabitlenmesini sağlar.

Eğ: Şekil verilen demiri bilemek, temizlemek için kullanılır.

Fotoğraf 45 Eğenin Kullanım Şekli

Demircilerin ilk işlerinin ocağı yakmak olduğunu söyleyen ustalarımız körük yardımıyla harlı bir ateş elde etmektedirler. Demirin işlenmesini sağlayacak sıcaklığa ulaşan ocağa kıskaç yardımıyla demir bırakılmakta ve tavlama beklenmektedir. Daha sonra bu demir yine kıskaç vasıtasıyla alınıp örsün üzerine bırakılır ve dövme işlemi başlar. Bir çırakla birlikte yapılan dövme işleminde çekiç ve balyoz aynı anda kullanılmaktadır. Eğer dövme işlemi sırasında demirin sıcaklığı azalırsa bir süre daha ateşte bekletilir. Demire istenen şekli alınca ve yapılmak istenen alete ulaşıncaya su verme işlemi başlar. Demirin sertleşip sağlamlaşması amacıyla yapılan bu işlem üretilen aletlerin kırılmasını veya bozulmasının engellemektedir (K.K.28, K.K.29, K.K.30, K.K.31).

Ortaya Çıkan Ürünler

Yaptığımız görüşmelerde hangi aletleri yaptıklarını sorduğumuz demirci ustalarından benzer cevaplar aldık. Bölge insanının uzunca bir süredir tarımla uğraşmasından dolayı bu alana yönelik ürünlere talebin daha fazla olduğunu söyleyen ustalarımız yaptıkları başlıca aletlerin çapa, keser, çekiç, balta, tahra, dirgen, nacak, satır olduğunu ifade etmişlerdir. Günümüzde ise bunların yerini traktörün arkasına takılan ve tarlayı sürmek için kullanılan pullukların aldığını söyleyen geleneğin son temsilcileri, demirden yapılan tüm eşyaların tamiratıyla uğraştıklarını da belirtmektedirler.

3.5.2.1.1. Demircilik ile İlgili Genel Değerlendirme

Tarihsel süreçte en çok kullanılan madenlerden birisi demir olmuştur. İnsanlar çeşitli araç-gereç ya da silah yapımında demirden faydalanmış ve demircilik mesleği ortaya çıkmıştır. Özellikle yerleşik hayata geçildikten sonra üretilmeye başlanan tarım aletleri, günümüzde de varlığını koruyan birçok demir ustasının en fazla ürettiği ürünlerden olmuştur. Makineli tarıma geçilmesiyle ise demircilik mesleğini yapan kişi sayısında gözle görülür bir azalma yaşanmıştır. Makineli tarım için fabrikalar tarafından üretilen aletlerin de demirden olması ve bunların tamiratını yine demir ustalarının yapması ise mesleğin ayakta kalmasını sağlamıştır. Mesleğin sürdürülebilir olması için ortaya koyulan ürünlerin farklılaşması gerekmektedir.

Fotoğraf 46 Demircilerin Yaptığı Tarım Aletleri

3.5.2.2. Nalbantlık

Nal, Türk Dil Kurumunun sözlüğünde "At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁷ Nalbant ise Arapça "nal" ve Farsça bağlama anlamına gelen "bend" sözcüklerinin birleşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır ve atlara ve ona benzer hayvanlara nal takma işlemini yapan kişi anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2019).

"Geçmişte ulaşım, taşımacılık ve çeşitli hizmetlerde hayvanların yaygın olarak kullanılması nedeniyle, nalbantlık 20. yüzyılın ilk yarısına kadar önemini korumuştur. Askerlikte at ve katırın taşıdığı önemden dolayı hemen hemen bütün ordularda uzun yıllar nalbantlıkla ilgili birimlere yer verilmiş, Osmanlı ordusunun nalbant gereksinimini karşılamak için 1988'de Askeri baytar Mektebi'nde, modern nalbantlık dersleri verilmeye başlanmış ve Kurtuluş Savaşı sırasında da Konya'da nalbant yetiştiren bir okul açılmıştır" (Oğuz & Metin, 2006, s. 46).

At, tarih boyunca Türklerin göçebe ve savaşçı yaşam tarzında en çok ihtiyaç duydukları hayvanlardan birisi olmuştur. Buna bağlı olarak nalbantlık mesleğinin Orta Asya'ya kadar dayandığını görmekteyiz. Günümüzde ise tarımda ve ulaşımda yaşanan teknolojik gelişmelerin sonucunda hayvan gücüne duyulan gereksinim

¹⁷ <http://sozluk.gov.tr/> 07.04.2019, 16.12

azalmıştır. Bu durum nalbantlara olan ihtiyacın azalmasına yol açsa da Uşak şehrinde devam ettirilen Geleneksek Atlı Cirit Oyunu sayesinde birkaç nalbant ustası bu mesleği yaşatmaya devam etmektedir.

Mustafa Aktaş, dedesi ve babası nalbant olan bir ustamızıdır. Kaynak kişimiz Uşak şehrinin en eski nalbantlarından birisi olduğunu söylemektedir. Çırak olarak başladığı nalbantlığı 68 yıldır yaptığını söyleyen ustamız "Atın ayağına iki çivi çakmakla nalbant olunmaz, hayvanın psikolojisinden de anlayıp ona zarar vermemek de önemlidir." mesleğin önemli bir noktasına dikkat çekmektedir (K.K.32).

Recep Kocabıyık, bu mesleği askerlik yaptığı Erzurum'da nalbantlık kursunda bir ustadan öğrendiğini belirtmiştir. Askerden dönünce de bu işi 20 yıl yakın köyleri gezerek devam ettirmiştir. Şimdilerde ise köyde yaşayan kişilerin nallanacak atları ya da öküzleri olursa onları nalladığını söylemiştir (K.K.33).

Şükrü Çelik, nalbantlığa 7-8 yaşlarındayken bir ustanın yanında çırak olarak işe başlamıştır. Ustamız daha sonra 35-40 yıl boyunca köy köy gezerek bu işi devam ettirmiş. Şimdilerde yaşından dolayı köyleri gezmeyi bıraksada yakınlarında nallanacak hayvan olursa insanların onu bulduğunu anlatmıştır (K.K.34).

Fotoğraf 47 Nalbant Şükrü Çelik ve oğlu Demirci Hasan Çelik

Kaynak kişilerimizden nalbantlık mesleğinde kullanılan araçlar ve nallama işleminin yapım aşamalarını aktarmışlardır.

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Nal: Binek hayvanlarının toynaklarının aşınmasına mani olmak için çakılan demirden araçlardır.

Fotoğraf 48 Nal Örneği

Mih: Nala çakılan çividir.

Fotoğraf 49 Mih Örneği

Kerpeten: Nalı çıkarmak için kullanılan alete denir.

Fotoğraf 50 Kerpeten Örneği

Çekiç: Nala mihı çakmak için kullanılır.

Fotoğraf 51 Çekiç Örneği

Yontacak: Nal çıkarıldıktan sonra toynağı temizlemek amacıyla yontmak için kullanılır.

Eğe: Kullanılan malzemeleri bilemek ve nalın pürüzlerini gidermek için kullanılan alete denir.

Nallama işleminde ilk olarak hayvanın ayağındaki eski nal kerpeten yardımıyla çıkarılır. Yontacak ile hayvanın toynağı temizlendikten sonra yeni nal hayvanın toynağına oturtulur. Nal ayağa oturtulduktan sonra nalın üzerinde bulunan deliklerden mıhlar çekiçle çakılır. Nalın çakılmasının ardından son olarak törpüleme işlemi yapılır. Bu işlemde eğe ile nalın tabanının düz olması sağlanır (K.K.32, K.K.33, K.K.34).

3.5.2.2.1. Nalbantlık ile İlgili Genel Değerlendirme

Nalbantlık mesleği hayvan gücüne duyulan gereksinimle ortaya çıkmıştır. İnsanlar at, eşek, katır, inek ve öküz gibi binek hayvanlarının gücünden çeşitli şekillerde faydalanmışlardır. Savaşçı toplumlarda atların kullanılması nalbantların önemini daha da arttırmıştır. Günümüzde ise özellikle tarımda hayvan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasıyla nalbantlara eskisi kadar iş düşmemektedir.

Uşak ilinde nalbantlık atlı cirit oyunuyla birlikte devam etmektedir. Günümüzde 3 farklı üniversitenin meslek yüksekokullarında açılmış olan nalbantlık bölümlerinde yeni nalbantlar yetişmektedir. Mesleğin sürdürülebilmesi için at çiftliklerinin sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

3.5.2.3. Kalaycılık

Kalay "Atom numarası 50, atom ağırlığı 118,7, yoğunluğu 7,29 olan, 232 °C'de eriyen, gümüş beyazlığında, kolay işlenebilen, yumuşak bir element" şeklinde tanımlanmıştır¹⁸ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Kalay madeni daha çok süs ya da mutfak eşyası olarak kullanılan bakır kapların temizlenmesi, parlatılması ya da bu kaplarda bulunan zehirlerin yok edilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Bu sebeple kalaycılık mesleği bakırcılık mesleğine bağlı olarak gelişme göstermiştir fakat plastik, teflon, çelik ve alüminyum eşyaların daha sık kullanılmaya başlanmasıyla bakıra olan ilgi azalmıştır. Uşak

¹⁸ <http://sozluk.gov.tr/> 09.04.2019, 19.06

şehrinde bakırcılık mesleği günümüzde yapılmamaktadır. Kalaycılık mesleğini ise devam ettiren son usta Murat Ormanşahin'dir.

Murat Ormanşahin 1960 yılında Uşak ilinde doğmuştur ve ilkokul mezunudur. Kalaycılığın baba mesleği olduğunu söyleyen Murat usta, babasının yanında çırak olarak başladığı bu işi 34 yıldır yaptığını söylemiştir. Yanında bir çırak bulunmayan Murat Ormanşahin mesleğin geleceği hakkında endişeli olduğunu belirtmiştir. Kalaylanacak eşyaların azalmasından dolayı bıçak bileme ve teneke işleri de yaptığını söyleyen Murat usta kalaycılıkta kullandığı aletleri ve kalaylama aşamalarını aktarmıştır (K.K.35).

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Ocak: Kalaylama işlemi sırasında kapları ısıtmak için kullanılır.

Kalay madeni: Bakırın yeniden temiz ve parlak duruma getirilmesi için kullanılır.

Bakır: Kalaylama işleminin uygulanacağı eşyalar bakırdan olmaktadır.

Tuz ruhu: Kalaylama işlemine başlanmadan önce kalaylanacak bakır kap tuz ruhu ile temizlenmektedir.

Kum: Tuz ruhu ile temizlenen bakırın bir de kum ile temizlenmektedir. Bu işleme kum dökme adı verilmektedir.

Nışadır tozu: Kapın ısıtılmasından sonra içine dökülen ve yayılan kimyasal bir tozdur.

Kıskaç: Kalaylanacak eşyayı ocağa koymak ya da ocaktan almak için kullanılan alete denir.

Kalaylama işlemi ocağın yakılmasıyla başlar. Odunla yanan bu ocağın devamlı harlı olması gerekmektedir. Ocağı yakma esnasında bir yandan kalaylanacak eşya su veya tuz ruhu vasıtasıyla temizlenir. Kap kullanılmış ise kumla da temizlenmesi gerekir. Temizlenen kap kızması için ocağa bırakılır. Kızmış bakıra, devamlı çevirerek bir bez ile önce nışadır ardından eritilen kalay sürülmelidir. Kazan gibi büyük kaplar ise bir yere asılarak kalaylanmalıdır. Bu işlem bakır, gümüş rengine gelene kadar devam edilmelidir. Son işlem olarak kalaylanan kap pamukla

silinerek ilk günkü halini alır. Devamlı kullanılan kap zehirlenmeye yol açmasın diye yılda bir kez kalaylanmalıdır. (K.K.35).

3.5.2.3.1. Kalaycılık ile İlgili Genel Değerlendirme

Bakır eşyaların temizlenmesi, parlatılması veya bu kaplardaki zehirlerin yok edilmesine kalaylama işlemi denir. Bu işlemi ise kalaycılar yapmaktadır. Yakın bir dönemde sayısı oldukça fazla olan kalaycılar, kısa süre içinde tezgâhlarını kapatmışlar ve unutulmaya yüz tutmuşlardır. Bakırdan yapılmış mutfak eşyası ya da süs eşyalarının kullanımının azalmasını bu duruma sebep olarak göstermek yanlış olmayacaktır. Bakır eşyalara geri dönüş olmadığı sürece mesleğin sürdürülebilirliği mümkün gözükmemektedir.

Fotoğraf 52 Kalaycı Dükkânı

3.5.3. Ham madde Olarak Deri ve Hayvansal Artık Kullanılan Geleneksel Meslekler

Dericilik ve deri işleme sanatı insanlık tarihinin başlangıcından itibaren günümüze kadar ulaşmayı başaran ender mesleklerden birisidir. İlk insanlar mağaralara astıkları derilerin yanan ateşin dumanıyla belli bir süre bozulmadığını görmüşler ve böylece deriyi kullanmaya başlamışlardır. Eski çağlarda insanlar temel gereksinimlerinden birisi olan giyinme ihtiyacını karşılamak için hayvan derilerini kullanmışlardır. Günümüzde ise deri ürünler sadece zorunlu bir ihtiyacı karşılamakla kalmamış statünün, lüks yaşamın ve zenginliğin göstergesi olmuştur.

Uşak şehri ham derinin işlenmesinde önde gelen şehirlerdendir. Deriyi işleyen kişiye “tabak” ya da “debbağ” adı verilmektedir. Derinin işlendiği ortama ise “deri işletmesi” ya da eski adıyla “tabakhane” denmektedir. 2000 yılına kadar 700 civarında debbağın bulunduğu Uşak'ta günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte deri fabrikaları kurulmuş ve makineler sayesinde giderek artan bir kapasiteyle debbağlık sürdürülmektedir. Daha şehir merkezinde bulunan tabakhaneler günümüzde Deri Organize Sanayi bölgesine taşınmıştır. Bu bölgede görüşmelerde bulunduğumuz deri ustası Uğur Çelik derinin işleme aşamaları hakkında bilgilerini aktarmıştır. "Tabaklamak muhafaza etmek anlamına gelir ve deriyi bozulmaz hale getirme işlemidir. Ham deri gıda sektörünün yan ürünlerinden birisidir. Et ihtiyacını karşılamak için kesilen hayvanların derileri çeşitli işlemlerden geçirilerek kullanıma hazır hale getirilir. Kesilen hayvanların derileri genellikle çevre illerden temin edilmektedir. Tabaklama olmasaydı hayvan derileri boşa gitmiş olurdu, bu sebeple onları işlenmiş deri haline getirmek bir nevi geri dönüşüm sayılabilir. Deri işlemenin ilk basamağında ham deri yumuşaması için su havuzunda bir süre bekletilir. Bu işlem deri üzerinde kalan kıl köklerinin açılması amacıyla yapılmaktadır. Sonraki aşama derinin üst tabakasının kıl ve yünlerden uzaklaştırılmasıdır. Bunun için elektrik ile çalışan ve mil ile dönen dolaba alınan deriler sodyum sülfat, kireç ve su karışımıyla kimyasal bir tepkimeye girip kıl ve tüylerden arındırılmaktadır. Deriler tabaklama tuzlarını emebilmeleri için asitle yıkanır. Bir sonraki aşamada ise temiz su ile yıkanan deriler kuruması için serilir. Son aşamada ise deri parlatılır veya kimyasallar yardımıyla istenen konuma getirilir" (K.K.36).

Fotoğraf 53 Ham Derinin İşlenme Aşamaları

3.5.3.1. Davul Yapımı

Davul, Türk Dil Kurumu tarafından "Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değneklerle çalınan çalgı." şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁹ Türk müzik geleneğinin en karakteristik vurmali çalgılarından birisi olan davul, genellikle zurna ile ikili oluşturarak halk kültüründe önemli bir figür olarak yerini almaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

İlkel çağlarda insanların el kol hareketleri ile iletişim sağladıkları dönemlerde birtakım materyallere vurma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Haberleşme, ilan etme, uyarma, düğün, nişan, kına gecesi, savaş, bayram, tören, göç, yangın gibi olayların formatına göre davullar çeşitlenerek ve belli bir düzene girmiş günümüze kadar ulaşmıştır.

Davulların kullanım alanları çeşitlilik göstermektedir. Geçmişte ve günümüzde tedavi amaçlı kullanıldıkları da görülmektedir. "Sağlıkla ilgili konularda bile bu çalgıların yeri vardır. Bazı yerlerde bugün bile baş ağrısının davul döğülerek geçirildiğine inanılmaktadır. Bunun adına davul yakısı derler. Peykenin üstüne oturtulan hastanın ağrıyan başını iki elinin arasına alması sağlanır. Yanı başına gelen iki davulcu çok kuvvetli bir şekilde tokmağı daha fazla kullanarak uzun süre davulu çalarlar ve bu sayede ağrının geçeceğine inanılır" (Ataman, 1992, s. 48).

Bir müzik aleti olarak hemen hemen her toplumda kendine yer bulan davul, toplumsal yaşamda da farklı görevlere sahip olmuştur. Örneğin şamanlar davulu dinsel ve büyüsel ayinlerde kullanılmaktadırlar. Şaman her davulun içine giren ruhların gelişleri ve onların varlığını bir kuş gibi öterek, gök gürültüsü gibi gürleyerek, rüzgar gibi vızıldayarak taklitlerle belirtir, daha sonra da davulu tütüleyerek bir gece önce gelen ruhları davulun içine girmeye çağırırdı. Şamanlar öldüklerinde ise davulları parçalanıp bir ağaca asılır ve ölen şaman da o ağacın altına gömülmektedir (And, 1974, s. 87,88).

Eski dönemlerde beri davulu önemli bir müzik aleti olarak kullanan Türkler bunu dillerine de yansıtmişlardır. Türk Dil Kurumu'nun Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden alınan davulla ilgili bazı deyim ve atasözleri ile bunların anlamları şu şekildedir:

¹⁹ <http://sozluk.gov.tr/> 10.04.2019, 15.43

Davul gibi: Şiş ve gergin (Türk Dil Kurumu, 2019).

Davul çalsan işitmez: Sağır, uykusu çok ağır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Davulun sesi uzaktan hoş gelir: İşin içinde olmayanlar o işi kolay ve kârlı sanırlar (Türk Dil Kurumu, 2019).

Davul dengi dengine diye çalar: Evlenecek kimselerin birbirlerine denk olması gerekir (Türk Dil Kurumu, 2019).

Davulu biz çaldık, parayı başkası topladı: Biz çalıştık, uğraştık, başkası yararlandı (Türk Dil Kurumu, 2019).

Kızı gönlüne bırakırsan ya davulcuya kaçar (varır) ya zurnacıya: Evlenme çağındaki kızı büyükleri uyarmazlarsa uygun olmayan birisiyle evlenir²⁰ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Son atasözü davulcu ve zurnacılara yönelik küçümseyici bir anlam içeriyor gibi gözükse de toplumsal bir gerçeğe vurgu yapmak amacıyla söylenmiştir.

Evensel bir nitelik kazanmış olan ve en eski vurmali çalgılardan birisi olan asma davulun yapımı ve tamiri büyük bir özen istemektedir. Davulu yapımı geleneğinin Uşak ilindeki tek temsilcisi olan Mehmet Arslan yaptığımız görüşmede meslek hakkında detaylı bilgiler vermiştir.

Mehmet Arslan, 20 yıldır davul yapımı işiyle uğraşmaktadır. Bu işi müziğe olan tutkusuyla birlikte kendi çabalarıyla öğrendiğini söylemiştir. Bölgedeki müzik piyasasındaki açığı fark edince bu işe girişen Mehmet Arslan, ağaç işiyle uğraşmayı sevmesinin de bu mesleğe yönelmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Yanında yetişen herhangi bir çırak olmamasından şikâyetçi olan Mehmet usta, mesleğin devamından endişe duymaktadır. Enstrüman yapımının zor ve ince detaylar gerektiren bir iş olduğunu söyleyen ustamız çocuklarının bu işten uzak durduklarını fakat kendisinin ailesinin geçimini bu işle sağladığını söylemiştir (K.K.37).

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Kasnak: Davulun yapılması için gerekli olan ana maddedir. Silindir şeklindeki davulun gövdesine verilen isimdir. Gürgen, kayın, kavak ve çam

²⁰ <http://sozluk.gov.tr/> 10.04.2019, 16.30

ağaçlarından da yapılabildiği gibi en makbul olanı ceviz ağacından yapılmış olanlardır. Cevizin tercih edilmesinin sebebi ise sert ve dayanıklı olmasıyla birlikte sesi de iyi iletmesidir.

Fotoğraf 54 Kasağ Örnekleri

Çember: Kasağın her iki tarafından kasağ kenarlarına monte edilen çemberler, davulun derilerinin sarıldığı ve derilerin kasağa gerdirilmesini sağlayan halka şeklindeki ağaç çerçeveye verilen isimdir.

Deri: Davul yapımında genellikle keçi derisi kullanılır. Tokmakla vurulan kısımda kalın deri kullanılırken değnekle vurulan kısımda ince deri kullanılmaktadır.

Fotoğraf 55 Deri Örneği

İşkence: Kasnağın iki ucunun birleştirilip çivi çakılması amacıyla kullanılır.

Fotoğraf 56 İşkence Örneği

Dekupaj: Ağaç kesiminde kullanılan elektrikli testereye verilen isimdir. Kasnağın boyunu ayarlamak ya da fazlalıkları atmak için kullanılır.

Fotoğraf 57 Dekupaj Örneği

Pres: Deriyi sıkmak, ipi germek ve akort yapmak için kullanılır.

Fotoğraf 58 Pres Örneği

İp: 3 mm kalınlığında örgü halat kullanılır. Deriyi sıkmak için kullanılır. Alt ve üst deri arasında zikzak çizerek kasnağın etrafında dolanılmasıyla derinin gerdirilmesini sağlar.

Törpü: Kasnağın kenarlarının deriye zarar vermemesi amacıyla kullanılır.

Fotoğraf 59 Törpü Örneği

Fırça: Davulun kasnağını boyamak ve verniklemek için kullanılan fırçadır.

Boya: Ceviz renginde ahşap koruyucu boya kullanılarak kasnak boyanır.

Vernik: Davulun kasnağına parlaklık vermek için kullanılan renksiz parlaticıya verilen isimdir.

Ceviz Macunu: Kasnakların üzerinde bulunan çatlakları kapatmak için kullanılan macun çeşididir.

Fotoğraf 60 Vernik, Fırça, Boya ve Ceviz Macunu Örnekleri

Davul ustası Mehmet Arslan bu işin yapım aşamasını şu şekilde anlatıyor. İlk olarak hazır olarak gelen kasnaklar yapılacak davulun ebatlarına göre ayarlanarak dekupaj denilen testere ile istenen boyuta getirilir. Kasnakta bulunan çatlaklar ceviz macunu ile kapatıldıktan sonra zımpara yapılır ve kasnakta bulunan çıkıntılı kısımlar törpü yardımıyla düzeltilir. Pürüzler giderildikten sonra boyanın verniklenen kasnağın kurumması beklenir.

Davul ölçüsüne göre 6-7 cm daha geniş şekilde kesilen deriler hazırlanır ve yumuşayıp çembere daha rahat sarılması amacıyla yaklaşık yarım saat suya bırakılır.

Kasnak kenarlarına gürgen, çam, kızılıçık ve dut gibi ağaçlardan yapılan ve kasnağı çevreleyecek şekilde ayarlan çemberler takılır. Sudan çıkarılan yumuşamış hayvan derisi çemberlere sarılır ve çemberler kasnağa zımbalanır. Son aşamada ise gergi ipleri bağlanır. İki çember arasında bulunan ve genellikle ketenden yapılan bu gergi ipleri zikzak çizerek davulun etrafına dolanır ve davul tamamlanır.

Hayvan derisi kullanıldığı için derinin hava değişimine göre kendisini salacağını belirten Mehmet usta, davulun çalınmadan önce akortlanması gerektiğini,

bu işlem için de iplerin çekilmesinin ardından orta hanelerde düğümlerin atılmasının yeterli olacağını belirtiyor (K.K.37).

3.5.3.1.1. Davul Yapımı ile İlgili Genel Değerlendirme

Davul Türk kültür ve eğlence hayatının en önemli müzik aletlerinden birisidir. Düğün, nişan, sünnet, asker uğurlama, savaş ve göç gibi çeşitli toplumsal olaylarda kullanılan davulları yapmak özel bir çaba ve beceri gerektirmektedir. Davul yapımı bir meslek olarak uzun yıllardan beri varlığını korumaktadır. Bir müzik aleti olması sebebiyle davul yapabilmek için ayrıca müzik kulağına da sahip olmak gerekmektedir. Bu sebeple davul yapımıyla uğraşan çok fazla kişiye rastlamak mümkün değildir.

Uşak şehrinde tespit ettiğimiz bir kaynak kişimiz davul yapımıyla uğraşmaktadır. Mesleğin devamı ustaların yetiştirdiği çıraklarla sağlanabilir. Günümüzde alışılmış klasik davullarla birlikte renkli ve ışıklı davulların da yapıldığı görülmüştür. Bu da mesleğin popüler kültürden etkilendiğini göstermektedir.

Fotoğraf 61 Yapımı Tamamlanmış Davul Örnekleri

Fotoğraf 62 Yapımı Tamamlanmış Tokmak Örnekleri

3.5.3.2. Deri Konfeksiyonculuğu

Uşak şehrinde dericiliğin gelişmesiyle deri konfeksiyonculuğu önemli bir meslek haline gelmiştir. Şehir merkezinde bulunan dükkânlarının atölye kısmında işlenmiş deriyi kesip dikerek günlük hayatta kullanılabilecek eşyalar yapan dericilerle yaptığımız görüşmelerde meslek hakkında bilgi sahibi olduk.

Mesut Özkaya, çırak olarak başladığı deri konfeksiyonculuğunu 29 yıldır yaptığını söyledi. Yanında iki tane çırağı bulunan ustamız, iyi para verildiği sürece çırakların geldiğini fakat işi tam anlamıyla öğrenmek yerine bir süre sonra bırakıp gittiklerini söylüyor. Geçimini sadece bu işten kazandığı parayla sağladığını belirten kaynak kişimiz Uşak'ta deri sektörünün canlı olmasından son derece memnun olduklarını aktardı. Yaptıkları ürünlerin müşterilerin talebine göre çeşitlilik gösterdiğini söyleyen Mesut Özkaya, deri mont, yelek ve etek gibi kıyafetlerin hepsini yaptıklarını ifade etmiştir (K.K.38).

Murat Çalışkan, okul bitince babası tarafından bir ustanın yanına çırak olarak gönderilmiştir. 3 yıl çıraklık yaptıktan sonra deriyi işlemeyi öğrendiğini düşünüp

kendi dükkânını açmaya karar vermiş ve bu işe başlamıştır. İlk zamanlar kesme, dikme işlerinde zorlandığını hatta yaptığı ürünleri beğenmediğini söyleyen ustamız, daha sonra ellerinin alıştığını ve ortaya çıkan ürünlerin herkes tarafından beğenildiğini aktarıyor. 25 yıldır bu işi yaptığını söyleyen Murat Çalışkan'ın yanında çırak bulunmuyor. Sadece tatillerde çocuklarının yardımına geldiğini söyleyen Murat usta, emekli olana kadar bu işi yapacağını ifade etmektedir (K.K. 39).

Osman Tuncer, çırak olarak deri sektörüne adım attığını söylemektedir. Ardında kalfa olmuştur. Daha sonra da ustalık derecesine yükselip kendi atölyesini açan kaynak kişimiz 30 yıldır bu işin içinde olduğunu aktarmıştır. Önceden tabakhanelerde debbağlar tarafından işlenen derilerin şimdi Karma (Deri) Organize Sanayi Bölgesi'nde işlendiğini ve kendilerine ulaştığını söyleyen ustamız, Uşak ilinin dericilikte lider konumda olduğuna dikkat çekiyor. Bununla birlikte dericiliğin ve deri konfeksiyonculuğunun uzun yıllar daha devam edeceğine inanmaktadır, fakat yeni çırakların yetişmemesinden dolayı da son derece üzgün olduğunu belirtmektedir (K.K.40).

Sami Altınkaya, ilkokul bitince bir meslek sahibi olmaları için tüm çocukların bir ustanın yanına çırak olarak verildiğini ifade etmiştir. Dericiliğin gelişmiş olmasından dolayı kendisinin de deri konfeksiyonculuğuyla uğraşan bir ustanın yanına gönderildiğini ve çıraklığın 3 yıl sürdüğünü aktarmıştır. Daha sonra kendi dükkânın açan ustamız, dükkânının arka tarafında bulunan atölyesinde yaptığı ürünleri satmaktadır. Giyim üzerine çalıştıklarını söyleyen Sami Altınkaya, deri mont, yelek, palto ve etek gibi ürünleri müşterilerin isteğine göre diktiklerini belirtmiştir (K.K.41).

Veysel Çakmak, çırak olarak başladığı bu mesleği 25 yıldır devam ettirmektedir. Kendisi bir çırak yetiştiremeyen Veysel Çakmak, usta-çırak ilişkisinin yok olma aşamasına gelmesinden dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Önceden giyim üzerine ürünler yaptığını söyleyen kaynak kişimiz, son dönemde mont, yelek ve etek gibi ürünlerin yanında cüzdan, çanta, kemer, telefon kılıfı gibi günlük kullanılan eşyaların da eklendiğini belirtmiştir (K.K.42).

Ustalarımızdan yaptıkları ürünler ve bu ürünlerin yapımında kullandıkları malzemeler hakkında bilgi aldık ve aşağıdaki verilere ulaştık.

Kullanılan Araçlar

Deri: Eskiden tabakhanelerden alınan işlenmiş deriler kullanılırdı. Günümüzde ise bu deriler deri fabrikalarından gelmektedir.

Deri Dikiş Makinesi: Bu makine deri yüzeyini süslemede kullanılır ya da deri parçaları ve kenarları birleştirilir.

Fotoğraf 63 Deri Dikiş Makinesi Örneği

Makas: İpleri kesmek için kullanılır.

Fotoğraf 64 Makas Örneği

İp: Ürünlerin yapımında derileri dikmek için kullanılır.

Fotoğraf 65 İp Örnekleri

Deri Kesim Bıçağı: Metal bir yay ve çelikten oluşan bu bıçak ile deriye zarar vermeden kesin işlemi yapılır.

Fotoğraf 66 Deri Kesim Bıçağı Örnekleri

Fermuar: Giysi, çanta, cüzdan gibi eşyaları açıp kapatmak için dikilir.

Fotoğraf 67 Fermuar Örnekleri

Çekiç: Deriye şekil verebilmek ve deriyi kolay bir şekilde dikebilmek amacıyla deriyi yumuşatmak gerekir. Bunun için deri çekiçe dövülür.

Fotoğraf 68 Çekiç Örneği

Solüsyon: Deriye zarar vermeden derileri birbirine yapıştırma işlemi için kullanılan kimyasal maddedir.

Fotoğraf 69 Solüsyon Örnekleri

Tirpirtir: Deriye delik açmak için kullanılır.

Fotoğraf 70 Tirpirtir Örneği

Ortaya Çıkan Ürünler

Kaynak kişilerimiz tekstil ürünlerine ve günlük hayatta kullanılan eşyalara olan talebin daha fazla olduğunu söylemektedirler. Müşterinin isteğine göre deri ile yapılabilecek her türden kıyafeti dikebileceğini söyleyen Veysel usta, genellikle mont, yelek, çanta, cüzdan ve telefon kılıfı yaptığını aktarmıştır. Mesut usta ise ağırlıklı olarak mont, yelek, elbise, pantolon ve etek yaptığını söylemiştir (K.K.38, K.K.39, K.K.40, K.K.41, K.K.42).

3.5.3.2.1. Deri Konfeksiyonculuğu ile İlgili Genel Değerlendirme

Deri sektörü Uşak şehrinde en çok gelişmiş sektörlerden birisidir. Bir dönem şehirde çok sayıda tabakhane bulunması bunun en büyük göstergesidir. Zamanla tabakhanelerin yerini deri işleme fabrikaları almıştır. Dericiliğin bu kadar önemli olduğu şehirde deri konfeksiyonculuğu ortaya çıkmıştır. İşlenmiş deriyi kullanarak mont, elbise ve etek gibi kıyafetler ile çanta, cüzdan ve kemer gibi günlük hayatta kullanılan eşyaları deri konfeksiyoncuları yapmaktadırlar.

Ham madde imkânının fazla olması ve deriden yapılmış eşyaların insanlar tarafından çok tercih edilmesi sebebiyle mesleğin geleceği hakkında olumsuz bir şeyler söylemek doğru olmayacaktır, fakat orijinal deri ürünlerin maliyetinin yüksek olması ve giyim mağazaları tarafından suni deri ile üretilen ürünlerin piyasaya sürülmesinin deri konfeksiyoncularına zarar verebileceği düşünülmektedir. Müşteriler tarafından yapılması istenen ürünlerin televizyonda ya da sosyal medyada ün yapmış ürünler olması mesleğin popüler kültürden etkilendiğini göstermektedir.

Fotoğraf 71 Deri Ceket Örnekleri-1

Fotoğraf 72 Deri Ceket Örnekleri-2

Fotoğraf 73 Çanta, Cüzdan ve Kemer Örnekleri

3.5.3.3. Saraçlık

"Arapça'da serc kökünden türeyen ve serrâc kelimesi 'eyer ve diğer at takımı yapıp satan, meşin ve sahtiyân üzerine sırma ipekle işleyerek çeşitli eşyalar imal eden' anlamına gelmekte olup saraç-hâne bu işle meşgul esnafın topluca bulunduğu yeri ifade eder" (Tekin, 2009, s. 111).

Türklerin ata olan tutkusu saraçlık mesleğinin gelişimini etkilemiş ve bu mesleğin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır fakat yaşam koşullarının değişmesiyle birlikte binek hayvanların yerini motorlu taşıtlar almış, tarımda hayvanlara olan ihtiyaç azalmıştır. Bu durum saraçlık mesleğini olumsuz yönde etkilese de Uşak ilinde devam eden Cirit Oyunu geleneği sayesinde halen birkaç saraç varlığını devam ettirmektedir.

Alaattin Bozkuşluoğlu, Uşak'ta saraçlık mesleğini devam ettiren en eski saraçlardan birisidir. Saraçlığın baba mesleği olduğunu söyleyen Bozkuşluoğlu, çocuk yaşta babasının yanında çırak olarak başladığı bu işi 39 yıldır yapmaktadır. En büyük üzüntüsünün ise yanına çırak gelmemesi ya da gelen çırakların çok kısa bir süre sonra işi bırakıp gitmesi ve bu mesleğin devam etmeyecek olması olduğunu söyleyen Alaattin usta, gücünün yettiği kadar bu işi devam ettireceğini ifade etmiştir (K.K.43).

Fotoğraf 74 Saraç Alaattin Bozkuşluoğlu

Fotoğraf 75 Saraciyeye Dükkanı

Erhan Yeşilkuşak, Uşak'ta varlığını sürdüren bir diğer sarac ustasıdır. Alaattin Bozkuşluoğlu'na göre daha genç olan ve bu mesleği yaklaşık 10 yıldır yapan ustamız bir ustanın yanında çıraklık yaparak başladığı bu işi öğrendikten sonra kendi dükkanını açmıştır. Erhan Yeşilkuşak, Cirit Oyunu geleneğinin devam ettiği süreçte saracılık mesleğinin de varlığını koruyacağını düşünmektedir. Kendisi usta-çırak ilişkisinden gelen Erhan Yeşilkuşak, aynı Alaattin usta gibi yeni çırak yetiştirememekten şikâyetçidir. Atlara ve at koşum malzemelerine verilen önemin ülkemizde giderek azalmasından dolayı mutsuz olduğunu söyleyen ustamız sosyal medya ve dijital ortamlar sayesinde reklamlarını yaptıklarını ve bu sayede yurt dışından bile kendilerine at koşum malzemesi siparişlerinin geldiğini aktarmıştır (K.K.44).

Görüşme yaptığımız iki sarac ustasından bu meslekte kullanılan aletler ve ortaya çıkan ürünler hakkında bilgiler aldık ve şu sonuçlara ulaştık.

Kullanılan Araçlar

Sarac işleri için gerekli olan en temel malzeme işlenmiş deridir. Eskiden debbaglardan alınan bu işlenmiş (tabaklanmış) deriler günümüzde deri

fabrikalarından temin edilmektedir. İşlenmiş deriye şekil vermek için kullanılan aletler şu şekildedir:

Bıçkı: Deriyi kesmek için kullanılan bıçak türüdür.

Fotoğraf 76 Bıçkı Örneği

Dikiş Makinesi: El ile dikiş yapılamayan bölümler için kullanılır.

Fotoğraf 77 Dikiş Makinesi Örneği

Cilde: Dikilecek ürün cildeye sıkıştırılır ve el ile dikilir. Günümüzdeki mengeneye benzer bir alettir.

Fotoğraf 78 Cilde Örneği

Deri Kesim Makası: Deriye zarar vermeden onu kesmeye yarayan alettir.

Biz: Çelikten yapılmış ince, uzun ve iğneli ucu olan bu aletin tahtadan bir sapı vardır ve işleme sırasında kartonu delerek alttaki iğnenin üste çıkarılmasını sağlar.

Tığ: Deriyi dikerken delen alete denmektedir.

Pergel: Deriyi ölçüye göre ayarlayan ve kesim işinde kullanılan alettir.

Dişli: Deriyi uzatan veya kısaltan alete denir.

Muşta: Yapıştırma işleri için pres vazifesi gören alettir.

Zımpara Taşı: Sararmış metallerin parlatılması işine yarar.

Bunlarla birlikte çekiç, kerpeten, maket bıçağı, makas da saraçların kullandığı diğer aletlerdir.

Fotoğraf 79 Çekiç, Kerpeten, Maket Bıçağı ve Makas Örnekleri

Ortaya Çıkan Ürünler

Yaptığımız görüşmelerde eskiden at arabaları ve faytonlar için koşum takımı yaptıklarını söyleyen Alaattin Bozkuşluoğlu günümüzde ise koşum işinin azaldığını ve eyere ağırlık verdiklerini söylüyor. Yine aynı şekilde Erhan Yeşilkuşak müşterilerin Cirit Oyunu'nda kullanılacak özel eyer istediklerini söylemektedir. Cirit Oyunu için üretilen bu özel eyerlerin oyun sırasındaki keskin dönüşlerde kişinin at üzerindeki dengesini koruyabilmesi açısından için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Yapılan diğer ürünler ise şu şekildedir:

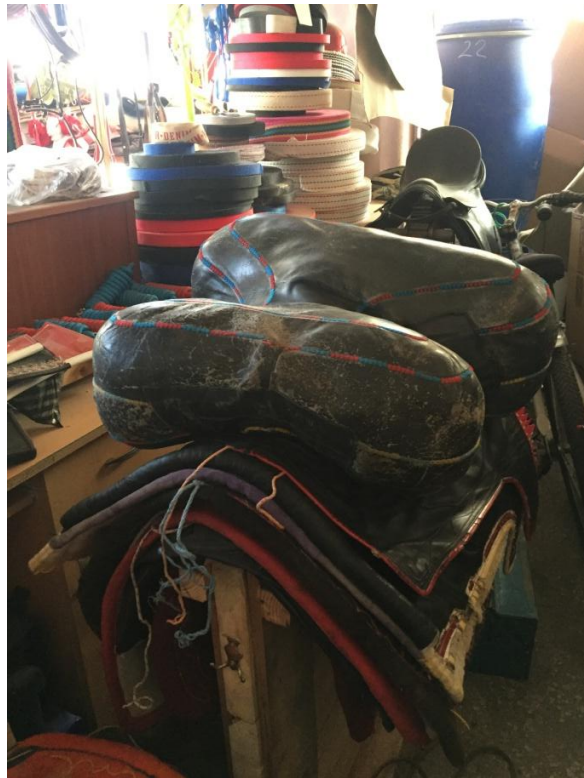
Dizgin: Atı yürütmek, durdurmak ya da ata yön vermek amacıyla kullanılan kayışa denir.

Fotoğraf 80 Dizgin Örnekleri

Eyer: Binek hayvanlarının sırtında bulunan ve binicinin oturması için kullanılan alete denir.

Fotoğraf 81 Cirit Oyununda Kullanılan Eyer Örneği

Yular: At, eşek katır, inek, öküz gibi hayvanları bağlamak ya da çekerek götürmek için yapılmış deriden ipe denir.

Fotoğraf 82 Yular Örnekleri

Ön kayış, arka kayış, bel kayışı (orta kayış): Ön-arka ve orta kayışlar eyeri bağlamak ve sabitleştirmek için kullanılır. Orta kayış minderi bağlar.

Saraç ustaları sadece eşya yapmakla kalmayıp bununla birlikte eski saraciye eşyalarını da tamir ettiklerini söylemektedirler (K.K.43, K.K.44).

3.5.3.3.1. Saraçlık ile İlgili Genel Değerlendirme

Saraçlık, Türklerin ata olan tutkusuyla ortaya çıkmış bir meslektir. Motorlu taşıtların hayatımıza girmesiyle saraçlık mesleğini sürdüren kişi sayısında bir azalma görülmüştür. Uşak şehrinde yer alan at çiftliği ve devam eden atlı cirit oyunları saraçlığın günümüzde de devam ediyor olmasında önemli bir etkidir. Binek hayvanlarının insan hayatındaki etkinliğini sürdürmesinin, saraçlık mesleğinin kaybolmasının önüne geçeceği düşünülmektedir. Kaynak kişilerimizden Erhan Yeşilkuşak'ın yaptığı gibi üretilen ürünlerin dijital ortamlarda sergilenmesi binek hayvanlarının daha fazla kullanıldığı ülkelerden sipariş alınmasını sağlayacaktır. Saraçlık mesleği bu şekilde güncellenebilir.

Fotoğraf 83 Tamir Edilmiş Bir Eyer Örneği

3.5.4. Ham madde Olarak Ağaç Kullanılan Geleneksel Meslekler

3.5.4.1. Ahşap Oymacılığı-Su Kabağı İşlemeciliği-Minyatür Oyuncakçılık

Ağaç, toplumların yaşamında önemli bir yeri bulunan ve bulunduğu topraklara can katan bir canlı olmakla birlikte bir milletin uygarlık düzeyini de üzerinde yaşadığı toprakları ağaçlandırmasıyla ölçmek mümkündür.

Türk toplumun inanç ve düşünce yapısında ağacın önemli bir yeri bulunmaktadır. "Ağaç, köklerinin yer altına, gövdesinin yere bağlı olması, dallarının göğe uzanması dolayısıyla mitolojik simge olarak, dünyanın eksenini şeklinde düşünülmüştür. Ayrıca bazı ağaçların yaz, kış yeşil kalabilmesi, insandan daha uzun süre yaşaması, mevsimden mevsime kendini yenileyebilmesi sebebiyle, ilkel toplumlar, ağaçları kutsamışlardır. Ağaç, göğün direğidir. Ayrıca şamanların göğe doğru yaptıkları mistik yolculuklarında merdiven görevi görür." (Esin, 1976, s. 83).

Pervin Ergun, Türk Kültüründe Ağaç Kültü adlı kitabında ağaç kültüründen hareketle eski Türk inanç sistemine ve Tanrı anlayışına ulaşmak anlatılmaktadır. Hayat ağacı motifi dünya kültürlerinde yaygın şekilde yer almaktadır. Ergun, Tanrı tarafından kut verilerek dünyayı yönetmekle görevlendirilmiş olan Türk hakanının bu görevi yerine getirmek için Hayat Ağacı'ndan güç, kuvvet aldığını ifade etmektedir (Ergun, 2012).

"Oymacılık; kerestenin bir takım aletlerin yardımıyla şekillendirilmesiyle icra edilen geleneksel bir meslektir. Oymacılık sanatının en fazla kullanıldığı alan süsleme alanıdır. Oymacılıkta en önemli şey el becerisi, dikkat ve sabırdır." (Oğuz vd. 2005, s. 41)

Uğur Kavcı, 50 yıl boyunca esnaflık yapmıştır. Daha önceleri kalorifer ve doğalgaz işiyle uğraşmış. Küçükken dayısının askerden getirdiği oyuncak uçakla birlikte uçaklara olan ilgisinin başladığını söyleyen kaynak kişimiz emekli olduktan sonra hayallerini gerçekleştirmek için bir atölye açmıştır. Bir meslek değil hobi olarak çeşitli oyuncaklar, ahşap oymacılığı ve süslemeciliği yaptığını söyleyen Uğur Kavcı 15 yıl önce açtığı dükkânında sayısız minyatür oyuncak ve model uçak yaptığını belirtiyor. Oyuncaklarda çocukların sağlığına zarar vermeyen ıhlamur ve balsa ağacı kullandığını ifade eden Uğur Kavcı süs eşyası, avize ya da lamba olarak da su kabağı işlemektedir. Testere, kıl testere, zımpara, bıçak, makas, törpü, kalem ve tokmak gibi temel aletler kullandığını söyleyen Uğur Kavcı bu mesleğin bitecek olmasından dolayı duyduğu üzüntüyü de dile getirmiştir (K.K.45).

3.5.4.1.1. Ahşap Oymacılığı-Su Kabağı İşlemeciliği-Minyatür Oyuncakçılık ile İlgili Genel Değerlendirme

Ahşap Oymacılığı, Su Kabağı İşlemeciliği ve Minyatür Oyuncakçılık birbirinde farklı meslekler olarak ele alınabilir ve hepsini yapan farklı farklı ustalar olabilir. Uşak şehrinde ise bu meslek dalları bir tutkunun sonucunda ortaya çıkmış ve bir kişi tarafından devam ettirilmektedir. Günlük hayatından stresinden ve uzun yıllar süren çalışma hayatından bıkan insanlar bu tür uğraşlara yönelebilmektedir. El becerisiyle birleşen bu durumun sonucunda ortaya estetik ürünler çıkabilmektedir. Teknolojinin ilerlemesiyle oyuncak üretimi seri şekilde fabrikalar tarafından yapılmaktadır fakat üretilen oyuncakların ne kadar sağlıklı olduğu bir tartışma konusudur. Bu konuda kaynak kişimizin çocukların sağlığına zarar vermeyen ıhlamur ve balsa ağacı kullanması mesleği önemli hale getirmektedir.

3.5.4.2. Kabak Kemane Yapımı

Kabak kemane Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "Gövdesi uzunlamasına ikiye bölünen su kabağının üzerine ince bir deri gerilerek yapılan, üç telli olan yayla çalınan bir halk çalgısı, kabak" şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).²¹

İnsanoğlu dünyanın bütün coğrafyalarında çok eski zamanlardan bu güne kadar etrafında bulunan malzemelerle çeşitli müzik aletleri yapmaktadır. Su kabağı gibi çeşitli doğal malzemeler içi boş ses kutusu olarak birçok yaylı çalgıda kullanılmıştır. Bu ses kutusu hindistan cevizi, kaplumbağa kabuğu, bambu ağacı gibi çeşitli malzemelerdir. Hatta Orta Asya Tuva Türklerinde kurumuş atın kafasından ses kutusu yapmışlardır. Bu çalgılarda temel özelliklerden ilki yapılacak çalgının malzemelerinin doğada kolay bulunması ve kolay yapılabilmesidir (Akyol, 2017, s. 163).

Kabak kemane eskiden Anadolu'nun tüm bölgelerinde görülürken, günümüzde yapımı Antalya, Isparta, Burdur ile Muğla gibi Teke yöresi ve civarında bulunan şehirlerde devam etmektedir. Yaptığımız derleme çalışmasında Uşak şehrinde de kabak kemane yapma geleneğini sürdüren bir kişiye ulaşılmıştır. Halil Çelik 31 yıldır kabak kemane yaptığını ifade etmiştir. Kaynak kişimiz bu mesleği kendi çabalarıyla, deneme-yanılma yoluyla öğrendiğini belirtmiştir (K.K.46).

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Kabak kemanenin ana maddesi enstrümana adını veren su kabağıdır. Yapımı için şekli düzgün bir su kabağı seçmek gerekir. Uşak'taki su kabakları yumuşak olduğu için tercih edilmemektedir. Çevre illerden gelen su kabaklarıyla yapılmaktadır. Su kabağının şeklinin düzgün olması için dalındayken alt tarafının toprağa değmesini engellemek gerekir. Şekli düzgün bir su kabağı dalından koparıldıktan sonra kuruması için bir süre bekletilir. Makbul olan su kabağının 1 yaz geçirmesidir. Kurutma işlemi güneşte değil gölgede yapılmaktadır ve su kabağı yüksek bir yere asılarak kurutulur. Kuruduktan sonra kabağın sapı kesilir ve içindeki çekirdekleri temizlenir fakat içindeki doğal kokunun gitmemesine dikkat edilir. Su kabağının içindeki böceklerin yok edilmesi için tiner kullanılır. Çalgının sap kısmı

²¹ <http://sozluk.gov.tr/> 16.06.2019, 17.52

için fırınlanmış kuru bir ağaç gereklidir. En güzel sap kelebek ağacından yapılır fakat biraz pahalıdır. Gürgen, çam, kiraz ve armut ağacı tercih edilebilir. Sap kısmı uygun boyuta getirildikten sonra kesme işlemleri yapılır. Hazırlanan bu sap daha önceden ağzı açılmış su kabağının içinden geçirilerek ağaç talaşı ve zank ile su kabağına monte edilir. Bu işlemden sonra kasaptan alınmış dana yüreği temizlenerek kurutulur. Sap kısmı su kabağına monte edilen kabak kemanenin üzerin ağaç zankı sürülerek yürek kabağın üzerine gerilir ve raptiyelerle tutturularak 1 gün kurumaya bırakılır. Deri kısım için oğlak ya da tavşan derisi de kullanılabilir. Ertesi gün raptiyeler çıkarılır ve delikler kapatılır. Tellerin de takılmasının ardından kabak kemane hazırdır. Kabak kemanenin yapımı 14 merhaleden oluşur ve ortalama 20-21 gün sürmektedir (K.K.46).

3.5.4.2. Kabak Kemane Yapımı ile İlgili Genel Değerlendirme

Kabak kemanenin eski dönemlerden beri kullanılan bir müzik aletidir. Orta Asya'dan geldiği düşünülen kabak kemane yaklaşık 1000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Eski dönemlerde ilkel olarak yapılan bu alet zamanla form değiştirerek günümüzdeki şeklini almıştır. Bir müzik aleti olması ve müzik kulağına sahip birisi tarafından yapılması gerektiği için sanayileşen dünyadan fazla etkilenmemiştir. Kabak kemane yapmaya meraklı gençlerin mesleği ayakta tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca konservatuarlarda da kabak kemane yapımını öğretilmesi mesleğin geleceği konusundaki kaygılarımızı azaltmaktadır. Eski dönemlerde yapılan kabak kemaneleriyle günümüzde yapılanlar karşılaştırıldığında mesleğin zaman içinde kendisini güncellediğini görmekteyiz.

3.5.5. Ham madde Olarak Taş Kullanılan Geleneksel Meslekler

3.5.5.1. Tespihçilik

Tespih "Belirli dini sözleri tekrarlamak veya elde oylanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi" şeklinde tanımlanmaktadır²² (Türk Dil Kurumu, 2019).

Tespihlerin kullanım amaçlarına göre dini inançlar, gelenekler ya da fiziksel ve ruhsal yönden tedavi amacıyla insanların ihtiyaçlarını karşıladıklarını görmekteyiz.

²² <http://sozluk.gov.tr/> 14.04.2019, 17.21

Türk toplumunda önemli işlevleri ve sembolleri olan tespih bazen dindarlığın simgesi olurken bazı durumlarda ise varlıklı olmayı simgeleyen bir obje olarak karşımıza çıkmaktadır. Tespihin Türkiye tarihindeki yeri hakkındaki bilgilerin 17. yy.'a kadar dayandığını görmekteyiz. İslam Ansiklopedisi de bu bilgiyi doğrulamaktadır. "Osmanlılar'da tesbihçiliğin bir sanat halini alması 18. yy.'dan itibaren başlar. İstanbul İslâm dünyasında tesbihçiliğin merkeziydi. Türk erkeğinin çok sevdiği bir aksesuar olan tesbihin çok yüksek değer taşıyanları vardı. Kuka tanelerin üzeri kalem oymalarıyla süslenebilir ve içi ajur tekniğiyle oyulabilir; fildişi, zergerdan, Oltu taşından tanelerin üstüne kıymetli taşlar ve madenlerden kakma süsler yapılabilir veya çekilirken söylenen hamdele, tesbih ve tekbir lafızaları kakma yahut oyma olarak işlenebilirdi" (Bozkurt N. , 2001).

Ramazan Gündoğan, 1972 yılında Kütahya'dan Uşak'a gelmiştir. Kaynak kişimiz Uşak şehrinde tespihçiliği sürdürmeye çalışan bir usta olduğu için meslek hakkında bilgi almak amacıyla kendisiyle bir görüşme yaptık ve tespih yapımı hakkında sorularımızı yönelttik. 35 yıldır bu işi yaptığını söyleyen Ramazan usta, son yıllarda tespih yapımını büyük atölyelerin üstlenmesi sebebiyle kendisinin tamirat işine yöneldiğini aktarmıştır. Ramazan Gündoğan bu işi tespihe olan merakından dolayı kendi kendisine öğrenmiş ve daha deneyimli tespih ustalarına danışarak işin detaylarını kavradığını anlatıyor. Bir çırağa ihtiyaç duymadığı için de hiç çirak yetiştirmemiştir. Genç kuşağın telefonla ilgilenmesinden dolayı pek fazla tespihe ilgi duymadığını söyleyen Ramazan usta, ürünleri daha çok orta yaşlıların ve yaşlı kesimin tercih ettiğini aktarmıştır (K.K.47).

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Kaynak kişimiz Ramazan Gündoğan tespih yapımında 300 çeşit taşın kullanılabileceğini fakat kendi tornasının sert taşlara şekil verememesi sebebiyle sedef, kehribar ya da katalin taşlarını tercih ettiğini aktarmıştır. Bunun yanında küke ağacının meyveleri de tespih yapımında kullanılabilmektedir. Tespih yapımı için olmazsa olmaz aletin torna olduğunu söyleyen Ramazan usta bunun yanında matkap, zımba, çakı, tığ ve zımparanın kullandığı diğer aletler olduğunu belirtmiştir.

Tespihin yapılacağı ham madde küçük küçük kesilir ve tornaya bağlı olan bir tığ ile delikler açılır. Daha sonra yine tornaya bağlı olan özel bıçaklarla tespih tanelerinin istenen şekle gelmesi sağlanır. Bu şekillerin yuvarlak şekil, kesme şekil

ya da arpa şekli gibi isimleri vardır. Tespihin boncuklarının yapım işlemi tamamlandıktan sonra zımpara ile düzeltme işlemine geçilir. Benzer işlemlerle imame yapımı da tamamlandıktan sonra tespih taneleri taşların rengine göre seçilmiş olan yumuşak ipe dizilir ve son olarak parlak görünmesi amacıyla tespih makine yağıyla yağlanır (K.K.47).

3.5.5.1.1. Tespihçilik ile İlgili Genel Değerlendirme

Tespih, Türk kültüründe günlük hayatla birlikte dini açıdan da önemli bir nesne olmuştur. Yapımı pek kolay olmayan tespih tanelerini ince ince işlemek sabır ve beceri işidir. Seri üretim yapan fabrikalar tespih yapma geleneğinin sürdürüldüğü tespih tornalarını olumsuz etkilemiştir. Bu durum mesleğin geleceği hakkında bizi karamsarlığa itmiştir. Günümüzde hemen hemen her yaş grubunun oyalanmak için eline cep telefonlarını alması mesleğin güncellenmesine olanak tanımamaktadır.

Fotoğraf 86 Tespih Yapımında Kullanılan Torna Örneği

Fotoğraf 87 Yapımı Tamamlanmış Tespih Örnekleri. Soldan Sağa: Küke Ağacı, Sedef Taşı, Zar Kehribar, Katalin (Kesme), Katalin (Yuvarlak), Katalin (Yuvarlak)

3.5.6. Ham madde Olarak İnce Dallar-Saplar ve Ağaç Şeritleri Kullanılan Geleneksel Meslekler

3.5.6.1. Sepetçilik

"Saz, kamış, ince dal veya tellerden hasır biçiminde örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap"²³ sepet olarak tanımlanmaktadır. Sepet örme işini yapan kişiler ise sepetçi olarak adlandırılmaktadır. Sepetler yapıldıkları bölgelerin ekolojik koşullarına göre örgü tipi, malzeme veya sepet türü bakımından farklılık göstermektedir (Türk Dil Kurumu, 2019).

"Sepet, genellikle sepetçi söğüdü de denilen sorgun ağacı, saz, kamış, kestane ağacı, ince ve esnek Hint hurması vb. bitkilerin dallarının yarılarak elde edilen şeritlerle örülmektedir. Sepetler, yiyecek eşya taşımak için üretilen, kulplu ya da kulpsuz taşıma veya saklama kaplarıdır. Bu sayılanların yanı sıra saman sapı, fındık ağacı ve böğürtlen dalları sepetçilikte kullanılan diğer bitki çeşitleridir" (Diyarbakırlıoğlu, 2010, s. 113).

²³ <http://sozluk.gov.tr/> 19.04.2019, 22.39

Mehmet oşkun, Uşak ili Merkez ilçesine bağlı Derbent köyünde yaşıyan sepetçilik mesleğinin son temsilcilerinden birisi olarak karşımıza çıkıyor. Henüz 5 yaşındayken babasının yanında çırak olarak sepet örme işine başlayan Mehmet usta yaklaşık 65 yıldır bu işin içinde olduğunu söylüyor. Mehmet Coşkun bu işten kazandığı paranın geçimini sağlaması için yeterli olduğunu söylerken yanında bir çırak yetiştirmediğini ve çocuklarının da bu işle ilgilenmediğini, bu duruma da oldukça üzöldüğünü söylüyor. Artık gençlere sigortalı bir işte çalışmanın daha cazip geldiğini söyleyen Mehmet usta, tek başına yaşadığı evinde güçten düşene kadar bu mesleği yapacağını ifade etmiştir (K.K.48).

Kullanılan Araçlar ve Yapım Aşamaları

Söğüt: Genellikle akarsuların kenarlarında yetişen bir ağaç türüdür.

Ayıt: Küçük ve ince yapraklı, mor ya da mavi çiçekleri olan ve dallarından sepet örölen bir bitki çeşididir.

Çengelli Bıçak: Sepet örölecek dalları kesmek, inceltmek ya da bu dallara şekil vermek amacıyla kullanılan bıçak türüdür.

Fotoğraf 88 Çengelli Bıçak Örneği

Derbent köyü ile çevresinden topladığı söğüt ve ayıt dallarını evine getirdiğini belirten Mehmet usta, cebinden hiç eksik etmediği çengelli bıçağının yardımıyla bu dalları sepet örölecek boyuta getirdiğini ve ardından örme işleminin başladığını söylemektedir. Aşağıdan yukarıya doğru dairesel şekilde devam eden

örme işleminde şeritler birbirinin arasında geçirilmekte ve son olarak örülmüş sapların tokmak yardımıyla sıkıştırılması sağlanmaktadır. Bir sepet ortalama bir günde örülmektedir. Bu sepetlerin müşterinin isteğine ve kullanım alanına göre kulplu ya da kulpsuz olabileceğini söyleyen Mehmet Çoşkun gelen taleplere göre sepetleri titizlikle ördüğünü belirtmiştir. En büyük rakibinin plastik sepetler olduğunu söyleyen Mehmet usta, plastik sepetlere koyulan sebze ve meyvelerin çabuk bir şekilde yumuşadığını, kendisinin yaptığı sepetlerde yumuşama süresinin daha uzun olduğunu aktarmıştır (K.K.48).

3.5.6.1.1. Sepetçilik ile İlgili Genel Değerlendirme

Sepetler yiyecek veya eşya taşımak için kullanılmaktadır. Ağaçların ince dalları ve şeritleri kullanılarak yapılmaktadır. Günümüzde insanlar, ürün çeşitliliği ve maliyet yönünden daha uygun buldukları plastik sepetleri kullanmaktadırlar. Bu da sepetçilik mesleğinin yavaş yavaş yok olmasına sebep olmaktadır. Kaynak kişimiz plastik sepetlerde bekletilen ürünlerin ağaçtan yapılmış sepetlerde bekletilen ürünlere göre daha kısa sürede bozulduklarını ifade etmiştir. Bu durum mesleğin güncellenmesini ve insanların tekrar ağaç dallarından yapılmış sepetlere yönelmesini sağlayabilirdi, fakat artık ürünlerin sepetlerde bekletilmek yerine buzdolaplarında saklanması sepete duyulan ihtiyacı azaltmıştır.

Fotoğraf 89 Yapımı Tamamlanmış Kulplu Sepet Örnekleri

Fotoğraf 90 Yapımı Tamamlanmış Kulpsuz Sepet Örnekleri

3.5.7. Diğer Meslekler

3.5.7.1. Helvacılık

Helva, "Şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlı." anlamına gelmektedir. Tahin helvası ise "Tahinin şekerle karıştırılmasıyla elde edilen bir helva türü." manasındadır²⁴ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Türk kültüründe helva önemli bir yer tutmaktadır. Kimi zaman mutlulukları paylaşırken tüketilen helva, kimi zaman ise üzüntülerin ortağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gurbete giden veya gurbetten dönen bir kimsenin karşılanmasında, doğumlarda, ölümlerde ya da hasta bir kişinin iyi olmasıyla pişirilip eşe dosta dağıtılmaktadır. Lezzetli olmasının yanında besleyici özelliği de bulunan helva Anadolu mutfak kültürünün önemli gıda maddelerinden birisidir.

Türk kültüründe ve Anadolu mutfağında uzun yıllardan beri önemli bir yer tutan helvanın yapımı zamanla bir meslek haline gelmiştir. Helva, Uşak'ın sembolü sayılan geleneksel yiyeceklerden biridir. Uşak şehrinde helva yapma geleneğini sürdüren ustalarımızla görüşülmüştür. Yaptığımız derleme çalışmalarının sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

²⁴ <http://sozluk.gov.tr/> 20.04.2019, 20.06

Ahmet Vidinlioğlu, helvacılık mesleğini usta-çırak ilişkisi içinde devam ettiren bir aileden geldiklerini söylemektedir. Ailede helvacılığın dededen toruna aktarılan bir gelenek olduğunu ifade eden kaynak kişimiz, şu an beşinci kuşağın bu işi yaptığını söylemiştir. Torunların da bu işi devam ettirip ettirmeyeceğini sorduğumuzda "Torunlar şimdi k¼¼¼k ama bu mesleği dedelerinden, babalarından g¼rd¼kten sonra onlar da s¼rd¼recektir." diye cevap vermiştir (K.K.49).

Mehmet iek, dededen toruna helva yapma geleneğini s¼rd¼rd¼klerini aktarmıştır. Ailelerinin 5 kuşaktır helvacılık yaptığını ifade etmiştir. Dede mesleği olduğu için herkesin babasının yanında çırak olarak işe başlayıp işi ¼đrenince d¼kk¼n¼ işletmeye başladığını s¼ylenen Mehmet iek, kendi çocuklarının da bu geleneği devam ettirmesini istemektedir (K.K.50).

Mert iek, abisi Mehmet iek ile birlikte baba hatta dede mesleği olan helvacılığı s¼rd¼rmektedir. 1852 yılında beri devam eden bir geleneğin içinde olmaktan son derece mutlu olduğunu ifade eden kaynak kişimiz hiçbir katkı maddesi kullanmadan ¼rettikleri helvaların Uşak halkı tarafından sevilerek t¼kutilmesinden son derece memnun olduklarını söylemiştir (K.K.51).

Serhat ¼lk¼eren, ocuk yaşta bir ustanın yanında çırak olarak başladığı helvacılığı kendisine meslek olarak seçmiş ve helva yapma geleneğinin ayrıntılarını ¼đrenince kendi imalathanesini açmıştır. Yanında bir çırak bulunmayan ustamız çocuklarının da bu işi ¼đrenip devam ettirmesini istemektedir. Bunun sebebini sorduğumuzda ise "İşinizi iyi yaparsanız gıda sekt¼r¼n¼n ekmeğini yersiniz." cevabını aldık (K.K.52).

Kullanılan Malzemeler ve Yapım Aşamaları

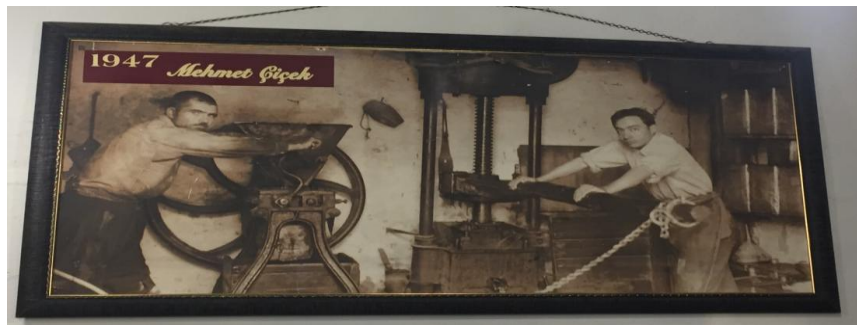
Kaynak kişilerimizi helvalarını satış yaptıkları d¼kk¼n¼n içinde bulunan at¼lyelerinde yaptıklarını s¼ylemiřlerdir. Helva yaptıkları aletlerin bile kendi ¼retimleri olduğunu s¼yleyen ustalarımız, dededen toruna 5 kuşaktır devam eden bir geleneğin içinde olduklarından dolayı helvalarının lezzetinin sırlarının ortaya çıkmaması adına at¼lyeye girmemize pek sıcak bakmamışlardır. Kendilerinden tahin helvasının hazırlanışı hakkında ufak bilgiler alabildik. 10 kg helva yapmak için 10 kg toz şeker, 5 kg kırmızı susam, 2.5 kg beyaz susam bakır kazanların içine alınır. G¼rgeň ağacından yapılmış bir k¼rek yardımı ile kırmızı susam g¼z¼kmeyecek

kıvama gelinceye kadar tüm malzemelerin karıştırılmasının ardından beyaz susama bandırılmak üzere karışım geniş bir tepsiye alınır. Beyaz susama bandırılan bu karışım yassı şekil verilmek üzere küçük toplar haline getirilir. Geniş bir elekten geçirilen bu yassı susamlar soğuması için kaplara alınır. Soğuduktan sonra satışa hazır hale gelir (K.K.49, K.K.50, K.K.51, K.K.52).

Uşak yöresine ait önemli bir helva çeşidinin de kırmızı helva olduğunu söyleyen kaynak kişilerimiz, özellikle iftar sofralarının hafif tatlısı olarak tercih edilen kırmızı helvanın "yaz helvası" adıyla bilindiğini aktarmışlardır. Bu helva çeşidinin ise tahin, bal, pekmez, hindistan cevizi gibi 15'ten fazla doğal ürün ile yapıldığını söylemişlerdir. Kırmızı helvanın susamdan elde edilen tahin ile buğday unu, kaynamış şeker ve kıyamık şekerinin karışımıyla yapıldığını ve üzerine ceviz ilave eklenerek servis edildiği bilgisini bizimle paylaşmışlardır (K.K.49, K.K.50, K.K.51, K.K.52).

3.5.7.1.1. Helvacılık ile İlgili Genel Değerlendirme

Helva, Türkiye'de ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan bir tatlıdır. Temel malzemeleri un, yağ, irmik ve şeker olan helvanın farklı kültürlerde farklı çeşitlerine rastlamak mümkündür. Uşak ilinde de helva yapma geleneği uzun yıllardır devam etmektedir. Yaptığımız saha çalışmalarının sonucunda helva yapma geleneğinin sürdüren ailelerin 4-5 kuşaktır bu işle meşgul olduklarına ulaşılmıştır. Bu durumdan hareketle mesleğin yeni kuşaklar tarafından da sürdürülebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Görüşmelerde bulunduğumuz kaynak kişiler açtıkları sosyal medya sayfalarının satışları olumlu yönde etkilediğini iletmışlerdir. Bu da mesleğin popüler kültürden etkilendiğini ve kendini güncellediğini göstermektedir. Helva gıda sektörüne ait bir ürün olduğu için helvacılık mesleğinin de insanoğlu var olduğu sürece devam edeceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 91 Kuşaktan Kuşağa Aktarılan Helvacılık Geleneği

Fotoğraf 92 Kaynak Kişilerimiz Mehmet ve Mert Çiçek'in Helvacı Dükkânı ve Helva İmalathanesi

Fotoğraf 93 Yapımı Tamamlanmış Helvalar

3.5.7.2. Tarhanacılık

Tarhana " İçine domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılan, bulgur, mayalanmış ve kurutularak ufalanmış hamur vb.nden yapılan çorba malzemesi" olarak tanımlanmaktadır ²⁵ (Türk Dil Kurumu, 2019).

Eski dönemlerdeki eserler incelendiğinde tarhananın tarihi hakkında net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Her evde bulunan kolayca ulaşılabilir besin maddeleriyle üretilen ve kurutularak bozulmadan saklanabilen tarhananın keşfinin yoğurdun kurutularak saklanması fikrinden doğduğu düşünülmektedir. Gıdaların kurutularak saklanması yöntemi ilk çağlardan beri uygulanan en eski muhafaza yöntemlerinden birisidir. Yaz aylarında yoğun bir emekle hazırlanan ve kurutulup saklanan tarhananın kışın kolay bir şekilde pişirilip tüketilebilmesi bu düşünceyi desteklemektedir (Çoşkun, 2014).

Ülkemizde hemen hemen her bölgede ev hanımları kışın pişirmek için yaz aylarında tarhana yapmaktadırlar. Yapılan saha araştırmasında tarhana yapma geleneğinin Uşak ilinde ise bir mesleğe dönüştüğü görülmüştür. Bu işi başlatan ve popülerliğiyle ülke genelinde "Tarhana Baba" olarak anılan kaynak kişimize ile görüştük ve tarhanacılık hakkında bilgiler aldık.

Mustafa Yeldanlı 44 yıldır tarhanacılık yapmaktadır. Otel işlettiği dönemlerde otele gelen müşterilere çay ve kahvenin yanında tarhana da ikram edebileceğini düşünmüştür. Tarhananın sevilmesi üzerine bunu daha fazla üretip satmaya karar vermiştir. İlk dönemlerde etrafındaki kişiler, tarhananın her evde yapılmasından dolayı kimse tarafından para ile satın alınmayacağı konusunda Mustafa Yeldanlı'yı eleştirmişlerdir. Kaynak kişimiz bu olumsuz düşüncelere aldırış etmeden ürettiği tarhanalarla Uşak tarhanasının ülke genelinde meşhur olmasını sağlamıştır. Bunlarla yetinmek istemeyen Yeldanlı, tarhananın ülkemiz adına dünya genelinde tanınan bir gıda olmasını istediğini belirtmiştir (K.K.53).

Kullanılan Malzemeler ve Yapım Aşamaları

Tarhananın yapımında kullanılan malzemeler ve yapım aşamaları hakkında kaynak kişimize sorular sorduk ve doyurucu bilgilere ulaşmaya çalıştık. Kaynak kişimiz organik bir tarhananın ortaya çıkabilmesi için kullanılan ürünlerin de organik

²⁵ <http://sozluk.gov.tr/> 19.06.2019, 17.36

olması gerektiğini belirtmiştir. Bunun için köylülerden alınan domates, biber, soğan, nane, yoğurt, sarı sert buğday ununu kullandıklarını ifade etmiştir. Yaz mevsiminde alınan bu malzemelerin doğranıp karıştırıldığını ve un da eklendikten sonra kulak memesi kıvamında hamur haline getirilmesinin ardından kurumaya bırakıldığını aktarmıştır. Kaynak kişimiz kuruyan karışımın öğütüldükten sonra tarhananın elde edildiğini ve bu işlemlerin yaklaşık bir ay sürdüğünü ifade etmiştir (K.K.53).

3.5.7.2.1. Tarhanacılık ile İlgili Genel Değerlendirme

Mutfak kültürümüzün önemli gıdalarından olan tarhana, Uşak şehrinde tarhanacılık adında bir mesleğin doğmasını sağlamıştır. Ülkemizin birçok yerinde tarhana yapılmaktadır fakat insanlar bunu sadece evlerinde tüketebilecekleri kadar yapmaktadırlar. Dolayısıyla onların yaptıklarını bir meslek olarak kabul etmek doğru olmayacaktır. Uşak şehrinde ise durum biraz farklıdır, üretilen tarhanaların ticareti de yapılmaktadır. Kadının çalışma hayatındaki yeri ve temposu düşünüldüğünde tarhanacılık mesleğinin gelecekte de varlığını sürdüreceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 94 Tarhananın Köy Ekmeği ile Servis Edilmesi

Fotoğraf 95 "Tarhana Baba" Olarak Bilinen Mustafa Yeldanlı

3.6. GELENEKSEL MESLEK USTALARI İLE GÖRÜŞME VE ÇIKARIMLAR

Araştırma yaptığımız konu hakkında alana çıktığımızda görüşmelerde bulunduğumuz kaynak kişilerimize yönelttiğimiz bazı sorularımız oldu. Bu sorular hem meslekler hakkında genel bir bilgi sahibi olmamızı sağladı hem de mesleklerin geçmişten günümüze nasıl geldiklerini anlamamıza yardımcı oldu. Ayrıca geleneksel mesleklerin varlıklarını gelecekte nasıl sürdürebilecekleri hakkında fikir üretmemiz açısından da bize yol gösterdi.

Alanda yapılan görüşmelerde kaynak kişilere sorduğumuz sorular ve aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

- Teknolojik gelişmelerin mesleğiniz üzerinde etkisi oldu mu? Bu durum karşısında yaptıklarınız nelerdir?

"Teknolojinin gelişmesi ve büyük fabrikaların kurulmasıyla birlikte halı yapımında seri üretime geçildi ve el dokuma tezgâhları büyük makinelerle yarışamaz

hale geldi. Bu durum karşısında halı dokuma atölyesi kurup daha fazla insanın halı dokumasını sağladık ama yine de seri üretim konusunda fabrikalarla yarışamayacağımızı anladık" (Halı Dokumacılığı) (K.K.1).

"Büyük fabrikaların kurulması kilim dokumacılığını olumsuz etkiledi ama amacımız onlarla yarışmak değil kültürümüzü devam ettirmek ve Eşme kiliminin dünyadaki saygınlığını korumak" (Kilim Dokumacılığı) (K.K.14).

"Tekstil fabrikalarının ve kıyafet mağazalarının ortaya çıkması terzilik mesleğini olumsuz etkilemiştir. Örneğin bir takım elbiseyi biz 800-1000 TL'ye dikiyoruz fakat bu ürünü kalite olarak aynı olmasa da yarı fiyatına mağazadan alabiliyorsunuz. Müşteri de günümüz şartlarında onu tercih ediyor" (Terzilik) (K.K.21).

"Teknolojik gelişmeler mesleğimizi olumsuz etkiledi. İnsanlar artık bize yorgan diktirmek yerine hazır almayı tercih ediyor. Günümüzde internetten bile yorgan alabiliyorsunuz. Teknolojiye ayak uydurup elektronik dikiş makinesi kullanıyorum" (Yorgancılık) (K.K.27).

"Teknolojik gelişmeler ortaya koyduğumuz ürünlerin değişmesine sebep oldu. Eskiden tarlada, bağda, bahçede kullanılacak tarım aletlerini biz yapardık. Şimdi ise bunlar fabrikalarda üretiliyor. Bunlarda bir bozulma olursa tamir için müşteri bize getiriyor ve biz tamiratıyla uğraşyoruz. Makineli tarıma geçilmesinden dolayı traktörlerin arkasına takılacak tarım aletlerini üretiliyoruz" (Demircilik) (K.K.30).

"Teknolojide gelişmeler yaşanması mesleği olumsuz etkilese de ben 68 yıllık nalbantım. Ürünlerimde bir değişiklik yok ve kalitelerine de güvenirim" (Nalbantlık) (K.K.32).

"Gelişen teknoloji ve insan hayatının değişmesinden dolayı artık insanlar bakır kapları eşyaları kullanmıyor. Bu da bizim mesleği yok olma noktasına getirdi. Uşak'ta hiç bakırcı kalmadı, son kalaycı da benim. Ayakta kalmak için bıçak bileme ve teneke işlerini de yapıyorum" (Kalaycılık) (K.K.35).

"Müzik aletleri üreten bir sürü fabrika var. Hem de daha uygun fiyata satılan ürünler var tabii ki onlarda daha kalitesiz malzeme kullanılıyor ama müşteri

başlangıç seviyelerinde kalite aramıyor ve ucuz olana yöneliyor. Bu durum karşısında bir şey yapamadık, davul yapmaya devam ediyoruz" (Davul Yapımı) (K.K.37).

"Deri konfeksiyonculuğu teknolojiden olumsuz yönde etkilendi. Kıyafet anlamında herkes deri ürünler üretir oldu. Bunun karşısında pek de bir şey yapamıyoruz" (Deri Konfeksiyonculuğu) (K.K.39).

"Yaptığımız ürünleri artık makineler de üretir oldu fakat yine de bizimkiler kadar sağlam olduklarını düşünmüyorum. Teknolojiye ayak uydurup yaptığımız reklamlar sayesinde internet üzerinden de siparişler alıyoruz" (Saraçlık) (K.K.44).

"El emeğiyle ortaya çıkan bir şeyin teknolojiden etkilenmeme şansı yok ama bunlara çok takılmıyorum. Ben işimi severek yapıyorum ve yapmaya da devam edeceğim" (Ahşap Oymacılığı) (K.K.45).

"Müzik aleti olduğu için teknolojiden etkilenemez. Fabrikada yapılan kabak kemaneden ses çıkmaz. Fabrikalarda turistlere satmak için süs amaçlı aletler yaparlar" (Kabak Kemane Yapımı) (K.K.46).

"Tespیحçilik mesleği teknolojiden olumsuz etkilendi. Seri üretimden dolayı artık her yerde makinelerden çıkan tespihleri görebiliyoruz. Bu duruma karşılık üretimin yanında tamirat işini de yapmaya başladık" (Tespیحçilik) (K.K.47).

"Teknoloji mesleğimizi olumsuz etkiledi. Artık fabrikalarda plastik sepetler üretiliyor ve bunlar her yerde satılabiliyor ama onlar sebze meyvelerin ömrünü azaltıyor. Ağaç dallarıyla yapılan ve elle örülen sepetler kadar iyi olmuyorlar" (Sepetçilik) (K.K.48).

"Helva imalatı yapan çok sayıda büyük fabrika var. Küçük tezgâhlarla onlarla yarışabilmek mümkün değil. Biz kalitemizle ayakta kalmaya çalışıyoruz" (Helvacılık) (K.K.51).

"Teknolojik gelişmelerden etkilendik. Teknoloji sayesinde internet üzerinden de satışlar yapabiliyoruz ama tarhana yaparken teknolojik aletler kullanmıyoruz" (Tarhanacılık) (K.K.53).

- Yaptığımız ürünler popüler kültürün şartlarından etkilendi mi?

"Evet etkilendi. Müşteriler artık dokunacak halı siparişi vereceklerinde evlerindeki koltuk takımlarının ya da perdelerinin renklerine göre sipariş veriyorlar" (Halı Dokumacılığı) (K.K.7).

"Dokuyacağımız kilim müşterinin talebine göre olursa popüler kültürden şöyle etkileniyor: Kullanılan renkleri de müşteri belirlediği için moda olan renkleri kullanmamızı istiyor. Onun dışında bir etkilenecek yok diyebilirim" (Kilim Dokumacılığı) (K.K.18).

"Ürünlerinizi müşterilerin talebine göre ortaya koyuyoruz. Gençlerden aldığımız siparişlerde popüler kültürün etkisini görebiliyoruz. Kesim olarak vücutlarına tam olarak oturan kıyafetler dikmemizi istiyorlar. Bu da gençler arasında hakim olan modadan kaynaklanıyor diye düşünüyorum" (Terzilik) (K.K.24).

"Çeyizlik yorgan isteyen gelinler internette ya da televizyonda gördüğü yorganların fotoğraflarını gösterip 'Bu şekilde istiyoruz.' diyorlar. Öyle olunca da popüler kültürden etkilenmiş oluyoruz" (Yorgancılık) (K.K.27).

"Popüler kültür bizim mesleğe etki etmedi" (Demircilik) (K.K.30).

"Ürünlerimizde bir değişiklik yapmadık. Kimse de gelip benim istediğim nal şöyle olsun, böyle olsun demiyor. Yaptığımız ürünlere güveniyorlar" (Nalbantlık) (K.K.33).

"Kalaycılık popüler kültürden etkilenmedi. Bu yüzden bir değişiklik yaşanmadı" (Kalaycılık) (K.K.35).

"Evet etkilendi. 20 yıl önce bizden istenen davullarla şimdi istenenler arasında çok fark var. Artık renkli ve ışıklı davullar yapıyoruz. Bunda da popüler kültürün etkisinden söz edebiliriz" (Davul Yapımı) (K.K.37).

"Müşteriler istedikleri deri ceket modelinin fotoğrafını gösteriyor ve bunlar çoğunlukla televizyonda dizilerde, filmlerde gördükleri karakterlerin giydikleri ceketler oluyor. Bu yüzden bu soruya evet diyebiliriz" (Deri Konfeksiyonculuğu) (K.K.39).

"Saraçlık mesleği popüler kültürden etkilendi. Yıllar önce istenen at koşum takımları, eyerler ve yularlar ile şimdi istenenler arasında farklar var. Özellikle genç müşteriler internette gördükleri ürünlerden yapmamızı istiyorlar" (Saraçlık) (K.K.43).

"Çocuklar için yaptığım ahşap oyuncakları kendi kafama göre belirlediğim için popüler kültür bizim mesleğe benim atölyeme uğramadı fakat genele bakınca yapılan oyuncaklarda popüler kültürün etkisini görüyoruz. 5 sene önce yapılmış oyuncuğun modası geçince şimdi ona kimsenin bakmadığını görebiliyoruz" (Ahşap Oymacılığı) (K.K.45).

"Popüler kültürden şu şekilde etkilendi diyebiliriz. Eskiden ilkel şekilde yapılan kabak kemaneler artık cilalı boyalı şekilde yapılıyor. Göze hitap ediyor. Popüler kültürden etkilenmek değil de revize etmek diyebiliriz" (Kabak Kemane Yapımı) (K.K.46).

"Popüler kültürden etkilendik. Müşterilerin talepleri televizyonda gördükleri film/dizi kahramanlarının ellerinde olan tespihler oluyor. Aynılarını yapmaya çalışıyoruz, bazen beğeniyorlar bazen beğenmiyorlar" (Tespihçilik) (K.K.47).

"Yaptığım sepetleri sadece köyde ve komşu köylerde sattığım için popüler kültürden etkilenme olmadı" (Sepetçilik) (K.K.48).

"Popüler kültürden şöyle etkilendik. Yaptığımız helvalar yine aynı kaldı ama helvaları koyduğumuz paketleri kutuları daha şekilli yapmaya başladık çünkü insanlar bunun fotoğrafını çekip sosyal medyada paylaşmak istiyorlar" (Helvacılık) (K.K.51).

"Paketleme sistemimiz popüler kültürden etkilendi. Ülke genelinde bir marka olduktan sonra yaptığımız tarhanaları göze daha hoş gelen paketlerin içine koyduk (Tarhanacılık) (K.K.53).

- Mesleğin varlığını devam ettirmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

"Halı dokuma geleneğinin devam etmesi için belediyenin açtığı atölye ve kurslarla daha fazla destek verilebilir. Daha çok reklamı yapıp evlerinde oturan kadınların gelip bizimle halı dokuması sağlanabilir" (Halı Dokumacılığı) (K.K.4).

"Kaybolmakta olan kilim dokuma kültürümüze canlılık kazandırmak için belediyemiz tarafından kurs açıldı. Tezgâh ve kursiyer sayısının artması için girişimlerde bulunulması mesleğin daha çok kişi tarafından yapılmasını sağlayacaktır" (Kilim Dokumacılığı) (K.K.16).

"Moda ve dikim evleri terzilik mesleğinin yok olmaması ve yeni terzilerin yetişmesi için uğraşıyorlar. Böyle yerlere daha fazla destek verilebilir" (Terzilik) (K.K.24).

"Gençleri çocukluktan alıp yetiştirmek gerekir ama bunun için de okulun olmaması lazım. Sadece tatillerde bu işi öğrenemezler" (Yorgancılık) (K.K.26).

"Mesleğin devam için bir şeyler yapmak çok zor gibi görünüyor. Devlet bu işin yapan kişilere destek verirse meslek devam eder" (Demircilik) (K.K.31).

"Köyde kimse bu işi öğrenmek istemiyor ama nalbantlık günümüzde üniversitelerde bölüm olarak okutulmaktaymış. Bu bölümden mezun olan kişilere iş imkanı sağlanırsa nalbantlık yok olmayacaktır" (Nalbantlık) (K.K.32).

"Bu işi öğrenmeye meraklı gençler olsa mesleğin devamı sağlanır. Yoksa zaten durum ortada" (Kalaycılık) (K.K.35).

"Davul yapımının devamını sağlamak çok zor gözüküyor. Bizim yaptığımız davulların kalitesi ortada ama büyük fabrikalarla yarışmak çok zor" (Davul Yapımı) (K.K.37).

"Çeşitli kurslar açılırsa mesleğin devamı sağlanabilir ama iş kursla bitmiyor. İş öğrenen kişinin mesleği yapabileceği alanı da oluşturmak gerekir" (Deri Konfeksiyonculuğu) (K.K.42).

"Bu işin devamı için atlarla ilgili alanları genişletmek gerekir. Sonuçta bizim işimiz atlarla" (Saraçlık) (K.K.44).

"Mesleğin devam için bu mesleğe ilgisi olan, ahşapla uğraşmayı seven kişilerin ustalardan bu mesleği öğrenmeleri gerekir. Artık bu tür işlere önem verilmiyor" (Ahşap Oymacılığı) (K.K.45).

"Mesleğin devamı için müziğe ve bu işe meraklı gençleri yanımıza bekliyoruz. Seve seve öğretiriz ama sabır gerektiren bir iş olduğu için insanlara zor geliyor" (Kabak Kemane Yapımı) (K.K.46).

"Tespilhçilik çok uzun zamandır var çünkü tespih kültürümüzün bir parçası. İnsanlar bunu seviyor. Mesleğin devam edebilmesi için torna tezgâhlarına verilen desteğin artması lazım" (Tespilhçilik) (K.K.47).

"Köyde benden başka bu işi yapan yok. Öğrenmek isteyen de hiç olmadı. Çocuklarıma öğretmek istedim onlara da zor geldi. İlgi duyan öğrenmek isteyen kişiler olsaydı seve seve öğrettirdim ve meslek devam ederdi" (Sepetçilik) (K.K.48).

"Helvacılık devam edecektir ama helvacılığın bir meslek olarak devam edebilmesi için bizim ailemiz gibi helva yapımının kuşaktan kuşağa aktarıldığı ailelerin bu işi bırakmaması gerekir" (Helvacılık) (K.K.50).

"İtalya'nın makarnası, Amerika'nın kolası, Norveç'in balığı varsa Türkiye'nin de tarhanası olsun. Dünya çapında biz de böyle tanınırsak mesleğin devamı sağlanacaktır" (Tarhanacılık) (K.K.53).

- Çıracak yetiştiriyor musunuz? Usta-çırak ilişkisinin meslek açısından önemi nedir?

"Çıracak yetiştirmiyoruz. Mesleğin devamı açısından çok önemli bir gelenektir ama artık halı dokuma kursları var. Öğrenmek isteyenler oraya gidip öğrenebiliyor. Bu da çıraklık sayılabilir" (Halı Dokumacılığı) (K.K.3).

"Daha önce köyde çok çırak yetiştirdim. Hepsi de öğrendikten sonra kilim dokumaya devam ettiler ama günümüzde öğrenmek için eskisi kadar talep yok. O yüzden çırak da yetişmiyor" (Kilim Dokumacılığı) (K.K.12).

"Günümüzde çırak bulmakta zorlanıyoruz. Bu yüzden yetiştiremiyoruz. Aileler çocuklarını yaz tatillerinde evde boş durmasınlar diye bizim yanımıza gönderiyorlar. İki, üç ayda da bu meslek öğrenilmiyor" (Terzilik) (K.K.24).

"Hayır, çırak yetiştirmiyorum çünkü çırak bulamıyoruz. Bizim yaptığımız iş onlara ya zor geliyor ya da parayı az buluyorlar. Ben dört farklı ustanın yanında

çıraklık yaptım çünkü bu işi tam anlamıyla öğrenmenin yolu çıraklıktan geçer" (Yorgancılık) (K.K.27).

"Çırak yetiştiriyorum ama daha önce yetiştirdiğim çıraklar bu işi devam ettirmediler. Şu anda yanımda iki tane çırak bulunuyor. Usta-çırak ilişkisi önce iyi bir insan sonra iyi bir usta olmak için gereklidir. Önceden çırak ustası ile yer içerdi ve ustası tarafında evlat muamelesi görürdü. Usta sadece işi öğretmez ahlaken de çırağa örnek olurdu" (Demircilik) (K.K.28).

"Ben bu işe çocuk yaşta çırak olarak başladım. Mesleği ustam sayesinde en iyi şekilde öğrendim. Beni kendi çocuklarından ayırmadı. Günümüzde çırak bulmak çok zor, kimse bu mesleklere yönelmiyor" (Nalbantlık) (K.K.34).

"Çırak bulmakta zorlanıyorum, kimse çocuğunu göndermiyor. Ben bu işe babamın yanında çıraklık yaparak başladım. Bu tür meslekler başka türlü öğrenilmez" (Kalaycılık) (K.K.35).

"Çıraklarım var ama onlar davul yapımını öğrenmiyorlar. Davul yapımı haricinde düğünlere davul çalmaya gittiğimiz için oradaki işlere yardım ediyorlar. Davul yapımıyla uğraşmak onlara zor geliyor ama keşke öğrenseler" (Davul Yapımı) (K.K.37).

"İki tane çırağım var. Sağ olsunlar işlerimde çok yardımcı oluyorlar ama parası daha iyi olan bir iş bulsalar yanımdan ayrılırlar. Bunu kendileri de söylüyor. Eskiden bir çırak işi öğrenene kadar üç yıl ustasının yanında ayrılamazdı. Ayrılabilirse bile başka bir usta onu çırak olarak yanına almazdı. Günümüzde bu durumun değişmesi mesleğin yeni birilerine öğretilmesini olumsuz etkiliyor. Çıraklarımı suçlamıyorum, hayat şartları bu şekilde" (Deri Konfeksiyonculuğu) (K.K.38).

"Çırak yetiştirmiyorum çünkü çırak gelmiyor. Gelenler de pek fazla kalmıyor. Meslek açısından önemli bir gelenek yok oldu. Önceden çıraklara meslek, esnaflık ve ahlak öğretilirdi. Çırağın işi tam anlamıyla öğrendiğini düşünen ustalar çıraklarının dükkân açmaları için onlara yardımcı olurlardı" (Saraçlık) (K.K.43).

"Çırak yetiştirmiyorum. Gelen herkese mesleğin detaylarını, kolay ve zor yönlerini anlatıyorum. Öğrenmek istiyorum diyen olsa ben öğretmeye hazırım ama kimsenin ilgisi yok" (Ahşap Oymacılığı) (K.K.45).

"Çıracak yetiştirmiyorum. Daha önce öğrenmek isteyenler oldu. Yanıma geldiler onlara öğrettim. Öğrenemeyeceğini düşünenler bıraktı" (Kabak Kemane Yapımı) (K.K.46).

"Bizim meslekte çok fazla çıracak bulunmaz. Benim yanıma da birkaç kişi geldi, onlar da çok durmadı. Gelecek kuşakların öğrenmesi açısından çıracak yetiştirmek gerekli" (Tespilhçilik) (K.K.47).

"Çıracak yetiştirmedim. Çocuklarıma öğretmek istedim, onlar da öğrenmediler. Bu işi devam ettirsin diye bir çıracak yetiştirmek isterdim" (Sepetçilik) (K.K.48).

"Biz ağabeyimle babamın yanında çıracak olarak yetiştik. Babam da dedemin yanında çıracaklık yaparak işe başlamış. Biz de aynı şekilde çocuklarımızı yanımıza çıracak olarak alıp geleneği devam ettirmek istiyoruz" (Helvacılık) (K.K.49, K.K.50).

"Bu işe ailemle başladım ama büyüdükçe aile üyeleri yeterli gelmemeye başladı. Şimdi çocuklarım da devam ettiriyor. Ayrıca 15-20 tane çalışmamız var. Bunların hepsi geleceğin ustası" (Tarhanacılık) (K.K.53).

- Ahilik teşkilatının ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Odası Konfederasyonu'nun önemi nedir?

"Büyüklerimiz Ahilik geleneğini anlatırlardı ve hep güzel şekilde bu gelenekten bahsederlerdi" (Halı Dokumacılığı) (K.K.8).

"Eskiden Ahilik teşkilatı vardı. Hem meslek hem ahlak açısından önemli bir gelenektir. Günümüzde de devam etmesini isterdim" (Kilim Dokumacılığı) (K.K.12).

"Ahiliğin ne kadar güzel ve önemli bir gelenek olduğunu ustamdan dinledim. Günümüzde esnaf ve sanatkârlar odası var. Esnafın birlik içinde varlıklarını devam ettirmeleri için böyle kuruluşlar gereklidir" (Terzilik) (K.K.23).

"Ustalarımın Ahilik geleneğini dinledim. Şimdi esnaf ve sanatkârlar için çeşitli odalar var. Bize destek olmaları açısından bu tür kurumların varlığını sürdürmelidir" (Yorgancılık) (K.K.27).

"İnsanların huzur içinde yaşadığı dönemlerde Ahilik vardı. Şimdi insanlar önce kendi çıkarlarını düşünüyor. Ahilik teşkilatı bu tür durumlara izin vermezdi" (Demircilik) (K.K.29).

"Ahilik teşkilatı herkesin birlik ve beraberlik içinde kardeşçe yaşaması için uğraşır ve başarılı olurdu. Zamanla bu gelenek kayboldu da bunun yerine esnaf ve sanatkârlar odası kuruldu. Meydana gelebilecek haksızlıkların önüne bu şekilde geçilebiliyor" (Nalbantlık) (K.K.32).

"Biz Ahilik teşkilatını göremedik. Şimdi esnaf ve sanatkârlar konfederasyonu var. Esnaflar ve sanatkârların haklarının korunması için böyle kuruluşlar gereklidir" (Kalaycılık) (K.K.35).

"Ahilik teşkilatına biz yetişemedik. Esnaf ve sanatkârlar odası esnafların ve sanatkârların birlik ve bütünlük içinde yaşamaları için çalışmalarda bulunuyor" (Davul Yapımı) (K.K.37).

"Ahilik geleneğiyle birlikte kişide vicdan ve ahlak bilinci oluşurdu. Ahilikte önemli olan yardımlaşma, dayanışma ve sosyal birlikteliktir. Bu işi şimdilerde esnaf ve sanatkârlar odası yapmaya çalışıyor" (Deri Konfeksiyonculuğu) (K.K.42).

"Esnaf ve sanatkârlar konfederasyonu esnaflar arasındaki birliği sağlıyor. Eskiden bunu bir gelenek olarak Ahilik teşkilatı yapıyormuş. Hem meslek hem de ahlak eğitimi açısından Ahilik teşkilatına günümüzde de ihtiyacımız var" (Saraçlık) (K.K.43).

"Geçmişte Ahilik geleneği varmış. Günümüzde ise Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu her yıl düzenlediği etkinliklerle Ahilik geleneğini bizlere unutturmamaya çalışıyor" (Ahşap Oymacılığı) (K.K.45).

"Ahilik çok önemli bir kurumdu. Anadolu'da bizim gibi zanaatkârları koruyor ve ahlaklı insanların yetişmesini sağlıyordu. Devam etmesini isterdim" (Kabak Kemane Yapımı) (K.K.46).

"Esnaf arasındaki haksız rekabetin önüne geçilmesi için Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu kurulmuş. Ahilik teşkilatı eskiden toplumsal açıdan önemli bir gelenekmiş" (Tespilhçilik) (K.K.47).

"Ahilik teşkilatını duymuştum ama köyde yaşadığım hiç pek fazla bilmiyorum" (Sepetçilik) (K.K.48).

"Ahilik teşkilatını büyüklerimiz anlatmıştı. Böyle bir geleneğin şimdi de devam etmesini istedim. Günümüzde bunu farklı bir şekilde Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu sürdürüyor" (Helvacılık) (K.K.51).

"Ahilik teşkilatı eski dönemlerde vardı. Uşak şehrinde Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu bu geleneği yaşatmak için her yıl temsili bir ahi seçiyor. Ben de bu geleneğin ilk ahisiyim. 2009-2010 yılı ahisi seçildim" (Tarhanacılık) (K.K.53).

Yaptığımız görüşmeler sonucunda geleneksel meslek ustalarının geleneğin ölmemesi için gösterdikleri gayrete şahit olduk. Bu mesleklerin yok olmaması için yapılması gereken şey geleneksel meslek icra eden kişilere daha fazla destek verilmesi ve çıraklık geleneğinin bitme noktasına gelmesinden dolayı mesleki eğitim veren kursların açılmasıdır. Kültürel öğelerin ve geleneksel unsurların devamlılığı bu şekilde sağlanabilir.

SONUÇ

Küreselleşmenin hızla arttığı dünyamızda tek tipleşme de aynı şekilde artış göstermektedir. Teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmamış, ekonomik olarak büyüme yaşamış ve sanayi sahasında büyük ilerlemeler kaydetmiş ülkelerin kültürel unsurları, kitle iletişim araçları vasıtasıyla bu gelişmeleri takip edemeyen gelişmemiş veya az gelişmiş toplumların kültürel unsurlarını etkilemekte ve unutmalarına yol açmaktadır. Bu unutulma zamanla toplumun da yok olmasına sebep olacaktır. Kültürel değerlerin önemi bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Kültürel öğelerimizi belirlemek ve geleneksel değerlerimize sahip çıkmak, bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarımını sağlamak amacıyla bu tez çalışmamız oluşturulmaya çalışılmıştır.

Geleneksel meslekleri konu alan bu tezde çalışma sahası olarak Uşak ili seçilmiştir. Uşak ilindeki geleneksel meslekler üzerine herhangi bir akademik çalışmanın yapılmamış olması bu seçimi yapmamızın dayanağı olmuştur. Konu hakkında daha sonra yapılabilecek çalışmalara kılavuzluk edebilecek bir çalışma ortaya koymak hedeflenmiştir.

Uşak ili tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, kırsaldan kopmak istemeyen, kültürel değerlerin sahip çıkılıp yaşatılmaya çalışıldığı bir şehirdir. Geleneksel meslekler de bu değerlerden birisidir. Çalışmamıza başlamadan önce Uşak'ta yaşayan yerli halka geleneksel meslek kavramı ve Uşak'ta geleneksel mesleklerin devam edip etmediği sorulmuştur. Aldığımız cevaplar neticesinde bu mesleklerin unutulmaya yüz tutmuş olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun önüne geçmek hasebiyle ulaşabildiğimiz geleneğin ustalarıyla görüşüp meslekler hakkında bilgiler almak ve bu mesleklerin yaşatılıp gelecek kuşaklara nasıl aktarılacağı konusunda fikirlerini sormak amaçlanmıştır.

Tezimizde ilk olarak çalışmanın tanımı yapıлып ardından amacı ve öneminden bahsedilmiştir. Kapsam ve sınırlılıklar belirlendikten sonra çalışma sahamız olan Uşak ili hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmamızı oluştururken kullandığımız kaynakların kısa tanıtımını yapıldıktan sonra kullanacağımız yöntem ve gereçler açıklanmıştır. Gelenek ve küreselleşme üzerine bilgiler verildikten sonra "Somut Olmayan Kültürel Miras" üzerine yapılan çalışmalardan söz edilmiştir. Geleneksel

mesleklerin nasıl korunup sürdürülebileceği konusunda bilgiler veren bu çalışmalar ufkumuzu açmıştır.

Derleme çalışmamıza başlamadan önce bölgede derleme çalışmasında bulunmuş araştırmacılarla görüşülmüştür. Derleme esnasında karşılaşılabileceğimiz muhtemel sorunlar sebebiyle Valilikten gerekli izinler alınmıştır. Uşak ili Merkez ilçesi ve Merkez ilçesine bağlı köyler olarak sınırlandırdığımız çalışmamız için araştırmalarda bulunacağımız 35 köy belirlenmiştir. Bu belirleme yapılırken kültürel unsurların yaşatılmaya çalışıldığı köylerin seçilmesine dikkat edilmiştir.

Saha araştırmamız yaklaşık 1 yıl sürmüştür. Uşak ili Merkez ilçesi ve Merkez ilçesine bağlı 35 köyde yapılan derleme çalışmasında 54 kaynak kişi ile görüşülmüştür ve varlığını sürdüren 16 geleneksel meslek tespit edilmiştir. Köyden kente göçlerin her geçen gün devam ettiği dönemde geleneksel mesleklerin de köylerden şehir merkezine taşındıkları görülmüştür.

Derleme sonucunda ulaşılan 16 geleneksel meslek, kullandıkları ham maddeye göre altı başlıkta sınıflandırılmıştır. Belirlenen altı başlıktan birisine dahil edemediğimiz Helvacılık ve Tarhanacılık meslekleri için "Diğer Meslekler" adlı yedinci başlık oluşturulmuştur. Kullanılan diğer başlıklar şu şekilde oluşmuştur:

- Ham madde Olarak Lif Kullanılan Geleneksel Meslekler
- Ham madde Olarak Maden Kullanılan Geleneksel Meslekler
- Ham madde Olarak Deri ve Hayvansal Artık Kullanılan Geleneksel Meslekler
- Ham madde Olarak Ağaç Kullanılan Geleneksel Meslekler
- Ham madde Olarak Taş Kullanılan Geleneksel Meslekler
- Ham madde Olarak İnce Dallar-Saplar ve Ağaç Şeritleri Kullanılan Geleneksel Meslekler

Ham madde Olarak Lif Kullanılan Geleneksel Meslekler başlığı altında Halı Dokumacılığı, Kilim Dokumacılığı, Terzilik, Yorgancılık mesleklerine yer verilmiştir. En çok kaynak kişi ile Halı ve Kilim dokumacılığı mesleklerinde görüşülmüştür. Bunun sebebi olarak belediyeler ve halk eğitim merkezleri tarafından

açılan dokuma kurslarını söyleyebiliriz. Bu mesleği ağırlıklı olarak kadınlar yapmaktadır. Daha önce köylerde bulunan halı ve kilim dokuma tezgâhları, günümüzde şehir merkezindeki atölyelerde dokuyucularla geleneği devam ettirmektedir. Terzilerin tekstil fabrikalarının ve büyük kıyafet markalarının ortaya çıkması sebebiyle eski önemini yitirdiği ve sayılarının her geçen gün azaldığı gözlemlenmiştir. Terziler artık yeni bir şeyler üretmekten ziyade bu fabrikaların ürettiği kıyafetleri tamir etmektedirler. Yorgancılık da terzilikten farklı olmamakla birlikte teknoloji karşısında ayakta durmaya çalışmaktadır.

Ham madde Olarak Maden Kullanılan Geleneksel Meslekler başlığı altında Demircilik, Nalbantlık, Kalaycılık meslekleri incelenmiştir. Tarım aletleri yapmaları sebebiyle köylerde halen demircilere rastlamak mümkündür. Aynı şekilde binek hayvanlarının kullanılmasından dolayı köylerde nalbantlara da rastlanmıştır. Nalbantlık mesleğinin devam etmesinde Uşak ilinde varlığı sürdüren geleneksel atlı cirit oyununun da etkisinin olduğu düşünülmektedir. Uşak şehrinde Kalaycılık mesleği ise yalnızca bir kişi tarafından devam ettirilmektedir. Değişen yaşam şartları ve bakır eşyaların kullanımının azalmasının kalaycılık mesleğini etkilediği tespit edilmiştir

Ham madde Olarak Deri ve Hayvansal Artık Kullanılan Geleneksel Meslekler başlığında Davul Yapımı, Deri Konfeksiyonculuğu ve Saraçlık meslekleri ele alınmıştır. Deri sanayisinin oldukça gelişmiş olduğu Uşak şehrinde ham deri işlemeciliğinin çok eski dönemlerden gelen bir gelenek olduğunu fakat şimdilerde bu işin fabrikalarda yapıldığını tespit edilmiştir. Deri sektöründe oldukça ileri seviyede olan Uşak ilinde deri üzerine yapılan mesleklerin ne yazık ki az sayıda olduğu saptanmıştır.

Ham madde Olarak Ağaç Kullanılan Geleneksel Meslekler başlığında incelediğimiz kaynak kişimizin Ahşap Oymacılığı-Su Kabağı İşlemeciliği-Minyatür Oyuncakçılık mesleklerini icra ettiğini fakat bunları bir iş değil tutku olarak yaptığı bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca Kabak Kemane ustası ile görüşülmüştür.

Ham madde Olarak Taş Kullanılan Geleneksel Meslekler başlığında Tespihçilik mesleğine yer verilmiştir. El ile tespih yapma geleneğinin büyük fabrikalarla yarışmakta zorlandığı görülmüştür. Ekonomik olumsuzlukların mesleğin yok olma riskini de beraberinde getirdiği kanısına varılmıştır.

Ham madde Olarak İnce Dallar-Saplar ve Ağaç Şeritleri Kullanılan Geleneksel Meslekler bölümünde Sepetçilik mesleği ele alınmıştır. Sadece bir köyde devam eden sepet örme geleneğinin devam ettirilmesi için neler yapılabileceği konusunda kaynak kişinin düşünceleri alınmıştır. Gençlerin sepetçiliğe ve el becerisi gerektiren diğer mesleklere ilgi duymaması, bu tür mesleklerin maalesef yok olmasına sebep olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer Meslekler başlığı altında incelenen Helvacılık mesleğinin genel olarak dededen çocuca ardından toruna aktarılan bir gelenek olduğu öğrenilmiştir. Bu mesleği devam ettiren ustaların, geleneği aktarma konusunda hevesli oldukları gözlemlenmiştir. Diğer Meslekler başlığı altında incelenen tarhanacılığın ise Uşak şehri adına bir marka olma yolunda ilerlediği tespit edilmiştir.

Geleneksel meslek ustalarından meslekler hakkında bilgiler alındıktan sonra geleneğin devamı hakkında fikirleri sorulmuştur.

Teknolojik gelişmelerin mesleğiniz üzerinde etkisi oldu mu? Bu durum karşısında yaptıklarınız nelerdir? sorusuna aldığımız yanıtlar genellikle olumsuz yönde olmuştur. Teknolojik gelişmelerden dolayı birçok el tezgâhının kapanmak zorunda kaldığı ve varlığını sürdürenlerin de bu gelişmelerle yarışmakta zorlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaptığınız ürünler popüler kültürün şartlarından etkilendi mi? sorumuza verilen cevaplar neticesinde hemen hemen her mesleğin popüler kültürden etkilendiği belirlenmiştir. Müşterilerin talebi doğrultusunda üretilen ürünlerin genellikle internet ve televizyonun etkisiyle popüler kültüre göre şekillendiği gözlenmiştir.

Mesleğin varlığını devam ettirmesi için yapılması gerekenler nelerdir? sorusuna aldığımız cevapların sonucunda kaynak kişilerin destek görmek istedikleri tespit edilmiştir.

Çırak yetiştiriyor musunuz? Usta-çırak ilişkisinin meslek açısından önemi nedir? sorusu geleneğin temsilcilerinin dert yandığı konulardan birisi olmuştur. Endüstrileşme ve gelişen teknolojiye bağlı olarak ekonomideki pazar payları yok olma derecesine gelen geleneksel meslekleri devam ettiren ustaların en çok üzüldükleri konunun çırak yetiştirememek olduğu tespit edilmiştir. Birçoğu usta

çırak ilişkisiyle yetişmiş olan geleneğin temsilcileri, bu meslekleri en iyi şekilde öğrenmenin yolunun çıraklıktan yetişmek olduğunu aktarmışlardır. Çoğu usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş olan kaynak kişilerimizin yeni çırakların yetişmemesinden son derece şikâyetçi oldukları gözlemlenmiştir.

Ahilik teşkilatının ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Odası Konfederasyonu'nun önemi nedir? sorusunda kaynak kişilerimizin ahilik geleneği hakkında fikir sahip oldukları ve günümüzde de devam etmesini istedikleri gözlemlenmiştir. Ahilik teşkilatının yerini almış olan Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Odası Konfederasyonu'nun varlığından memnun oldukları belirlenmiştir.

Kaynak kişilerin sorulan sorulara verdikleri cevaplar pek içi açıcı olmasa da kültürel öğelerin yok olmaması için ümitli oldukları görülmüştür.

Derlenen meslekler kullandıkları ham maddeye göre sınıflandırıldıktan sonra kendi içlerinde alfabetik olarak sıralanmıştır. Aynı şekilde sözlü kaynaklar kısmında yer alan kaynak kişiler her meslek grubuna göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan ve varlığını sürdüren geleneksel mesleklerin gelecek kuşaklara aktarılması ve geleneğin devamı kültürün de yok olmasını engelleyecektir. Bu hususta T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının, İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin, Halk Eğitim Merkezlerinin varlığını sürdüren fakat her geçen gün yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya olan geleneksel mesleklere ve geleneğin son temsilcilerine maddi ve manevi her türlü desteği vermesi gerektiği düşüncesine varılmıştır. Bu mesleklerin tanıtımları yapılarak belediye ve valiliğin destekleriyle kursların açılması ve açılan kursları bitiren kişilere iş olanaklarının sunulması, geleneksel mesleklerin devamını sağlayacağı düşünülmektedir. Var olan ürünün saklanarak değil yaşatılarak korunması düşüncesinden yola çıkılarak geleneksel mesleklerin gelecek kuşaklara aktarılması, unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin ayakta kalmasına katkıda bulunacağı fikrine ulaşılmıştır.

Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinden derlenen geleneksel mesleklerin, kültürel değerlere sahip çıkılması ve geleneğin korunup yaşatılarak geleceğe aktarılmasında önemli bir paya sahip olacağı düşünülmektedir.

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ**K.K.1**

Adı Soyadı : Alaaddin Öztürk
Doğum Tarihi : 1962
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Muharremşah köyü

K.K.2

Adı Soyadı : Döndü Sallabaş
Doğum Tarihi : 1969
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık
Derleme Yeri : Muharremşah köyü

K.K.3

Adı Soyadı : Dursun Yalçın
Doğum Tarihi : 1967
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.4

Adı Soyadı : Emine Soysal
Doğum Tarihi : 1959
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.5

Adı Soyadı : Fatma Emektar

Doğum Tarihi : 1970

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.6

Adı Soyadı : Hülya Karaköse

Doğum Tarihi : 1977

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.7

Adı Soyadı : Mehmet Ali Aydın

Doğum Tarihi : 1968

Eğitim Durumu : Ortaokul

Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)

Derleme Yeri : Muharremşah köyü

K.K.8

Adı Soyadı : Melahat Yüksel

Doğum Tarihi : 1978

Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.9

Adı Soyadı : Şeref Solak
Doğum Tarihi : 1979
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Muharremşah köyü

K.K.10

Adı Soyadı : Ümmü Çoban
Doğum Tarihi : 1974
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.11

Adı Soyadı : Zeliha Aktaş
Doğum Tarihi : 1980
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Halı Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.12

Adı Soyadı : Alime Karadedeli

Doğum Tarihi : 1952
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Kaşbelen köyü

K.K.13

Adı Soyadı : Aylin Yıldırım
Doğum Tarihi : 1977
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.14

Adı Soyadı : Derya Çiftçi
Doğum Tarihi : 1981
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Eşme

K.K.15

Adı Soyadı : Dilek Ertuğrul
Doğum Tarihi : 1969
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Eşme

K.K.16

Adı Soyadı : Hamide Türkmen
Doğum Tarihi : 1958
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Hacıkadem köyü

K.K.17

Adı Soyadı : Hasibe Özkan
Doğum Tarihi : 1975
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.18

Adı Soyadı : Melike Ünal
Doğum Tarihi : 1980
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Eşme

K.K.19

Adı Soyadı : Sıdika Uçar
Doğum Tarihi : 1978
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Eşme

K.K.20

Adı Soyadı : Zahide Kutlu
Doğum Tarihi : 1985
Eğitim Durumu : Ortaokul
Mesleği : Dokumacılık (Kilim Dokuma)
Derleme Yeri : Uşak Eşme

K.K.21

Adı Soyadı : Güngör Gök
Doğum Tarihi : 1966
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Terzi
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.22

Adı Soyadı : İbrahim Uysal
Doğum Tarihi : 1944
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Terzi
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.23

Adı Soyadı : Ramazan Altinkaya
Doğum Tarihi : 1960
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Terzi

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.24

Adı Soyadı : Şadan oşkun

Doğum Tarihi : 1970

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Terzi

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.25

Adı Soyadı : Turgut etin

Doğum Tarihi : 1962

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Terzi

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.26

Adı Soyadı : Bekir Karataş

Doğum Tarihi : 1955

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Yorgancı

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.27

Adı Soyadı : Feyzullah Hantaş

Doğum Tarihi : 1964

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Yorgancı

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.28

Adı Soyadı : Hasan Çelik

Doğum Tarihi : 1971

Eğitim Durumu : Ortaokul

Mesleği : Demirci

Derleme Yeri : İlyash köyü

K.K.29

Adı Soyadı : Nurullah Kaya

Doğum Tarihi : 1945

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Demirci

Derleme Yeri : Güre köyü

K.K.30

Adı Soyadı : Süleyman Korkmaz

Doğum Tarihi : 1970

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Demirci

Derleme Yeri : Eskisaray köyü

K.K.31

Adı Soyadı : Ziya Dinçer

Doğum Tarihi : 1941

Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Demirci
Derleme Yeri : Eskisaray köyü

K.K.32

Adı Soyadı : Mustafa Aktaş
Doğum Tarihi : 1949

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Nalbant

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.33

Adı Soyadı : Recep Kocabıyık

Doğum Tarihi : 1937

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Nalbant

Derleme Yeri : Bozkuş köyü

K.K.34

Adı Soyadı : şükrü Çelik

Doğum Tarihi : 1942

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Nalbant

Derleme Yeri : İlyaslı köyü

K.K.35

Adı Soyadı : Murat Ormanşahin

Doğum Tarihi : 1960
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Kalaycı
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.36

Adı Soyadı : Uğur Çelik
Doğum Tarihi : 1985

Eğitim Durumu : Lise
Mesleği : Deri Ustası
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.37

Adı Soyadı : Mehmet Arslan
Doğum Tarihi : 1968

Eğitim Durumu : Ortaokul
Mesleği : Davul Yapımı
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.38

Adı Soyadı : Mesut Özkaya
Doğum Tarihi : 1974
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Deri Konfeksiyonculuğu
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.39

Adı Soyadı : Murat Çalışkan
Doğum Tarihi : 1975
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Deri Konfeksiyonculuğu
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.40

Adı Soyadı : Osman Tuncer
Doğum Tarihi : 1977
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Deri Konfeksiyonculuğu
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.41

Adı Soyadı : Sami Altinkaya
Doğum Tarihi : 1960
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Deri Konfeksiyonculuğu
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.42

Adı Soyadı : Veysel Çakmak
Doğum Tarihi : 1974
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Deri Konfeksiyonculuğu
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.43

Adı Soyadı : Alaattin Bozkuşluoğlu

Doğum Tarihi : 1966

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Saraçlık

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.44

Adı Soyadı : Erhan Yeşilkuşak

Doğum Tarihi : 1980

Eğitim Durumu : Lise

Mesleği : Saraçlık

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.45

Adı Soyadı : Uğur Kavcı

Doğum Tarihi : 1946

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ahşap Oymacılığı / Emekli

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.46

Adı Soyadı : Halil Çelik

Doğum Tarihi : 1938

Eğitim Durumu : Köy Enstitüsü

Mesleği : Kabak Kemane Ustası

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.47

Adı Soyadı : Ramazan Gündoğan

Doğum Tarihi : 1960

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Tespihçilik

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.48

Adı Soyadı : Mehmet Çoşkun

Doğum Tarihi : 1948

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Sepetçilik

Derleme Yeri : Derbent köyü

K.K.49

Adı Soyadı : Ahmet Vidinlioğlu

Doğum Tarihi : 1948

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Helvacılık

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.50

Adı Soyadı : Mehmet Çiçek

Doğum Tarihi : 1988

Eğitim Durumu : Üniversite
Mesleği : Helvacılık
Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.51

Adı Soyadı : Mert Çiçek
Doğum Tarihi : 1992

Eğitim Durumu : Üniversite
Mesleği : Helvacılık

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.52

Adı Soyadı : Serhan Ülküeren
Doğum Tarihi : 1977

Eğitim Durumu : Ortaokul
Mesleği : Helvacılık

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.53

Adı Soyadı : Mustafa Yeldanlı
Doğum Tarihi : 1938

Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Tarhanacı

Derleme Yeri : Uşak Merkez

K.K.54

Adı Soyadı : Atalay Savaş

Doğum Tarihi : 1980

Eğitim Durumu : Lise

Mesleği : Uşak Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Başkanı

Derleme Yeri : Uşak Merkez

KAYNAKÇA

Akkurt, G. (2018). *Kütahya El Sanatı Ustalarının Yaşayan İnsan Hazinesi Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.

Aktürk, M. (2013). *Gaziantep İlinde Yaşayan El Sanatları*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Akyol, A. (2017). Kabak Kemanenin Dünü Bugünü ve Yarını. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi* , 163.

And, M. (1974). *Oyun ve Bügü*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Arlı, M. (1986). Kullandıkları Ham Maddeye Göre El Sanatlarını Sınıflandırılması. *III. Milletlerarası Türk Kongresi Bildirileri*. içinde Ankara.

Arslan, F., Çağlar, İ. M., & Gürbıyık, C. (2017). Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Meslekler: Turgutlu Örneği. *Studies of The Ottoman Domain* .

Artun, E. (2004). Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları. *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul: Motif Vakfı Yayınları.

Ataman, S. Y. (1992). *Eski Türk Düğünleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bayat, F. (2016). *Türk Mitolojik Sistemi II*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bozkurt, H. (2010). *Manisa İli Kula İlçesi El Sanatları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bozkurt, N. (2001). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Nisan 7, 2019 tarihinde Tesbih: <https://islamansiklopedisi.org.tr/tesbih--tespih#1> adresinden alındı

Çavaç, Z. (2008, Temmuz). Sakarya İli Taraklı İlçesinde El Sanatları ve Zanaatları. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çoşkun, F. (2014). Tarhananın Tarihi ve Türkiye'de Tarhana Çeşitleri. *Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 69, 79.

Davulcu, M., Tokat, M., & Yörür, S. (2015). Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar. Antalya: Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Diyarbakırlıoğlu, M. A. (2010). *Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar*. İstanbul Ticaret Odası.

Diyarbakırlı, N. (1972). *Hun Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.

Duman, M. (2011). Gaziantep'teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme. Gaziantep.

_____. (2013). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Eliade, M. (2003). *Demirciler ve Simyacılar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Ergun, P. (2012). *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.

Ersoy, R. (2006/1). Şehirleşme ve Halk Kültürü İnkileminde Sorunlar ve Bazı Çözüm Önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (20), s. 233-238.

Esin, E. (1976). *Ötüken Yıy (Türk Sanatında Ağaçlı Dağ Hakkında Notlar)*. Atsız Armağanı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Genç, E. (2015, Ağustos). Elazığ İli El Sanatları. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gültekin Önder, D. (2014). Isparta İlinde Yaşayan El Sanatları. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Kahveci, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları. s. 387-397.

Karadeniz, Y. (2011). Düzce ve Çevresi El Sanatları. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, S. (2014). Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Ahşap El Sanatları. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Kaya, Y., & Tatar, T. (2008). *Gelenekten Modernliğe Kalıplaşan Yenilik*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.

Kazıcı, Z. (1978). Esnaf Teşkilâtı (Ahilik). *Diyanet Dergisi* .

MEGEP. (2012). Eşme Kilim Dokuma. Milli Eğitim Bakanlığı.

_____. (2012). *Uşak Halı Desenleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Oğuz, M. Ö., & Metin, E. (2006). *2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Meslekler*. Ankara: Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayınları.

Oğuz, M. Ö., Aydoğan, E., Aytuzlar, N., & Saltık Özkan, T. (2005). *Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler*. Ankara: THBER Yayını.

Oğuz, M. Ö., Ekici, M., Aça, M., Dilaver, D., Akarpınar, R. B., Arslan, M., et al. (2016). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

_____. (2002a). *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

_____. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Milli Folklor* (100), 5-13.

_____. (2002b). Ulusal Kalıtın Küreselleşmesi ve Türk El Sanatları. *Milli Folklor* (54), 5-10.

_____. (2008). UNESCO ve Geleneğin Ustaları. *Milli Folklor* (77), 5-10.

_____. (2007). UNESCO, Kültür ve Türkiye. *Milli Folklor* (73), 5-11.

Ögel, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş 3*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Öger, A., & Tek, R. (2017). *Risale-i Muze-Duzluk (Ayakkabıcılık Risalesi)*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Örnek, S. V. (1971). *Etnoloji Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafi Fakültesi Yayınları.

_____. (1995). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özdemir, M., & Yetim, F. (1997). Günümüz Ekonomisindeki Geleneksel El Sanatlarının Yeri ve Önemi. *Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş*

Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri (s. 191-194). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özentürk Tezgel, A. (2008). Samsun İli'nin Vezirköprü İlçesi'ndeki Geleneksel Meslekler. Ankara.

Sarioğlu, H. (2005). El Sanatlarını Milli Değer Olarak Algılamak. *Milli Folklor* (66), 72.

Taş, H. (2012). Mustafakemalpaşa'da Kaybolmaya Başlamış Mesleklerin Son Temsilcileri. *Turkish Studies* .

Tekin, Z. (2009). Saraçhane. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 36). içinde TDV Vakfı Yayınları.

Yılmaz, B. (2017, Aralık). Pazırık'dan Günümüze Türk Halı Sanatı. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi I* , s. 98-106.

Yolcu, M. A. (2014). *Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler*. Ankara: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.

-Elektronik Kaynaklar

Nebi Bozkurt, (2001). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tesbih--tespih#1> [7 Nisan 2019, 21.32].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-51121/hali-dokuma-gelenegi.html>, [24 Mart 2019, 14.41].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-51128/kilim-dokuma-gelenegi.html> [28 Mart 2019, 11.13].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12334/ahilik-kulturu-haftasi-kutlamalari.html>, [11 Mayıs 2019, 17.02].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html>, [11 Mayıs 2019, 11.25].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> [16 Haziran 2019, 14.23].

T.C. Uşak Belediyesi, <https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/> [11 Mayıs 2019, 14.22].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, gelenek kelimesi, [11 Mayıs 2019, 23.05].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, halı kelimesi, [24 Mart 2019, 13.37].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, kilim kelimesi, [28 Mart 2019, 10.07].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, terzi kelimesi, [30 Mart 2019, 1803].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, yorgan kelimesi, [2 Nisan 2019, 17.29].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, demir kelimesi, [7 Nisan 2019, 12.24].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, nal kelimesi, [7 Nisan 2019, 16.12].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, kalay kelimesi, [9 Nisan 2019, 19.06].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, davul kelimesi, [10 Nisan 2019, 15.43].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, atasözleri ve deyimler sözlüğü, [10 Nisan 2019, 16.30].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, kabak kemane kelimesi, [16 Haziran 2019, 17.52].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, tespîh kelimesi, [14 Nisan 2019, 17.21].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, sepet kelimesi, [19 Nisan 2019, 22.39].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, helva kelimesi, [20 Nisan 2019, 20.06].

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, tarhana kelimesi, [19 Haziran 2019, 17.36].

Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu,
<http://www.tesk.org.tr/tr/hakkinda/amaci.php>, [11 Mayıs 2019, 17.29].